

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

2017-2022 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE'DE İNSAN TİCARETİNE KONU OLAN
SURİYE UYRUKLU KADINLAR ÜZERİNE BİR İNCELEME

Aysun OCAK

Danışman

Doç. Dr. Özge ZEYBEKOĞLU AKBAŞ

Akdeniz Göç Araştırmaları Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2024

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

2017-2022 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE'DE İNSAN TİCARETİNE KONU OLAN
SURİYE UYRUKLU KADINLAR ÜZERİNE BİR İNCELEME

Aysun OCAK

Danışman

Doç. Dr. Özge ZEYBEKOĞLU AKBAŞ

Akdeniz Göç Araştırmaları Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2024

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Aysun OCAK'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Akdeniz Göç Araştırmaları Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans tezi olarak oy birliği ☒ oy çokluğu ☐ ile kabul edilmiştir.

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi Aslı Gözde AKIŞ (İmza)

Üye (Danışmanı) : Doç. Dr. Özge ZEYBEKOĞLU AKBAS (İmza)

Üye : Doç. Dr. Hasan Hüseyin AYGÜL (İmza)

Tez Başlığı: 2017-2022 Yılları Arasında Türkiye'de İnsan Ticaretine Konu Olan Suriye Uyruklu Kadınlar Üzerine Bir İnceleme

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 04/10/2024

Mezuniyet Tarihi :

(İmza)
Prof. Dr. Tuncer DEMİR
Müdür

AKADEMİK BEYAN

T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ;

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “2017-2022 Yılları Arasında Türkiye’de İnsan Ticaretine Konu Olan Suriye Uyruklu Kadınlar Üzerine Bir İnceleme” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını beyan ederim.

(İmza)

Aysun OCAK

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Aysun OCAK
Öğrenci Numarası	202155008010
Enstitü Ana Bilim Dalı	Akdeniz Göç Araştırmaları
Programı	
Programın Türü	Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Özge ZEYBEKOĞLU AKBAŞ
Tez Başlığı	2017-2022 Yılları Arasında Türkiye’de İnsan Ticaretine Konu Olan Suriye Uyraklı Kadınlar Üzerine Bir İnceleme
Turnitin Ödev Numarası	2493432582

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 106 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 22/10/2024 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları’nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç %8

alıntılar dahil % 20’dir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(x) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu’nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu’nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları’nda öngörülen yüzdelerle sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

.../.../...

(danışman imza)

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ	i
TABLolar LİSTESİ	ii
KISALTMALAR LİSTESİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR.....	vi
ÖNSÖZ	vii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Kavramsal Olarak İnsan Ticareti	6
1.2. İnsan Ticaretinde Sömürü Biçimleri	9
1.2.1. Cinsel Sömürü	10
1.2.2. İş Gücü Sömürüsü	12
1.2.3. Zorla Evlendirme.....	14
1.2.4. Çocuk Satışı ve Taşıyıcı Annelik	15
1.2.5. Çocuk Asker	17
1.2.6. Organ ve Doku Ticareti	18
1.2.7. Zorla Dilendirme	19
1.3. İnsan Ticareti Mağdurlarına Sağlanan Destek Hizmetleri	20
1.3.1. Sığınmaevleri	21
1.3.2. İkamet İzni.....	22
1.3.3. Gönüllü ve Güvenli Geri Dönüş.....	23
1.4. İnsan Ticareti ve Göçmen Kaçakçılığı.....	23
1.5. İnsan Ticareti ve Göçmen Kaçakçılığının Benzerlikleri ve Farklılıkları	27
1.6. Feminist Yaklaşım Bağlamında İnsan Ticareti ve Kadın Göçü.....	28

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

2.1. Araştırma Konusu	33
2.2. Araştırma Problemi	36
2.3. Araştırmanın Amacı	37
2.4. Araştırmanın Yöntemi	39
2.4.1. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	41
2.4.2. Araştırmanın Veri Toplama ve Analiz Teknikleri	42
2.5. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	44
2.6. Araştırmanın Önemi	45

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN DEĞERLENDİRMESİ

3.1. Suriye Uyruklu Kadınları İnsan Ticaretine Açık Hale Getiren Risk Faktörleri	48
3.2. Suriye Uyruklu Kadınların Demografik Özellikleri ve Mağdur Profili	50
3.2.1. Yaş, Eğitim ve Medeni Duruma İlişkin Bilgiler	53
3.2.2. Türkçe Bilip Bilmeme Durumları	57
3.2.3. Mağdurlara Yönelik Sömürü Biçimleri	60
3.2.4. Göçmenlerin Türkiye'ye Geliş/Getiriliş Sebepleri	63
3.2.5. Göçmenlerin Yasal Statüleri	66
3.2.6. İnsan Ticaretine Yönelik Suçun Ortaya Çıkma Durumu	68
3.2.7. Mağdur Destek Hizmetlerinden Faydalanma	70
TARTIŞMA VE SONUÇ	72
KAYNAKÇA	76
EKLER	83
ÖZGEÇMİŞ	91

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1 İnsan Ticareti Mağdurlarının Yıllara Göre Dağılımı	34
Şekil 2.2 İnsan Ticareti Mağdurlarının Uyrukları	35
Şekil 3.1 Dil Bilmeme Sebepleri.....	58
Şekil 3.2 Türkiye'ye Geliş/Getiriliş Sebepleri	64

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1 Türkiye’de Bulunan Sığınmaevleri	21
Tablo 1.2 İnsan Ticareti Suçunun Oluşması İçin Gerekli Eylemler	26
Tablo 3.1 İnsan Ticareti Mağdurlarının Cinsiyet Dağılımı.....	50
Tablo 3.2 Suriye Uyruklu İnsan Ticareti Mağdurları	50
Tablo 3.3 Mağdurların Yaşa Göre Dağılımı	53
Tablo 3.4 Mağdurların Eğitim Durumları.....	53
Tablo 3.5 Mağdurların Medeni Durumları	55
Tablo 3.6 Türkçe Bilip Bilmeme Durumları.....	57
Tablo 3.7 İnsan Ticareti Mağdurları Sömürü Biçimleri	60
Tablo 3.8 Mağdurların Türkiye’ye Gelme Sebepleri.....	63
Tablo 3.9 Suriyelilerin Yasal Statüleri.....	66
Tablo 3.10 Suçu Ortaya Çıkaran Birim	68
Tablo 3.11 Destek Hizmetlerinden Faydalanma.....	70

KISALTMALAR LİSTESİ

AB:	Avrupa Birliği
AİHM:	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
CEDAW:	Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
ECPAT:	Çocuk Fuhuşu, Çocuk Pornografisi ve Cinsel Amaçlı Çocuk Kaçakçılığının Sona Erdirilmesi Kampanyası
GİB:	Göç İdaresi Başkanlığı
ICMPD:	Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi
ILO:	Uluslararası Çalışma Örgütü
IOM:	Uluslararası Göç Örgütü
İGİM:	İl Göç İdaresi Müdürlükleri
STK:	Sivil Toplum Kuruluşları
TİHEK:	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UNDP:	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNHCR:	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
UNICEF:	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UNODC:	Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi
YUKK:	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

ÖZET

Küreselleşme bağlamında dünya çapında artış gösteren insan hareketlilikleri birtakım suç ve sorunları da beraberinde getirebilmektedir. Değişen dünya düzeni ile birlikte sürekli farklılaşarak devam eden insan ticareti suçu, çağımızın önemli, tespit edilmesi ve önlenmesi zor olan en büyük sorunlarından biri haline gelmiştir. Dünya genelinde insanlar savaş, şiddet, doğal afet, siyasal, ekonomik istikrarsızlıklar ve insan hakları ihlalleri gibi durumlardan etkilenerek yaşadıkları yerleri terk edip başka ülkelere göç etmektedir. Bu göçlerin öncesi, sırası ve sonrasında da çeşitli sebeplerle insan ticareti suçu işlenebilmekte, göç eden bireyler bundan dolayı önemli mağduriyetler yaşayabilmektedir.

Bu çalışmada, 2017-2022 yılları arasında insan ticaretine konu olan Suriye uyruklu kadınların göç etme eyleminin altında yatan sebepler, sosyo-demografik özellikleri, Türkiye’de insan ticareti mağduru olmalarına yol açan faktörler ve maruz kaldıkları istismar biçimleri gibi çeşitli durumlar incelenmiştir. Çalışma, nitel analiz yöntemlerinden biri olan doküman analizi yöntemi ile gerçekleştirilmiş, mağdurlara ait dosyalar üzerinden analizler yapılmıştır. Bu kapsamda Göç İdaresi Başkanlığı arşivinde yer alan, İl Göç İdaresi Müdürlükleri tarafından mağdur olarak tanımlaması yapılan Suriye uyruklu kadınların mülakat tutanakları ve ihtiyaç duyulması halinde dosya içinde bulunan uzman raporlarına başvurulmuş ve veriler elde edilmiştir. Bu veriler, kadın göçünün, özellikle de zorunlu göçün feminist yaklaşım bağlamında tartışılmasına olanak sağlamıştır. Kadınların göç etme eylemleri, ataerkil toplum yapısı ve toplumsal cinsiyet gibi konular temelinde değerlendirilmiştir.

Çalışma sonucunda insan ticareti mağduru olan Suriye uyruklu kadınların toplumsal cinsiyet bağlamında birtakım engellerle karşılaştıkları, dil bariyerini aşamadıkları, mağdur kadınların büyük çoğunluğunun Türkçe bilmediği ve bu anlamda ilgili toplumsal kurum ve kuruluşlara başvuramadıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca cinsel sömürü ve zorla evlendirilme sonucu toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile karşı karşıya kaldıkları da görülmüştür. Bu anlamda toplumsal düzlemle farkındalık faaliyetlerinin artırılarak insan ticareti suçuna karşı önleyici ve koruyucu tedbirlerin alınmasına, Suriyeli kadınların toplumla bütünleşmesinin sağlanmasına, cinsiyet temelli engellerin kaldırılması için kalıcı ve sürdürülebilir mekanizmaların oluşturulmasına ihtiyaç olduğu düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göçmen kadın, Suriyeli kadın, İnsan ticareti, İnsan ticareti mağdurları, Feminist yaklaşım.

ABSTRACT

A STUDY ON SYRIAN WOMEN SUBJECTED TO HUMAN TRAFFICKING IN TURKEY BETWEEN 2017-2022

Increasing human mobility around the world in the context of globalization can bring along a number of crimes and problems. The crime of human trafficking, which is constantly differentiating with the changing world order, has become one of the most important, difficult to detect and prevent problems of our age. People around the world are affected by situations such as war, violence, natural disasters, political, economic instability and human rights violations and leave their places of residence and migrate to other countries. Before, during and after these migrations, human trafficking crimes may be committed for various reasons, and individuals who migrate may experience significant victimization due to this.

In this study, various situations such as the reasons underlying the act of migration, socio-demographic characteristics of Syrian women who were subjected to human trafficking between 2017 and 2022, the factors that led them to become victims of human trafficking in Turkey, and the forms of abuse they were exposed to were examined. The study was conducted through document analysis, one of the qualitative analysis methods, and analyzes were made on the files of the victims. In this context, the interview minutes of Syrian women who were identified as victims by the Provincial Directorates of Migration Management in the archive of the Directorate of Migration Management and the expert reports in the file, if necessary, were consulted and data were obtained. These data enabled the discussion of women's migration, especially forced migration, in the context of a feminist approach. Women's acts of migration were evaluated on the basis of issues such as patriarchal social structure and gender.

As a result of the study, it is understood that Syrian women who are victims of human trafficking face a number of obstacles in the context of gender, they cannot overcome the language barrier, the majority of the victims do not speak Turkish, and in this sense, they cannot apply to relevant social institutions and organizations. It has also been observed that they face gender-based violence as a result of sexual exploitation and forced marriage. In this sense, it is thought that there is a need to take preventive and protective measures against the crime of human trafficking by increasing awareness activities at the social level, to ensure the integration of Syrian women into society, and to create permanent and sustainable mechanisms to remove gender-based barriers.

Keywords: Migration, Migrant women, Syrian women, Human trafficking, Human trafficking victims, Feminist approach.

TEŞEKKÜR

Çalışma süresince yardımlarını esirgemeyen, önerileriyle tezimin gelişmesine katkılarda bulunan kıymetli tez danışmanım Doç. Dr. Özge ZEYBEKOĞLU AKBAŞ'a, görüş, öneri ve yönlendirmeleriyle bu sürecin tamamlanmasında emeği geçen değerli hocam Doç. Dr. Hasan Hüseyin AYGÜL'e, tez savunma sınavında sunduğu öneri ve katkılar için saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Aslı Gözde AKIŞ'a, çalışmanın her aşamasında yardımlarını ve manevi desteklerini esirgemeyen değerli arkadaşlarım Gökhan EREROĞLU'na, Merve ÇAĞLAR ACAR'a ve Merve YILMAZ'a teşekkür ederim.

Tüm eğitim öğretim hayatım süresince maddi ve manevi her konuda desteklerini eksik etmeyen ve her koşulda yanımda olan sevgili aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖNSÖZ

Günümüzde insan ticareti konusunu sadece kavramsal ve kuramsal çerçevede açıklamak bu suçun tespiti konusunda sorunlara yol açabilmektedir. Örneğin 2011 yılında Suriye’de yaşanan savaştan günümüze kadar geçen süreçte ilgili alan yazında yapılmıştır. Bu çalışmalarda da sıklıkla hukuksal ve kavramsal çerçeve, iş gücü piyasası ve sosyal uyum gibi konuların yer aldığı görülmektedir. Ayrıca birtakım hassasiyetlerin gözden kaçabileceği düşünülmektedir. Feminist yaklaşımlar, bu hassasiyetlerin tespit edilmesi konusuna dikkat çekerek insan ticaretinde ülke güvenliğinden ziyade bireylerin güvenliğini öncelikli görmektedir (Memişoğlu, 2018: 261).

Bu çalışmanın genel amacı, 2017-2022 yılları arasında Türkiye’de insan ticareti mağduru olan, Göç İdaresi Başkanlığı İl Göç İdaresi Müdürlükleri tarafından insan ticareti mağduru olarak tanımlaması yapılan Suriye uyruklu kadınlara ait mülakat formları üzerinden bir inceleme yapmaktır. Burada Suriye uyruklu kadınları insan ticareti mağduru yapan durumlar ve bunun altında yatan sebepler nelerdir sorusuna cevap aranmıştır. Kadınların mağduriyetleri, maruz kaldıkları istismar biçimleri, demografik özellikleri ve mülakat formlarında yer alan sorulara verdikleri cevaplar çerçevesinde veriler elde edilip analizi gerçekleştirilmiştir.

Tez çalışması, sonuç bölümüyle birlikte dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde teorik çerçeve yer almaktadır. İnsan ticareti nedir olgusu kavramsal olarak açıklanmış sonrasında insan ticaretine ve göçe ilişkin bilinmesi önem arz eden ve konunun anlaşılması açısından kolaylık sağlayacak olan kavramların tanımları anlatılmıştır. İnsan ticareti suçu gerçekleştirilirken belli başlı sömürü biçimleri mevcuttur. Bu sömürü biçimleri iş gücü sömürüsü, cinsel sömürü, çocuk satışı, zorla evlendirme, taşıyıcı annelik, çocuk asker, organ ve doku kaçakçılığı, zorla dilendirme şeklinde yedi temel başlık altında detaylandırılarak anlatılmıştır. İnsan ticareti mağduru olan bireylere sonrasında sağlanan destek hizmetleri, sığınmaevlerinde barınma, ikamet izni veya gönüllü güvenli geri dönüş hizmetlerinden bahsedilmiştir. Destek hizmetlerinin etkinliği ve verimliliği bireylerin bir daha bu suçun mağduru olmalarının önüne geçebilmektedir. Bu anlamda önleyici hizmetler olarak değerlendirilmektedir. Akabinde birbiri yerine sıklıkla telaffuz edilen ancak hem ilgili kanunda hem de alan yazında belirtildiği üzere birbirinden çok farklı iki kavram olarak tanımlanan insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı kavramlarının benzer ve farklı yönleri ele alınmıştır. Göçmen kaçakçılığına konu olan bireyler sonrasında insan ticareti mağduru olabilmektedir. Suriye uyruklu kadın, insan ticareti mağdurlarına ilişkin yapılan dosya incelemelerinde ataerkil toplum yapıları ve kadının ikinci planda görülmesinin yarattığı mağduriyetlerin olduğu görülmüştür. Bu mağduriyetlerin yanı sıra toplumsal göç yolları ve sonrasında kadın ve erkeğin toplumsal

cinsiyete bağı farklı deneyimler yaşadıkları bilinmektedir. Bu anlamda feminist yaklaşımın, kadın göçünü değerlendirmede önemli katkıları olacağı düşünülmüştür.

İkinci bölümde araştırmanın amacı, önemi, problemi, alan ve kapsamı, yöntem ve teknikleri açıklanmaktadır. Göç İdaresi Başkanlığından alınan, 15.03.2024 tarih ve 241091 sayılı resmî izin doğrultusunda 2017-2022 yılları arasında Türkiye’de insan ticaretine konu olan Suriye uyruklu kadınların insan ticareti mağduriyetine yönelik olarak araştırmanın problemi ile doğrudan ilişkili olan belgeler üzerinden doküman incelemesi yapılmıştır. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 121’inci maddesi ile Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesine dayanılarak çıkarılan, 17.03.2016 tarih 29656 sayılı İnsan Ticareti İle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik kapsamında insan ticareti mağduru tanımlama işlemleri İl Göç İdaresi Müdürlükleri tarafından yapılmaktadır. Bahse konu yönetmelik eki çerçevesinde yer alan Ek-1’de mülakat tutanağı bulunmaktadır. Tutanak, kimlik bilgileri ile başlamaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu niteliğindedir. Mağdur tespit aşamasında görüşme formu, görüşmenin gidişatına göre sonlandırılabilir bir belgedir. Ek-2’de mağdur olduğu yönde kuvvetli şüphe bulunan yabancı hakkında düzenlenen tanımlama belgesi, Ek-3’te ise değerlendirme raporu mevcuttur. Mağdur dosyaları, kişilerin durumlarına göre farklı evraklar içerebilmektedir. Araştırma süresince dosyalarda yer alan bu formlar ele alınmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümü, incelenen dosyalardan elde edilen verilerin analizini kapsamaktadır. Suriye uyruklu kadınları insan ticaretine açık hale getiren risk faktörleri, incelenen dosyalar ve Suriyeli kadınların genel durumları üzerinden toplumsal cinsiyet bağlamında değerlendirilmiştir. Demografik veriler ve mağdur profilleri Göç İdaresi Başkanlığından alınan izin doğrultusunda dosyalar üzerinden elde edilmiş ve veriler niceliksel olarak tablolarda sunulmuştur. Sonuç bölümünde ise bulgular bütüncül olarak değerlendirilmiştir. Bu çalışma kapsamında, alan yazında insan ticareti ve Suriye uyruklu kadınlar üzerine yapılan diğer çalışmalar da ele alınmıştır.

AYSUN OCAK
Antalya, 2024

GİRİŞ

İnsan ticareti, geçmişten günümüze kadar gelen büyük bir insan hakkı ihlalidir. İnsan haklarını geliştirme çalışmalarının yapılmaya gayret edildiği küresel dünyada insan ticareti zaman içinde biçim değiştirmiş ve şimdiki dönemde modern kölelik şeklinde varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Dünya genelinde gün geçtikçe ciddi oranda artış gösteren insan ticareti artan göç hareketlilikleri ile birlikte günümüzde de önemli sorunlardan biri haline gelmiş durumdadır. İnsan ticareti hakkında kavramsal olarak birden fazla tanımlama yapılmaktadır. İnsan ticareti içeriğinde; şiddet, cebir, tehdit, baskı, borçlandırma, nüfuzu kötüye kullanma ve kandırma gibi çeşitli eylemleri içermektedir. İnsan ticareti suçu farklı biçimlerde görülebilmektedir. Kimi zaman zorla evlendirme, dilendirme, iş gücü sömürüsü kimi zaman ise çocuk satışı, taşıyıcı annelik, organ ya da dokuların çalınması veya yasa dışı yollardan nakledilmesi şeklinde görülebilmektedir. Bu suçun görülme şekli zamanın koşullarına göre şekil değiştirebilmektedir (Memişoğlu, 2018: 241-242).

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamında yer alan 4. maddedeki rehberde rehberde insan ticaretinin, temel hak ve özgürlükleri ve insan onurunu yok sayan bir suç türü olduğu vurgulanmaktadır. İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesine Ek Açıklayıcı Rapor kapsamında ise eski köle ticareti anlayışının günümüz köleliğinin modern şekli olarak isimlendirilen insan ticareti suçu olduğundan bahsedilmektedir (AİHM, 2019: 6). Ayrıca insan ticaretinin uyuşturucu ve yasa dışı silah ticaretinden sonra en fazla gelir elde edilen suçlardan biri olduğu belirtilmektedir. Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Göç Örgütü raporlarında ise dünya çapında 40,3 milyon insanın çeşitli şekillerde sömürülerek insan ticaretine konu olduğu düşünülmektedir. Mağdurların %71'inin kadın, %25'inin ise çocuklardan oluştuğu tahmin edilmektedir. Suç örgütlerinin bu suçtan 150 milyar ABD doları gelir elde ettiği yönünde çıkarımlar yapılmaktadır (Doğan ve Sagut, 2023: 58).

ILO'nun 2021 küresel tahmin raporunda ise dünya genelinde 49,6 milyon modern köle olduğu ve her 150 kişiden birinin modern köle olarak yaşadığına yönelik vurgular bulunmaktadır. Ayrıca raporda 27,6 milyon kişinin zorla çalıştırılmak ve 22 milyon kişinin ise zorla evlendirilmek suretiyle modern köle olduğu tahmin edilmektedir. Zorla çalıştırılan insan ticareti mağduru bireylerin 11,8 milyonunu kadınlar oluşturmaktadır. Bu insanların %36'sının temel ihtiyaçlardan yoksun bırakılarak hapsedildiği, cinsel ve fiziksel şiddete maruz kaldıkları belirtilmektedir. Kadınların erkeklere oranla çok daha fazla cinsel şiddet yaşadıkları ifade edilmiş, bu şiddetin genellikle aile bireylerine yönelik tehdit şantaj ve baskı yoluyla gerçekleştirildiği bildirilmiştir. 2016 yılından 2021 yılına kadar modern kölelik adı altında insan ticaretinde 2,7 milyonluk bir artış yaşandığı gözlemlenmiştir. Bu köleliğin kısa süreli

olmadığı kişilerin hayatları boyunca zorla yapılan evliliklerin içinde köle olarak yaşadıkları veya yıllarca zorla çalıştırıldıkları hususundan bahsedilmektedir (ILO, 2022: 1-4).

Tüm dünyada zorla evlendirilmelerin ciddi bir artış gösterdiği ve 22 milyon insanın zorla evlendirildiği tahmin edilmektedir. Bu kapsamda zorla evlendirilmelerin 2016'dan 2021 yılına kadar 6,6 milyonluk bir artışla yükseldiği gözlemlenmiştir. Bu durumun yaklaşık 14,2 milyonunun Asya Pasifik Bölgesi, 3,2 milyonunun Afrika, 2,3 milyonunun ise Avrupa ve Orta Asya'da gerçekleştiği tahmin edilmektedir. Bu evlendirilme türünün büyük çoğunluğun Arap Devletleri bünyesinde yaygın olduğu belirtilmektedir. Zorla evliliklerin, cinsiyetçi yaklaşımlar ve ataerkil yapıların etkili olduğu vurgulanmaktadır. ILO 2021 raporuna göre zorla evlendirilmelerin %73'ünün aile üyeleri tarafından %16'sının ise akrabalar aracılığıyla yaptırıldığı tahmin edilmektedir (ILO, 2022: 5).

2022 yılında Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) tarafından yayımlanan küresel raporda 2003 yılından 2021 yılına kadar dünya çapında tespit edilen 450 binden fazla mağdur ve 300 binden fazla suç içeren olaylara ilişkin veri seti mevcuttur. 141 ülkede incelemeler yapılmış 85 üye ülke tarafından 800 dava özeti gönderilmiş ve araştırılmıştır (UNODC, 2022: 10-11). Bahsi geçen dava özetlerinde insan ticareti mağdurlarının yaklaşık %60'ının kadın olduğu ve genellikle şiddet gördüğü bildirilmiştir. Ancak 2020 yılında alınan verilerde diğer yıllara oranla %11'lik bir düşüş gözlemlenmiş, bunun sebebinin Covid-19 pandemisinden kaynaklı olduğu bildirilmiştir (UNODC, 2022: 25).

Hem ulusal hem de uluslararası alanda insan ticareti suçunun işlenmesi mümkündür. Bu durum insan ticaretinin sınıraşan boyutunu gözler önüne sermektedir. Suç türü özellikleri itibarıyla hedef ve kaynak ülkelerde belirli bir organizasyonu gerekli kılmaktadır. Bu suçlar genellikle organize suç örgütleri aracılığıyla işlenmektedir. İnsan ticaretinin ortaya çıkması noktasında farklı biçimleri mevcuttur. Düzensiz göçmen olarak yola çıkan birçok insan, insan ticaretine konu olabilmektedir. İnsan tacirleri, daha iyi yaşam umuduyla yollara düşen savunmasız bireyleri özellikle seçmektedir. İradeleriyle göç sürecine dahil olan bireyler, hedef ülkeye varıncaya kadar düzensiz göçmen, vardıktan sonra ise iradeleri dışında insan ticareti mağduru olabilmektedir. Göç sürecinde borçlandırılabilir veya temel ihtiyaçlarını karşılamak için iş bulma sürecinde birtakım sahte evraklar düzenleyip kullanarak insan ticaretine konu olabilmektedir. Günümüzde daha çok fuhuş ile ilişkilendirilen insan ticaretinin konusu olarak kadınlar ve kız çocukları gündeme gelmektedir (Doğan ve Sagut, 2023: 57-59). Kadınlara zorla fuhuş yaptırılması, kadınların ev hizmetlerinde, tarım işlerinde, fabrikalarda çalışmaya zorlanması, çocuk satıcılığı, kız çocuklarının erken yaşta ailelerden para karşılığı alınarak

evlendirilmesi, yasal olmayan yollardan evlat edinilmesi, çocukların dilendirilmesi, kişilerin organlarının alınması gibi sömürü biçimleri insan ticareti suçuna örnek olarak gösterilebilir.

Göçmenler, çekici faktörler bağlamında vardıkları ülkelerde bu suça maruz kalmaktadır. Tacirler, göçmenleri kendi ülkelerinde veya başka ülkelerde ekonomik ve sosyal açıdan daha iyi yaşam koşullarına sahip olacakları ve daha çok para kazanacakları vaadiyle kandırmaktadır. Sebepleri itibarıyla insan ticareti suçu, ülkelerin bulundukları düzene göre çeşitli şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Ülkelerin içinde bulundukları siyasal, sosyal ve ekonomik olumsuzluklar insan ticaretinin gerçekleşmesine sebep olan faktörlerdendir. Ekonomik sorunlar ve savaşlar hayatta kalmak için mücadele eden ve yerinden edilerek zorunlu göçe maruz kalan bireyleri insan ticaretine konu olma hususunda daha hassas hale getirmektedir (Memişoğlu, 2018: 242-245). Bu suçun mağdurlarının genellikle kadınlar ve çocuklar olmasının yanı sıra toplumda itici bir faktör olan cinsiyet eşitsizliği kadınların ve özellikle göç yolundaki kadınların mağduriyet riskini artırmaktadır. Aynı zamanda kadınlar ve çocukların toplumlar tarafından sunulan imkânlara erişiminin erkeklere oranla kısıtlı olması ve genellikle arka plana atılmaları onları insan ticaretine açık hale getirmektedir (İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, 2015: 56).

Tüm bu durumlar göz önüne alındığında mağduriyetlerin çoğu ağır bir insan hakkı ihlali olarak ortaya çıkmaktadır. Küresel çapta göç eylemini gerçekleştirenlerin çoğunluğunu kadınların oluşturduğu, son yıllarda ise bu göçlerin ekonomik ve güvenlik ihtiyacından dolayı artış gösterdiği söylenebilir. İkinci Dünya Savaşı sonrası Karayipli kadınlar çalışmak amacıyla Avrupa ülkelerine, Çinli kadınlar kırsaldan fabrikalarda çalışmak için büyük şehirlere, günümüzde Afrikalı kadınlar ve Filipinli kadınlar hizmetçi, bakıcı veya daha vasıflı işler için Avrupa ülkelerine yasal veya yasa dışı yollarla göç etmektedir. Bu anlamda kadınların ya çok yoksul ülkelere ya da iç karışıklıklar ve savaşların olduğu ülkelere göç ettiği anlaşılmaktadır. 21. yüzyılda yaşanan ekonomik bunalımlar ucuz iş gücü talebini artırmakla birlikte ekonomik anlamda güvenlik ihtiyacını da doğurmuştur (Smith, 2019: 86). Göç eden veya göç etmek zorunda olan kadınlar, eğitilmiş olsalar dahi cinsiyetleri dolayısıyla erkeğe bağımlı olarak görülmekte, toplumsal konumu itibarıyla bir anne veya bir eş olarak değerlendirilmektedir. Kontrol edilmesi kolay ve savunmasız bireyler olarak düşünülen kadınlar, ataerkil toplum baskısı nedeniyle daha düşük ücretlerde vasfı düşük işlerde çalıştırılmaktadır. Göçmen kadınların yasal statülerinin güvencesiz olması veya belirli etnik ve ırksal kimliğe sahip olmaları, sınır dışı edilme risklerinin fazla olması gibi durumlar kadınlar için dezavantaj oluşturmaktadır (Castles vd., 2022: 340).

Toplumsal cinsiyet eşitliğini savunan feminist yaklaşım, insan ticareti meselesinde bu durumun savunmasız gruplar olarak görülen kadınlar ve çocukları olumsuz etkilediğinden

sıklıkla söz etmektedir. İnsan hakkı ihlalinin temelinde, cinsiyet eşitsizliği, yoksulluk, kadınların ataerkil toplum nezdindeki statüsünün genellikle pasif ve ikinci planda olduğu düşüncesi yatmaktadır. Kadınlara karşı uygulanan her türlü şiddet, onların göç kararı vermesinde etken bir unsur olarak görülmektedir. Özellikle iç karışıklıkların ve savaşların yaşandığı ülkelerde cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklı olarak uygulanan şiddetin epey yaygın olduğu bilinmektedir. Feminist yaklaşım, cinsiyet temelli her türlü şiddete karşı olmakla birlikte kadınların sosyal ve ekonomik olarak desteklenmesi hususuna önem vermektedir. Aynı zamanda göç sürecinde pasif ve kurban gözüyle değerlendirilen kadınların toplumda görünür olması, bu süreçte yaşadıkları olumsuzlukların sosyal ve ekonomik nedenlerinin anlaşılması için yöntemler geliştirilmesi yönünde bakış açısı sunmaktadır (Buz, 2007: 40).

Arap Baharı, siyasal istikrasızlıkları, demokrasi taraftarı eylemleri ve akabinde ayaklanmaları fazlalaştırmıştır. Bu anlamda oluşan güvenlik sorunları, düzensiz göç akınlarını artırmıştır. 2011 yılının ilk yarısında başlayan göç akınları öncelikle deniz yoluyla Avrupa'ya akabinde Suriye'de şiddetli çatışmaların artmasıyla birlikte sınır komşusu olan ve coğrafi konumu itibarıyla yakınlığı ile bilinen Türkiye'ye kaymıştır. Suriye uyruklu yabancılar Lübnan, Türkiye ve Ürdün'e doğru kaçmaya başlamışlar ve göç yollarında yaşanan sömürülere karşı savunmasız bir durumda kalmışlardır (Castles vd., 2022: 256-257). Arap Baharı sonrasında Suriye'de yaşanan çeşitli gösterilerin Beşar Esad hükümeti tarafından şiddetle durdurulmaya çalışılması sonucu birçok insanın hayatını kaybettiği ve Suriye'nin iç savaşa sürüklendiği bilinmektedir (Kargın, 2018: 35-36). Hayat şartları gün geçtikçe zorlaşan Suriye'de, insanlar hayatta kalabilmek için zorunlu bir şekilde göç etmeye başlamıştır. Savaşın başladığı günden itibaren Türkiye tarafından açık kapı politikası uygulanmış ve Suriye uyruklu yabancılar, sınır bölgelerinde yer alan geçici barınma merkezlerine alınmıştır. Barınma merkezleri dışında da Suriye uyruklu yabancıların büyük bir kısmı Türkiye'nin farklı şehirlerinde yaşamaya başlamıştır. Geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin yaşadıkları ilk on il, Göç İdaresi Başkanlığının internet sitesinde; İstanbul, Adana, Gaziantep, Hatay, İzmir, Şanlıurfa, Mersin, Konya, Bursa ve Ankara olarak bildirilmiştir. Göç İdaresi Başkanlığına göre Türkiye'de 3.105.539 geçici koruma bünyesinde Suriye uyruklu yabancı bulunmakta olup bunlardan 1.490.707'sinin kadın olduğu bilinmektedir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024).

Sayıda fazla olan Suriye uyruklu kadınların göç deneyimleri, göç etmelerinin altında yatan sebepler ve buna benzer durumlar toplumsal meselelerde arka planda kalmıştır. Cinsiyet odaklı çalışmalar günümüzde artış göstermeye başlamıştır. Göç, kadınlar ve erkekler tarafından farklı şekillerde deneyimlenmektedir. Bu sebeple kadınların göç yollarında yaşadıkları durumların incelenmesi ve bilimsel alanda ön plana çıkarılması gerekmektedir. Bu ani ve toplu

göç akınları ekonomik kültürel ve toplumsal bazı olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir (Ertan ve Akkoyunlu, 2017: 10). Savaşın en savunmasız kesimlerinden biri olan Suriye uyruklu kadınların, göç sürecinde zorlu şartlarda hayatlarını devam ettirmeye çalıştığı düşünülmekte olup kültürel, ekonomik ve toplumsal cinsiyet bağlamında göç yollarında ve hedef ülkeye vardıklarında insan ticareti mağduru olabilmektedirler. Bu çalışmada da insan ticareti konusuna odaklanılmış, bu konu kadın aktörler üzerinden değerlendirilmiştir. 2017-2022 yılları arasında Türkiye’de insan ticaretine konu olan Suriye uyruklu kadınlar üzerine bir inceleme yapılarak Suriye uyruklu kadınların insan ticareti mağduru olma durumları, buna neden olan faktörler, bu mağduriyet türleri ve bu mağduriyetleri gidermeye yönelik sunulan hizmetler incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde öncelikle insan ticaretine yönelik olarak çalışmanın içeriğinde yer alan bazı kavramsal tanımlamalara yer verilmiştir. İnsan ticareti ve insan ticaretinin sömürü biçimleri ile çok fazla karıştırılan suç türlerinden biri olan göçmen kaçakçılığının varlığı ve güncel durumundan bahsedilmiştir. Akabinde ise feminist yaklaşım bağlamında insan ticareti ve kadın göçü ilişkisine değinilmiştir.

1.1. Kavramsal Olarak İnsan Ticareti

İnsan ticaretinin net ve tek bir tanımı bulunmamaktadır. Bu suç ortaya çıktıkça devlet mekanizmaları tarafından tanımlanarak içeriği anlaşılmaya, araştırılmaya başlanmış ve suça yönelik çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır. Net bir tanımının olmamasının sebeplerinden biri ise bu suç türünün hangi eylemleri içerdiğine yönelik durumların kararlaştırılamamış olmasıdır. “Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol” kapsamında genel ve geçerli bir tanım yapılmaya çalışılsa da bu tanımın bağlayıcı hükümler içermediği görülmektedir.

Türkiye’de 2003 yılında “Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol” uygun bulunmuştur. Bahse konu olan protokol metninin üçüncü maddesinde insan ticareti tanımı şöyle ifade edilmektedir:

“Kuvvet kullanarak ya da kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma nüfuzu kötüye kullanma, kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkaları üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması” anlamına gelmektedir (Akgün, 2016: 161-163).

İnsan ticareti, genellikle göç etmeye olanak tanıyan kâr oranı yüksek olan aktiviteleri barındırmaktadır. Geleneksel anlamda insan ticareti savunmasız kadınların seks işçiliğine zorlanması olarak ifade edilmektedir. Tacirler, savunmasız bireylere modellik, temizlik işçiliği, garsonluk vb. işlerde çalışma sözü vermektedir. Hedef ülkeye vardktan sonraki süreçte ise verilen bu sözlerin tutulmadığı, kadınların seks işçiliğinde zorla çalıştırıldığı, göç sürecinde borçlandırıldıkları ve bu borçları ödemeleri için tuzağa düşürüldükleri görülmektedir. İnsan ticareti, içeriği itibarıyla çeşitli sömürü biçimlerinden oluşmaktadır. İnsan ticareti suçu ve göçmen kaçakçılığı kavramları sıklıkla birbirinin yerine kullanılmakta ya da karıştırılmaktadır.

Göçmen kaçakçılığı, yasal olmayan yollardan göçmenlerin hedef ülkeye sokulmasını sağlayan kişilerin aktivitelerini içermektedir (Bartam vd., 2017: 173-174).

İnsan ticareti suçu ve göçmen kaçakçılığı, farklı iki suç türüdür. Göçmen kaçakçılığı, uluslararası yasa dışı göçün birer türü olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Ülkeler için ortak bir sorun olarak görülmektedir. Düzensiz göç, göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti kavramlarını birbirinden ayırma konusunda ortak bir görüş ortaya atılamamıştır. 2000’li yıllara gelindiğinde insan ticaretinin ciddi insan hakkı ihlalleri ve istismar içerdiği hususu önem kazanmıştır. Bu bağlamda insan ticaretine maruz kalanların korunması ve insan ticareti suçunu işleyenlerin cezalandırılması kapsamında etkili ceza mekanizmalarının gerekliliği gündem olmaya başlamıştır. Uluslararası, ulusal ve bölgesel düzeyde hukuki düzenlemeler ortaya koyulmaya başlamıştır. Yapılan protokoller çerçevesinde insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı suçu farklı suç türleri olarak belirlenmiştir (Memişoğlu, 2018: 247-248).

İnsan ticareti mağdurları tanımlanırken bilinmesi gereken birtakım kavramlar mevcuttur. Göç Terimleri Sözlüğü kapsamında yer alan bazı kavramların tanımları şu şekildedir: (Uluslararası Göç Örgütü, 2013).

Alıkoyma (detention):

“Bir kişinin, idari veya yargı mercilerinin emriyle bir yere hapsedilerek hareket özgürlüğünün kısıtlanması. İki tür alıkoyma vardır: Cezai alıkoyma, işlenen suç için ceza verme amacını taşır; idari alıkoyma, bir başka idari önlemin (sınırdışı etme gibi) uygulanabilmesini teminat altına alır. Ülkelerin çoğunda, düzensiz göçmenler, göç yasalarını ve düzenlemelerini ihlal ettiklerinden ve bu da suç sayılmadığından, idari alıkoymaya tabii tutulur. Pek çok ülkede, vatandaş olmayan bir kişi mülteci statüsü hakkında ya da ülkeye giriş veya ülkeden gönderilme kararları verilinceye kadar tutulabilmektedir.”

Cinsel istismar (sexual exploitation):

“Bir başkasını cinsel açıdan istismar ederek mali, sosyal veya siyasi kazanç sağlamak dahil ve bunlarla sınırlı olmamak üzere, cinsel amaçlarla, hassas durumun, güç farklılıklarının veya güvenin fiilen kötüye kullanılması veya kötüye kullanmaya teşebbüs edilmesi.”

Cinsiyete dayalı şiddet (gender based violence):

“Bir kişinin cinsiyetinden dolayı kamusal veya özel hayatta fiziksel, cinsel veya psikolojik hasar veya acı çekmeyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel fiiller ile bu fiillere ilişkin tehdit, zorlama ya da özgürlüğün keyfi olarak kısıtlanması.”

Düzenli göç (orderly migration):

“Menşe ülkeden çıkışı ve ev sahibi ülkeye seyahati, transit geçişi ve girişi düzenleyen kanun ve yönetmeliklere uygun olarak insanların olağan ikamet yerinden yeni bir ikamet yerine gitmeleri.”

Düzensiz göç (irregular migration):

“Gönderen, transit ve kabul eden ülkelerin düzenleyici normlarının dışında gerçekleşen hareketlilikler. Düzensiz göç konusunda açık veya genel kabul gören bir tanım yoktur. Hedef ülkeler açısından, göç

düzenlemeleri uyarınca gerekli olan izin veya belgelere sahip olmadan bir ülkeye giriş yapmak veya bir ülkede kalmak veya çalışmak anlamına gelmektedir.”

Geri dönüş (repatriation):

“Çeşitli uluslararası hukuki belgelerde öngörülen koşullar çerçevesinde, mülteci veya savaş esirlerinin vatandaşı oldukları ülkeye geri dönme hakkı (1949 Cenevre Sözleşmeleri ve 1977 Protokolleri, 1907 Dördüncü Lahey Sözleşmesi’ne Ek Kara Savaşlarında Kanun ve Teamüllere Saygı Gösterilmesine İlişkin Yönetmelik, insan haklarına ilişkin hukuki belgeler ve uluslararası teamül hukuku). Geri dönüş seçeneği, kişileri alıkoyan güçlerin değil bireyin kişisel bir hakkıdır. Ayrıca uluslararası silahlı çatışmalar hukukunda geri dönüş, çatışmalar sona erdiğinde, kişileri alıkoyan güçlerin bu haktan yararlanmaya uygun kişileri (asker ve siviller) serbest bırakma, menşe ülkelerin ise vatandaşlarını kabul etme yükümlülüğünü de içermektedir. Antlaşma bu hususta genel bir kural getirmese de günümüzde savaş esirlerinin ve gözaltındaki sivillerin geri dönüşüne taraflar zımnen rıza göstermeyi kolaylıkla kabul etmektedir. Terim olarak geri dönüş, uluslararası kriz zamanlarında diplomatik elçiler, uluslararası yetkililer, yabancı bir ülkeye yerleşmiş kişiler ve göçmenler için de kullanılmaktadır.”

Hedef ülke (country of destination):

“Göç akınları (düzenli ya da düzensiz) için varılacak hedef konumundaki ülke.”

İnsan taciri (trafficker, human):

“İstismar amacıyla kandırma, fiziksel veya psikolojik olarak zorlama suretiyle insanlardan ekonomik ya da başka bir kâr edinmek amacıyla onların hareketini sağlayan aracı kişi. Tacirin niyeti en baştan itibaren (abinitio) kişiyi sömürerek bundan kâr veya avantaj sağlamaktır.”

İnsan ticareti (trafficking in persons):

“Kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidiyle ya da diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, gücünü kötüye kullanma ya da kişinin hassasiyetinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkasına kazanç ya da çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması ya da teslim alınmasıdır.” (Madde3(a), Organize Suçlarla Mücadeleye İlişkin BM Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretini, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretini Önleme, Durdurma ve Cezalandırmaya İlişkin BM Protokolü, 2000.) İnsan ticareti bir Devlet’in sınırları içinde gerçekleşebilir veya sınır ötesi nitelikte olabilir.”

Kölelik (slavery):

“Üzerinde sahiplik hakkına ilişkin her türlü ya da tüm yetkilerin uygulandığı kişinin statüsü ya da durumu (Madde 1, 1953 Protokolü ile değiştirildiği şekliyle 1926 tarihli Kölelik Sözleşmesi). Kölelik, bir başkasının hayatı üzerindeki sahiplik ya da kontrol unsuru, zorlama ve hareketlerin kısıtlanması ile bir kişinin işverenini terk etme ya da değiştirme özgürlüğünün olmadığı durumlarda (geleneksel kölelik (eşya) borçlandırmak suretiyle çalıştırma, serflik, zorla çalıştırma ve ayinsel ya da dinsel kölelik gibi) ortaya çıkar.”

Menşei ülke (country of origin):

“Göç akınlarının (düzenli ya da düzensiz) kaynağı durumundaki ülke. Aynı zamanda ‘Kaynak ülke’”.

Sömürü/istismar (exploitation):

“Bir şeyden ya da bir kimseden avantaj sağlama eylemi, özellikle bir kişinin kendi çıkarı için bir başka kişiden haksız fayda elde etmeye yönelik davranışı (ör: cinsel sömürü, zorla çalıştırma veya hizmet ettirme, kölelik ya da köleliğe benzer uygulamalar, kulluk ya da organların nakli).”

Temel insan hakları (fundamental human rights):

“İnsan haklarının geniş kapsamı içerisinde, insanoğlunun onuru ve değeri, kadın ve erkeğin eşit hakları, toplumsal ilerleme ve daha iyi yaşam standartları dikkate alındığında bazı insan haklarının özel öneme sahip olduğu kavramını yansıtan görüş. Bazı hakların kısıtlanamaz (non-derogable) niteliği bu görüşü destekler. Buna göre 1966 tarihli Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi’nin 4(1) Maddesi, ‘ulusun hayatını ve tehdit eden olağanüstü bir durumun meydana gelmesi’ halinde bu haklardan derogasyona izin vermekle birlikte, Madde 6 (yaşam hakkı), Madde 7 (işkence), Madde 8(1) ve (2) (kulluk ve kölelik), Madde 11 (akitten doğan yükümlülüğün ihlali nedeniyle hapsedilme), Madde 15 (geriye dönük cezai sorumluluk), Madde 16 (kanun önünde kişi olarak tanınma) ve Madde 18’e (düşünce, vicdan ve din özgürlüğü) ilişkin bir derogasyonu yasaklar. Bununla beraber, bütün insan haklarının aynı temelde ve aynı vurguya sahip olarak adil ve eşit bir şekilde değerlendirilmesi ve evrensel, bölünmez, birbirine bağımlı ve birbiriyle ilişkili görülmesi yönünde bir eğilim vardır.”

Zorla evlendirme (forced marriage):

“Bir kişinin isteği dışında gerçekleştirilen görücü usulü evlilik. Genelde, aileye başlık parası ödenir. Evliliğe itiraz edilmesi genelde şiddet ve/veya tacizle sonuçlanır.”

Zorla/zorunlu çalıştırma (forced/compulsory labour):

“Bir kişinin herhangi bir ceza tehdidi altında gönüllü olmaksızın sunmak zorunda bırakıldığı her türlü çalışma ya da hizmet (Madde 2(1), Uluslararası Çalışma Örgütü Zorla Çalıştırma Hakkındaki Sözleşme No. 29, 1930).”

Fuhuş:

“Kabul gören en bilindik tanımı kişinin isteği dışında gerçekleşen, herhangi bir haz duygusu ve cinsel ilişki yaşayacağı kişi seçimi olmadan maddi kazanç elde edilen fuhuş yapan kişiye hayat kadını seks işçisi vb. tanımlamalar yapılan cinsel ilişki biçimidir (Önder, 2009: 587).”

İnsan ticareti kapsamında savunmasız olarak tanımlanan bireyler mevcuttur. Bunlar; maddi açıdan ihtiyaçlarını karşılayamayanlar, kadınlar ve çocukları, yalnız büyümek zorunda kalan, ailesi olmayan çocuklar, engelli bireyler, eğitim düzeyi düşük olan bireyler, ailesinden ve çevresinden destek alamayan, aile bağları bulunmayan bireyler, ayrımcılığa maruz kalanlar, zorunlu veya gönüllü göç eden bireyler ve evsizler şeklinde sayılabilir (Aile Danışmanları Derneği, 2017: 23).

1.2. İnsan Ticaretinde Sömürü Biçimleri

İnsan ticareti protokolü kapsamında insan ticaretinde sömürü biçimlerinin yanı sıra üç temel unsur mevcuttur. Bunlar; eylem, araç ve amaç fiilleridir. Kişilerin bir yerden başka bir yere taşınması eylem fiilini; güç tehdidi, zor kullanma, dolandırıcılık, hile, tehdit, aldatma araç

fiilini; cinsel sömürü, kölelik, iş gücü sömürüsü, organların alınması vb. durumlar amaç fiilini içermektedir. İnsan ticareti protokolünde tanımlandığı şekliyle insan ticareti suçunun unsurları tanımlama aşamasında kullanılmaktadır. İnsan ticareti sömürü biçimleri; cinsel sömürü, iş gücü sömürüsü, zorla evlendirme, çocuk ticareti, taşıyıcı annelik, organ ve doku kaçakçılığı, çocuk asker ve zorla dilendirme şeklinde altı başlık altında ele alınmıştır.

1.2.1. Cinsel Sömürü

Cinsel sömürü, dünyada ve Türkiye'de rastlanan en yaygın sömürü biçimlerinden biri olarak bilinmektedir (TİHEK, 2023: 115). ILO'nun 2017 yılında yayımladığı "Modern Köleliğin Küresel Değerlendirmesi" başlıklı raporda kadınlara yönelik gerçekleştirilen sömürü biçimleri ikiye ayrılmıştır. Bunlar; zorla evlendirme ve iş gücü sömürüsü (zorla çalıştırma) şeklindedir. Cinsel sömürü biçimi ise bunların alt başlığı olarak değerlendirilmiştir (ILO, 2017: 11). İnsan ticareti suçu, yapısı itibarıyla farklılıklar göstermektedir. Değişen dünya düzeninde bu suçun görülme şekli ve sömürü çeşitleri de değişmekte ve tespiti bir o kadar zorlaşmaktadır. Nitekim kadınlara karşı uygulanan sömürülerin başında cinsel sömürü ile birlikte, iş gücü sömürüsü ve zorla evlendirmenin de fazla olduğu ILO'nun yayımladığı raporda belirtilmiştir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2019: 66).

Cinsel sömürü amaçlı kadın ticareti eski zamanlara dayanmakla birlikte 19. yüzyılın son dönemlerinde Avrupa ve Amerika'da kadın ticareti tabiriyle anılmaya başlamıştır. Sanayileşmenin hız kazanmasıyla birlikte gelir dağılımındaki denge bozulmuş ve yerini adaletsiz bir gelir dağılımına bırakmıştır. Bu sebeple bireylerin gelirleri, refah seviyeleri ve yaşam kalitelerinde önemli düşüşler gerçekleşmiş, yoksulluk azımsanmayacak ölçüde artmış ve beraberinde tacir, mağdur kavramlarını doğurmuştur. Beyaz kadın ticareti, insan ticaretinin görünür şekli olmuş ve daha çok fuhuş kavramı ile ilişkilendirilmiştir (Outshoorn, 2005: 142).

Feminist yaklaşımların beyaz kadın ticareti üzerinden yürütmeye başladığı kampanyalar, fuhuşu ortadan kaldırmaya ve kadın satışını durdurmaya yönelik sözleşmelerin imzalanmasına zemin hazırlamıştır. Feministlerin yürüttüğü birtakım kampanyalar sayesinde Türkiye'nin de taraf olduğu "1949 yılında Birleşmiş Milletler İnsan Ticaretinin ve İnsanların Fuhuş Yoluyla Sömürülmesinin Yasaklanmasına Dair Sözleşme 2 Aralık 1949 tarihli 317 (IV) sayılı Karar" ile kabul edilmiştir (United Nations Human Right Office of the High Commisioner, 2010). Sözleşme öncelikli olarak kadın ve çocukları korumaya yönelik tasarlanmış, akabinde göçmenlerinde insan ticareti mağduru olabileceği yönünde birtakım tedbirler alınmasına yönelik adımlar attırılmaya çalışılmıştır. Ancak birçok devlet, yerel politikaları gereği sözleşmeyi imzalamamıştır (Outshoorn, 2005: 146).

Dünyada birçok ülkede kadın ticareti 1980’li yıllardan itibaren hızlı bir artış göstermiş ve ülkelerin gündemi haline gelmiştir. Tacirler için önemli bir gelir kapısı olmuş ve ulusal, uluslararası alanda işlenen ciddi bir suç türüne dönüşmüştür. Başlangıçta cinsel sömürü olarak gündemde olsa da birçok ülkede fuhuş ve kadın ticareti konusu ilerleyen süreçlerde ciddi bir suç türü olarak politikleşmiştir (Kelly ve Regan, 2000: 4-5).

Kadın ticareti bağlamında cinsel sömürünün doğu bloku olan ülkelerde yaşanan olaylar neticesinde işsizlik ve ekonomik bunalımlarla birlikte baş gösterdiği bilinmektedir. Sovyetler Birliği bünyesinde yaşayan bireyler buralarda yaşanan olayların sonucu olarak bazen gönüllü bazen ise zorunlu olarak göçe maruz kalmıştır. 1904 yılından itibaren kadın ticaretinin önüne geçebilmek için birtakım önemli düzenlemeler yapıldığı bilinmektedir.

“18 Mayıs 1904 tarihli Beyaz Kadın Ticaretine Karşı Etkili Himayenin Sağlanmasına Dair Uluslararası Düzenleme, 4 Mayıs 1910 tarihli Beyaz Kadın Ticaretinin Cezalandırılması Konusunda Paris Sözleşmesi, 30 Eylül 1921 tarihli Kadın ve Çocuk Ticaretinin Men’ine Dair Milletlerarası Sözleşmeler” bunlardan birkaçı olarak değerlendirilebilmektedir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2020: 77).

İnsan ticaretinin bu şekilde hedef, transit ve kaynak ülkelerde gündeme gelmesiyle birlikte; “Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolü”nün uygulanmaya koyulması için bu anlamda sahiplenilmesine vesile olmuştur. Bahse konu protokolün öncesinde seks ticareti olarak cinsel sömürü, liberalizmde etkisiyle iradi bir konu olarak görülmüş ve mağdurların zorla fuhuşa sürükledikleri kabul edilmemiştir. Kadınların bu durumu ekonomik anlamda gelir kapısı olarak gördükleri algısı baş göstermiştir. Protokol kapsamında kadınların bu yola zorla sokulduğu, yoksulluk ve savaşların yaratmış olduğu kötü koşullardan kurtulmak için çare olarak gördükleri kabul edilmiştir (Gallagher, 2001: 976).

Cinsel sömürü; fuhuş, cinsel taciz, zorla evlendirilme ve pornografi gibi birçok farklı şekilde görülebilmektedir. Sömürü biçimleri ve yöntemleri her geçen gün değişiklik göstermektedir. İnsan ticareti mağdurlarının çoğunda şiddet; sözlü, fiziksel, ekonomik, ruhsal ve psikolojik biçimlerde gerçekleşebilmektedir. Akabinde cinsel sömürüye maruz kalan mağdurların cinsel sağlık sorunları, bulaşıcı hastalıklar, depresyon, uyku bozuklukları, stres ve madde bağımlılığı gibi hastalıklarla karşı karşıya kaldıkları bilinmektedir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2019: 68).

İnsan ticareti, genellikle kadınların ve kız çocuklarının zorla evlendirilmesi, tehdit, cebir, şiddet, kandırma, nüfuzu kötüye kullanma yoluyla veya bunlarla birlikte kadınların zor

durumlarından yararlanılarak cinsel amaçlı sömürüye maruz bırakılması şeklinde gerçekleşebilmektedir. İnsan ticareti mağduru olan kadınlar kaynak ülkelere, hedef ülkelere daha iyi yaşam koşullarına sahip olmak, ülkesinde meydana gelen şiddet olayları veya savaşlardan kaçmak maksadıyla göçe mecbur bırakılmaktadır. Çeşitli iş vaatleriyle kandırılıp şiddete ve baskıya maruz bırakılıp yasal veya yasa dışı olarak çalışmak amacıyla hedef ülkelere götürülmektedir. Kadınlar bu süreçte cinsel istismara uğramakta, para karşılığında zorla evlendirilmekte veya zorla hizmet ettirilmektedir. Tehdit, cebir, baskı ve pasaportlarına el koyulması veya sınırı yasal olmayan yollarla geçemeyecekleri düşüncesiyle kaynak ülkelere dönememektedir (Öztürk ve Ardor, 2007: 87).

Türkiye’de geçmişten günümüze kadar birçok sözleşme imzalanmıştır. İnsan ticaretine yönelik en etkili adımların atıldığı ve önlemlerin alınmaya başlandığı sözleşme “2002 İnsan Ticaretine Karşı Birleşmiş Milletler” sözleşmesi olmuştur. 2004 yılından sonra insan ticareti mağduru kadınlar için ulusal yönlendirme mekanizmaları, mağdur koruma sistemleri, insan ticareti mağdurlarının barınabilmesi kapsamında daha etkin verimli sığınmaevleri kurulmaya başlanmıştır (Çoşkun, 2014:190).

1.2.2. İş Gücü Sömürüsü

Tarım toplumundan yerleşik hayata geçilen yıllarda bireyler arasında gelir eşitsizliğinin arttığı bilinmektedir. Toprak sahibi olan ve olmayanlar arasındaki gelir durumu gün geçtikçe artarak insan emeğine ihtiyaç duyulan artmıştır. Bu ihtiyaçla birlikte kölelik sistemi kendini göstermeye başlamıştır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2020: 21).

İş gücü sömürüsü, insan ticareti suçunun görünen bir diğer biçimidir. Erkek, kadın ve çocuklar bu sömürünün mağduru olabilmektedir. İş gücü sömürüsü, kölelikle benzer özellikler göstermektedir. İki durumda da emeğin karşılığı alınamaz ve insanlar gereğinden fazla insani olmayan şartlarda çalıştırılmaktadır. Kişilere ücret verilmez veya verilen emeğin karşılığından çok daha az bir ücret ödenir. Bu durumda zorla ya da kandırılarak kimi zaman bulunduğu yerden baka bir yere gitmesine dahi izin verilmeden çalıştırılan, iş gücü sömürüsüne maruz kalan bireyler, insan ticareti mağduru olabilmektedir (Aydoğdu, 2012: 23). Emek piyasasına bakıldığında 2011 yılından sonra kayıt dışı bir sektör oluştuğu gözlemlenebilmektedir. Bu kayıt dışılığın en önemli unsurlarından biri olan Suriye uyruklu kadınlar yaşanan iç savaştan dolayı zorla yerlerinden edilmiş ve zorunlu bir şekilde göç etmeye mecbur bırakılmışlardır. Yaşamlarını devam ettirebilmek için çalışma hayatına atılan kadınların emek piyasasında kayıt dışı sektörlere yönelmek durumunda kaldıkları bilinmektedir (Doğangün ve Keysan, 2021: 4).

Yapılan araştırmalarda genel olarak mültecilerin, geçici koruma altındaki Suriyelilerin veya ikincil koruma sahiplerinin bedensel olarak ağır işçilik gerektiren işlerde, ülke vatandaşı olan bireylere göre çok daha düşük ücretlerde, herhangi bir sosyal güvence olmadan ve uzun saatler boyunca çalıştırıldıkları bilinmektedir. Bununla birlikte yasal statüleri, dil bariyeri, medeni durumları ve eēitim seviyeleri gibi faktörler dışlanmalarına ve iş gücü sömürüsüne maruz kalmalarına sebep olabilmektedir (Aygül, 2018: 80).

İş gücü sömürüsü diēer sömürü türleri ile karşılaştırıldığında tespit edilmesi daha zor bir sömürü türüdür. Ev hizmetlerinde, tarım sektöründe, inşaat, reklamcılık, tekstil ve buna benzer işlerde insan onuruna yakışmayan şartlarda çalıştırılmaları veya çalışmalarının karřılıēında herhangi bir ücret alamama ya da eksik ücret alma gibi durumlar söz konusu olabilmektedir. Ev hizmetlerinde çalışanların sömürüye maruz kalmalarındaki göstergelerden biri bulundukları ev dışına çıkamama, kötü şartlarda barınma ve yeme içme ihtiyaçlarının yetersiz olmasıdır. Bununla birlikte iş gücü sömürüsüne maruz kalan maēdurlar ev içinde hasta, yaşlı, ocuk bakımı ve temizlik işlerinden biri veya birkaçını insani olmayan koşullarda yapmaktadır. Özel mülkiyetlerin denetimi söz konusu olmadığı için tespit edilmesi zor bir sömürü şeklidir (Göç İdaresi Bařkanlıēı, 2019: 69-72).

Modern kölelik kavramını Uluslararası alışma rgt (ILO) 2017 yılında insan ticaretinin görülme biçimlerinden biri olan bireylerin zorla evlendirilmesi ve çalıştırılması olarak açıklamıştır. 29 Haziran 1930 tarih ve 29 sayılı Zorla alıştırma Sözleşmesi kapsamında “...herhangi bir kişinin ceza tehdidi altında ve bu kişinin tam isteēi olmadan mecbur edildiēi tüm iş ve hizmetleri ifade eder.” şeklinde yapılan tanım ile zorla alıştırma kavramı detaylandırılmıştır (Göç İdaresi Bařkanlıēı, 2020: 78).

Zorla alıştırma kavramı Uluslararası alışma rgt (ILO) tarafından geliştirilmiş olup ařaēıda yer alan unsurları içermiştir.

- Bireyin kendi zgr iradesi dışında alıştırılması.
- İşverenler veya aracıları tarafından şiddet, tehdit veya sürekli borçlandırılarak alıştırılması.
- Kimlikleri veya pasaportlarının yetkililere ihbar etme tehdidiyle işverenlerin veya aracılarının elinde tutulması. Bu gibi durumlar aynı zamanda yakın tarihte yapılan çalışmalarda kölelik benzeri uygulamalar olarak da deēerlendirilmeye başlanmıştır.

Zorla alıştırma, küresel alanda suç olarak tanımlanarak suçun niteliēi ve suçun gün geçtikçe artmasının önüne geçecek önlemler öngörmektedir. Zorla alıştırma suçu, çeşitli yöntemler kullanılarak veya ülkelerin yasal düzenlemelerindeki boşluklardan yararlanılarak sürekli şekil deēiřtirebilmektedir. Bu doērultuda insan ticareti suçuyla etkin ve verimli şekilde mücadele edebilmek için ILO, destekler vermektedir (ILO, 2012). Uluslararası alışma rgt

verilerine göre zorla alıştırma ile tacirlerin özel sektörde 150 milyar ABD doları gelir sağladığı bildirilmektedir. İnsan ticaretinin görülme biçimi olan zorla çalıştırmanın, en çok gelir getiren suç türleri arasında yer aldığı belirtilmektedir. ILO’nun 2012 yılında yayımlanan Zorla alıştırmaya İlişkin Küresel Tahmin Raporu verilerine göre dünya genelinde 20,9 milyon kişinin zorla çalıştırılarak veya cinsel istismara maruz bırakılarak insan ticareti mağduru oldukları tahmin edilmekte iken 2017 Modern Köleliğin Küresel Değerlendirilmesi Raporu verilerinde 40,3 milyon kişinin insan ticareti mağduriyetine konu olduğu ve büyük çoğunluğunun borçlandırma yöntemi ile smrldğu belirtilmektedir (ILO, 2017: 5).

İş gücü sömürüsünün diğer bir boyutu borçlandırma yoluyla kişileri mağdur etmek yani borç kölesi yapmaktır. Borç köleliği, 1956 yılında Köle Ticareti, Köleliğe Benzer Uygulama ve Geleneklerin Ortadan Kaldırılmasına Dair Ek Sözleşme ile şu şekilde tanımlanmıştır:

“Yani bir borçlunun bir borcun teminatı olarak şahsen hizmet etmeyi veya murakabesi altındaki bir kimsenin hizmet etmesini taahhüt eylediği halde bu hizmetlerin mukabil adilane bedelin borcun ödenmesine tahsis edilmemesine veya bu hizmetlerin sresinin tahdit ve mahiyetinin tespit olunmaması hal veya şartı.” (Güler, 2018: 25-31).

İnsan ticaretinde mağdurların büyük çoğunluğu kadınlardan oluşmaktadır. 2018 Küresel İnsan Ticareti Raporu kapsamında 2016 yılında her beş kız çocuğundan birinin zorla çalıştırılmak yoluyla kaçırılarak insan ticareti mağduru yapıldığı belirtilmiştir. Zorla alıştırılmanın yanı sıra kız çocukları cinsel sömürüye de maruz bırakılmıştır (UNODC, 2018: 29).

1.2.3. Zorla Evlendirme

Zorla evlendirme, insan ticaretinin sömürü biçimlerinden olmakla birlikte insan hakları ihlali kapsamında da değerlendirilmektedir. Bazı toplumlarda gelenek ve görenek adı altında kadınlr, rızaları olmadan zorla evlendirilmeye maruz kalmaktadır. Zorla evlendirme olgusu özünde fiziksel ve psikolojik şiddeti barındıran bir durumdur. Bu zorlamalarının birtakım sebepleri bulunmaktadır. Bir borç karşılığında, herhangi bir konum ya da mevki elde etmek amacıyla, tre, gelenek, görenek ve ailelerin miras beklentisi karşılığında kişiler -özellikle de kadınlr- zorla evlendirilmektedir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2019: 72-73).

Esasında zorla evlilik, cinsiyet odaklı bir uygulama gibi görülmektedir. Ancak son yıllarda erkeklerin de evlenmeye zorlandığı bilinmektedir. Zorla evlendirme, dünya çapında gerçekleştirilen bir sömürü biçimidir.

Uluslararası alışma rgt tarafından 2016 yılında yayımlanan küresel rapora göre 15,4 milyon kişinin zorla evlendirildiği ve toplamda 6,5 milyon vaka bildirildiği ifade

edilmektedir. Zorla evlendirilenlerin %88'inin kadınlar ve kız çocuklarından oluştuğu tahmin edilmektedir (ILO, 2017: 11). Zorla evlendirmelerde 14,2 milyon kişinin Asya ve Pasifik, 3,2 milyon kişinin Afrika ve 2,3 milyon kişinin Avrupa ve Orta Asya bölgelerinde bulunduğu ve eylemin buralarda gerçekleştiği tahmin edilmektedir. Zorla evlendirmeler etnik, kültürel ve dini öğretiler altında yapılabilmektedir. Ataerkil yapıya sahip ülkelerde sıklıkla karşılaşılmaktadır. Zorla evlendirmelerin genellikle Arap devletlerinde, diğer ülkelere göre daha fazla görüldüğü, bu evliliklerin asıl sorumlusunun aileler olduğu ve zorla evlendirmeyi gerçekleştirmek içinde duygusal şiddete başvurdıkları bilinmektedir. Zorla evlendirilen bireylerin üçte ikisinden fazlasının kadın olduğu ve tahmini sayının 14,9 milyon civarında olduğu düşünülmektedir (IOM, 2022: 5). Zorla evlendirilen kadınların, ev içi hizmetlerde kötü şartlarda zorla çalıştırılması ve cinsel sömürüye maruz kalması gibi çeşitli sömürü biçimlerini yaşadıkları anlaşılmaktadır.

Zorla ve çocuk yaşta evlendirme, insan hakları ve çocuk hakları ihlalinin en açık görünümülerinden biridir. Kadınları özel hayatlarında ve toplumsal hayatlarında zorlayarak onlar üzerinde birtakım psikolojik ve fiziksel olumsuzluklara yol açmaktadır. Zorla evlilik, bireylerin birlikte olmaya rıza göstermemesi anlamına gelmekte olup insan ticaretinin görünüm biçimlerinden biridir. Birleşmiş Milletler Çocuk, Erken ve Zorla Evliliğin Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Ortak Program çerçevesindeki ilk raporunda insan ticareti, gelenek ve görenekler kapsamında evlilik (görücü usulü), kaçırma yoluyla evlilik, vatandaşlık kazanmak amacıyla veya politik sebepler nedeniyle evlilikler zorla evlendirme kapsamında sayılmaktadır (Ergöçmen vd., 2020: 13).

1.2.4. Çocuk Satışı ve Taşıyıcı Annelik

Çocuk ticaretini farklı sebeplere dayandırarak açıklamak mümkündür. Ülkelerde yaşanan ekonomik krizler, ülkelerin sosyal ve kültürel yapıları, yaşanan savaş, iç karışıklık ve siyasi anlamda istikrarsızlıklar çocuk ticaretine sebep olabilmektedir.

Çocuk ticareti, ülkede veya ülkeler arasında taşınarak gerçekleştirilebilmektedir. Ulusal düzeyde çocuk kavramı ve çocuk olma yaşı farklılıklar gösterse de kavramsal olarak mağdur edilen bireyler seks işçisi, çocuk işçi ve insan ticareti mağduru gibi tanımlamaların içinde yer alabilmektedir. Uluslararası düzeyde insan ticareti suçunun görülme biçimleri kapsamında yer alan çocuk ticareti, genellikle kırsal kesimlerden kentsel kesimlere kaçırılarak yapılmaktadır. Birleşmiş Milletler tarafından uluslararası hukukta insan hakkı ihlaline girdiği açıkça belirtilen çocuk ticareti, en hızlı artan suç türlerinden biri olmakla birlikte sürekli sömürü yöntemi ve

şekli değişmektedir. Bu anlamda çocukların fiziksel ve psikolojik olarak bütünlükleri kaybolarak yaşamları tehlikeye atılmaktadır (Uslu Ak, 2022: 96).

Teknolojinin insan ticareti için kullanılmaya başlandığı küresel dünyada salgın hastalıklarla birlikte çeşitli sömürü yöntemleri teknoloji ağı üzerinden gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Çevrim içi cinsel sömürü, cinsel istismar, çocuk ticareti, taşıyıcı annelik ve doğumda bebeklerin satılması için internet üzerinden tanıtım ve reklam gibi çeşitli yöntemler geliştirilmiştir (McLatchie ve Lea, 2022: 46). Bu anlamda taşıyıcı annelik, çocuk sahibi olamayanlara teknoloji aracılığı ile çeşitli imkânlar sunmaya başlamış ancak insan hakları temelinde birtakım etik olmayan ve hatta suç oluşturan boyutlara ulaşmıştır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2019: 73-75).

Taşıyıcı annelik olgusu günümüz dünyasında insan hakları ihlali kapsamında incelenmektedir. Küresel çapta bu konuya çeşitli çözümler üretilmeye çalışılmaktadır. Başka bir ifadeyle taşıyıcı annelik, üreme sömürüsünün çocuk satışının yeni görünümü olarak tanımlanabilmektedir. Taşıyıcı annelik; kadınlar ve çocuklar üzerinde fiziksel ve ruhsal anlamda önemli sorunlar yaratmakla birlikte aile bütünlüğünü, aile ilişkilerini, bireylerin kişiliğini, çocukların kimlik bilgi ve bilincini yok etmektedir. Taşıyıcı annelik, kadınların ve doğuracakları bebeklerin tüm insan haklarını ihlal ederek onları meta haline getirmektedir (McLatchie ve Lea, 2022: 9).

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, insan haklarının doğuştan geldiğini, bu hakların hiçbir şekilde devredilemeyeceğini ve tüm insanlar için eşit olduğunu belirtmektedir. Ayrıca insan haklarının adaletin, barışın ve dünyada huzurun sağlanmasının temel yapı taşı olduğu vurgusu yapılmaktadır. İnsanların diğer canlılardan ayrı olarak değerlendirilmesi ve metalaştırılamayacağı olgusu insan haklarının temelinde yer almakta ve etik bir kural olarak sunulmaktadır. İnsan haklarından bahsedilmesine karşın en ağır insan haklarından biri olarak değerlendirilen taşıyıcı annelik olgusundan uluslararası belgelerde özel olarak bahsedilememektedir. Taşıyıcı annelik konusunda uluslararası belgelerde özel olarak herhangi bir bilgi bulunmasa da bazı ülkeler bu duruma yasak getirmiş, bazıları da hiçbir düzenleme yapmamıştır. Amerika Birleşik Devletleri, Tayland, Hindistan, Rusya ve Ukrayna'da insan ticareti amacıyla yapılan taşıyıcı annelik yasal olarak kabul görmektedir. Bu ülkelerde yasal olması sebebiyle sektör haline gelen taşıyıcı annelik için dünyanın birçok yerinde başvurular yapılmaktadır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2019: 74).

Ülkeden ülkeye farklı uygulamalar içeren taşıyıcı anneliğin yasal olup olmadığı konusunda birtakım boşluklar bulunmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bünyesinde görülen bir davada taşıyıcı annelik için taşıyıcı anneliğin yasal olduğu Rusya'ya başvuru yapan

İtalyan bir çiftin aslında evli olmadıkları, belgede sahtecilik yaptıkları ve yalan beyanda bulundukları ayrıca DNA testi sonucunda çocukla çiftin hiçbir bağının olmadığı tespit edilmiştir. Bu dava, taşıyıcı anneliğin sınır ötesi boyutunu göstermektedir. Roma hukukuna göre annelik kesin hak olarak bilinmektedir. Bu sebeple davaya konu olan çocuk İtalyan çiftten alınarak yetiştirme yurduna yerleştirilmiş ve akabinde çocuğun çiftle olan tüm irtibatı kesilmiştir. Dava sonucu çift ceza almamış ve ihlal olmadığı yönünde kanaat oluşmuştur. Çünkü taşıyıcı annelik İtalya’da yasak olan fakat Rusya’da yasak olmayan bir uygulamadır. Ülkeden ülkeye değişen bu uygulamalar ve kurallar beraberinde insan ticaretini ve diğer sömürü biçimleri olan suçları da doğurmaktadır (Erbaş, 2019: 28-29).

Ulusal ve uluslararası düzeyde taşıyıcı anneliğin hem kadınları hem de çocukları korumak maksadıyla kontrol altında tutulması önem arz etmektedir. Dünya genelinde taşıyıcı anneliğin engellenmesi fiilen mümkün görünmemektedir. İnsan ticareti yoluyla uygulanan birçok suç unsuru barındırmaktadır (Erbaş, 2019: 40).

1.2.5. Çocuk Asker

1989 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne göre 18 yaşın altında olan tüm bireyler çocuk olarak sayılmaktadır. Ancak bazı ülkelerde bu yaş değişkenlik göstermektedir. Genel kabul gören yaş 18 olsa da bazı ülkeler, yasalarında, evlilik, cinsel ilişkiye rıza gösterme, askeri hizmet, herhangi bir menkul veya gayrimenkul satın almak gibi konularda farklı ulusal mevzuatlar düzenlemektedir. Palermo Protokolü kapsamına taraf olan her ülke çocuk tanımını, 18 yaşın altındaki birey olarak kabul etmek zorundadır (ILO, 2009: 13-14). İnsan ticaretinin yaygın görülme biçimlerinden olan çocuk satışı, son dönemlerde uluslararası alanda ilk sıralarda yer alan en ağır insan hakkı ihlallerindendir. Çocukların iş gücünde mevsimlik veya uzun vadeli işlerde kullanılması amacıyla kaçırıldığı bilinmektedir. Ülkelerin geçim kaynaklarına göre bu sektörler farklılık göstermektedir. Çocuklar; madencilik, balıkçılık, inşaat sektörü, tarım sektörü, ağır sanayi ve birçok hizmet sektöründe ağır şartlarda çalıştırılmaktadır. Savaş alanlarında terör örgütlerinin, çocukları hem asker hem de iş gücü olarak kullandıkları bilinmektedir. Kız çocukları cinsel sömürüye veya ev işlerinde kötü şartlarda çalıştırılmaya maruz kalırken erkek çocukları savaşçı, uyuşturucu kuryesi veya satıcısı, hırsızlık ve dilencilik gibi suçlarla istismara uğramaktadır (ILO, 2009: 3). İnsan ticareti mağduru çocuklar, genellikle fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalarak ve aç bırakılarak itaat etmeleri sağlanmaktadır.

Savaş ve iç karışıklıkların olduğu ülkelerde çocukların silah altına alınmak maksadıyla kullanılması insan ticaretine konu olmaktadır. Çocukların silahlı çatışmalarda kullanılmasının altında yatan nedenler genellikle onların savunmasız olmasından kaynaklanmakla birlikte savaş

ortamının verdiği hukuksuzluk ve çocukların ailelerden zorla alınması ya da kaçırılması gibi durumları beraberinde getirmektedir. Özellikle yerinden edilmiş ve kimsesiz kalmış yoksul çocuklar hedef alınmaktadır. Savaş alanlarında kız çocukları genellikle cinsel sömürüye maruz kalırken, erkek çocuklar direkt olarak savaşta asker olarak kullanılmaktadır. Ancak çocukların büyük çoğunluğunun cinsel köleliğe maruz kaldığı bilinmektedir (ECPAT, 2020: 33).

Çocuk askerlerin en fazla görüldüğü ülkelerden biri olan Suriye Arap Cumhuriyetinde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 2018 yılında yayımladığı 2013 ve 2018 yıllarını kapsayan raporda zorla askere alınan, çatışmalarda aktif olarak kullanılan her üç çocuktan birinin 15 yaşın altında olduğu belirtilmektedir. Raporlama döneminde 3.377 (3.150 erkek ve 227 kız) çocuğun zorla çalıştırıldığı, sömürüldüğü ve en ağır insan hakkı ihlallerine maruz kaldığı doğrulanmaktadır. Bunlardan 2.753 çocuk (%82) silah verilerek ve belirli bir eğitime tabii tutularak çocuk asker yapılmış ve çatışmalarda kullanılmıştır (United Nations Security Council, 2018: 4). Çocukların insan ticaretine ilişkin istatistiki verileri genellikle güvenilir kabul edilmez ancak yakın tahminlerde bulunulabilir. Bunun en önemli sebebi çocuk mağdurların tespit edilmesinin çok zor olmasıdır (ILO, 2009: 37).

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu tarafından 2023 yılında yayımlanan raporda bahsedilen, 2016 yılında yapılan araştırmada dünya genelinde 357 milyon çocuğun çatışma ortamlarında yaşadığı ve sömürü konusunda en yüksek risk altında oldukları vurgulanmıştır. Ayrıca Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi kapsamında çocukların çatışmalarda kullanılması özel sömürü olarak ele alınmamıştır. Ancak terörist gruplara alınması insan ticaretinin görülme biçimi olarak düşünülmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü 182 No'lu Sözleşmesi çerçevesinde çocukların silahlı bölgelerde, çatışmalarda tutulması, kullanılması ve mecburi olarak çalıştırılması çocuk işçiliğinin en ağır ve en kötü şekli olarak düzenlenmiştir (TİHEK, 2023: 19).

1.2.6. Organ ve Doku Ticareti

Palermo Protokolü bünyesinde organ ve doku kaçakçılığı, insan ticaretinin görülme biçimleri arasında yer almaktadır. Organ nakli bir yandan yasal çerçeve içinde hayat kurtarıran diğer yandan yasal olmayan yollarla insan ticaretine dönüşebilmektedir (TİHEK, 2023: 16).

2018 İstanbul Deklarasyonu çerçevesinde organ kaçakçılığı; geçerli bir rıza olmadan veya yetki olmadan üçüncü bir kişiye ölen veya yaşayan bağışçılardan organların alınması, başka bir yere kaçırılması ve nakledilmesi olarak belirtilmiştir. Ayrıca organ kaçakçılığına teşebbüs, yardım, yataklık ve bir sağlık çalışanı, kamu görevlisi, özel sektör çalışanının bu durumdan gelir elde etmesi ya da meslek mensuplarına bu konuda uygunsuz tekliflerde

bulunulması da organ kaçakçılığı olarak kabul edilmektedir. Bir ülkenin kendi vatandaşı olup olmamasına bakılmaksızın; kuvvet kullanarak, tehdit ederek, kandırarak veya diğer zor kullanma şekilleri ile kişinin savunmasızlığından yararlanılarak para karşılığı organlarının alınması insan ticareti kapsamında organ kaçakçılığına girmektedir. Kişilerin ülkelerde yerleşik olması, seyahat amacıyla bulunması, geçici olarak ikamet ediyor olması bu suçun mağduru olmaları konusunda engel teşkil etmemektedir (The Declaration of Istanbul Custodian Group, 2018: 6).

Organ ticareti suçuna ilişkin dünya genelinde organ nakli sorunu nedeniyle yasa dışı olarak 12.000 organ nakli yapıldığı ve bu yasa dışı yoldan 1,5 milyar dolar gelir elde edildiği düşünülmektedir. Organların alınması maksadıyla insan ticaretinin hedefinde daha çok dezavantajlı kişiler, göçmenler, işsizler ve evsizler yer almaktadır. Örneğin Suriye’de çıkan iç karışıklık ve savaş sonrasında Suriyelilerin, ekonomik sıkıntı ve açlıkla mücadele etmek için çaresizlikten Lübnan’a giderek organlarını sattıkları ve Lübnan’da organ kaçakçılığının ciddi oranda arttığı bilinmektedir. 2017 yılında çok fazla organ kaçakçılığı vakası bildirilmiştir (Gonzalez vd., 2020: 2). Dünya Sağlık Örgütü, 2004 yılından itibaren hükümetleri organ kaçakçılığı konusunda bilgilendirmeye önleyici tedbirler almaya davet etmiştir. Ancak konu, küresel çapta incelenme konusunda akademik alanda çok ilgi görmemiştir Organ Kaçakçılığı ve Organ Nakli Turizmine İlişkin İstanbul Bildirgesine, 78 farklı ülkede 150’den fazla bilimsel araştırmacının organ kaçakçılığının ve bunun üzerinden oluşturulan turizm sektörünün yasaklanması kanısına vardığı bilgisi verilmiştir (The Declaration of Istanbul Custodian Group, 2018: 1-2).

UNODC tarafından organ kaçakçılığına maruz kalan bireylerin 2014-2017 yılları arasındaki dönemde genellikle yetişkinler olduğu ve mağdurların üçte ikisinin erkeklerden oluştuğu bildirilmiştir. Ayrıca organ kaçakçılığının diğer sömürü biçimleri arasında tespit edilmesi en zor olan sömürü biçimlerinden biri olduğu belirtilmiştir. Küresel çapta organ bağışının yetersiz olması nedeniyle organ kaçakçılığının arttığı düşünülmekte olup dünya genelinde yasa dışı olarak karaciğer ve böbrek organlarına artan ihtiyaç dolayısıyla organ kaçakçılarının bu organları hedef aldığı görülmektedir (UNODC, 2018: 29).

1.2.7. Zorla Dilendirme

Zorla dilendirme maksadıyla insan ticareti mağdurları kadınlar, çocuklar ve yaşlı bireyler olabilmektedir. Tacirlerin, kişilerin fiziksel veya ruhsal durumlarından faydalanılarak onlar üzerinden zorla, tehditle veya aldatma yoluyla gelir elde etme şekli olarak

tanımlanmaktadır. Zorla dilendirme genellikle çocuklar üzerinden yapılan bir sömürü türüdür (TİHEK, 2023: 17).

İnsan tacirlerinin zorla dilendirdikleri kişileri genel olarak engelli, kimsesiz veya yoksullardan seçtikleri bilinmekle birlikte daha çok para kazanmaları için bireyleri engelli bir hale getirdikleri de söylenebilir. Örneğin Bangladeş'te yapılan araştırmada engelli çocukların, engelli olmayan çocuklara oranla üç kat daha fazla para kazandığı sonucuna ulaşılmıştır. Çocuk dilenciligi, çocuk işçiliğinin ve çocuk haklarının en ağır ihlallerinden biridir. Dilencilik, kölelik ve zorla çalıştırma biçimi olan insan ticareti kapsamında yer almaktadır (Al Helal ve Kabir, 2013: 10-12).

Ulusal ve uluslararası mevzuatta zorla dilendirme, amaç fiiller kapsamında özel olarak belirtilmemiştir. Ancak zorla dilendirme, insan ticaretinin görülme biçimleri arasında yer almakta olup araç ve amaç fiillerinin oluşması halinde insan ticareti suçu ortaya çıkmaktadır. 2016-2020 yıllarını kapsayan istatistiklere göre ülkemizde insan ticareti mağdurlarının %10,8'i zorla dilendirme yoluyla istismar edilmektedir (GİB, 2020: 66).

1.3. İnsan Ticareti Mağdurlarına Sağlanan Destek Hizmetleri

İnsan ticareti mağdurlarına yönelik mağdur destek hizmetleri Göç İdaresi Başkanlığı tarafından sağlanmaktadır. Mağdurun korunması, desteklenmesi ve ihtiyaçlarının karşılanması önem arz etmektedir. Asgari düzeyde imkânlar dâhilinde insan ticareti mağdurlarına yönelik sağlanması öngörülen çeşitli hizmetler bulunmaktadır. Bunlar; mağdurlara sığınmaevlerinde veya güvenli yerlerde konaklama imkânı sağlanması, sağlık, eğitim, çalışma, psiko sosyal destek, mesleki eğitim, tercüman ve adli yardım gibi hizmetlerin verilmesinden oluşmaktadır. Tüm bunların yanı sıra insan ticareti mağdurlarının kendi istekleri doğrultusunda büyükelçilik ya da konsolosluk gibi yetkili makamlara bilgi verilmesi, yine talepleri doğrultusunda bu kurumlarla görüştürülmesi söz konusudur. Mağdur destek hizmetlerinden bir diğeri ve genellikle mağdurlar tarafından tercih edilen ise ülkelerine dönme talepleridir. Yani güvenli ve gönüllü geri dönüşlerinin sağlanmasıdır (GİB, 2020: 47-50). İnsan ticareti mağduru olarak tanımlanan bireyler eğer Türk vatandaşı ise 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesine girmektedir. Tanımlaması yapılan yabancı ise 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında değerlendirilerek İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı kapsamına dâhil edilmektedir (ICMPD, 2017: 107-109).

1.3.1. Sığınmaevleri

Palermo Protokolü çerçevesinde insan ticareti mağdurlarına yönelik yardım ve koruma başlıklı altıncı maddede mağdurlara uygun barınma olanakları sunulması, taraf devletlerin insan ticareti mağdurlarının yaşı, cinsiyeti, eğitim ve bakım dahil tüm özel ihtiyaçlarının dikkate alınması konusuna vurgu yapmaktadır (GİB, 2019: 34).

2020 yılı insan ticaretiyle mücadele yıllık raporunda, Türkiye’de bulunan sığınmaevleri ve kapasiteleri aşağıda belirtilmektedir (GİB, 2020: 51).

Tablo 1.1 Türkiye’de Bulunan Sığınmaevleri

İl	Faydalancı	Kapasite
Ankara	Kadın	30
Aydın	Aile	40
Kırıkkale	Erkek	12

Türkiye’de sığınmaevlerinin durumuna bakıldığında her ilde sığınmaevinin bulunmadığı, sığınmaevi bulunan il sayısının kısıtlı olduğu görülmektedir. Bu kapsamda Ankara, Aydın ve Kırıkkale illerinde sığınmaevleri bulunmaktadır. Bu illerde ise sunulan hizmetler farklı gruplara hitap etmektedir. Ankara ilinde kadın, Kırıkkale ilinde erkek mağdurlara hizmet verilirken Aydın ilinde ailelere hizmet verilmektedir. Bu suçun mağduru yalnız kadınlar veya erkekler olabildiği gibi birlikte yaşayan aileler de olabilmektedir. Türkiye’de üç ilde toplam 82 kapasiteli sığınmaevi bulunmaktadır. Sığınmaevlerinde kalan mağdurlara 2020 yılında aşağıda belirtilen bazı destek hizmetleri programları sağlanmıştır (GİB, 2020: 48-49).

- Sığınmaevleri ya da güvenli yerlerde konaklama imkânı sağlanmıştır.
- Sağlık hizmetlerinden faydalanmaları desteklenmiştir.
- Sosyal ve psikolojik olarak destek verilmiştir.
- Sosyal hizmetler ve yardımlara erişimleri kolaylaştırılmıştır.
- Yasal hakları konusunda danışmanlık hizmeti sunulmuştur.
- Sığınmaevinde kalan mağdurlara istekleri doğrultusunda hukuki işlemlerini yürütebilmeleri için baro ile iletişime geçilerek avukatlık ve tercümanlık hizmeti ve iletişimi sağlanmıştır.
- Seyahat belgelerinin temin edilmesi ve kimliklerinin tespit edilmesi hususunda yardım sağlanmıştır.

- İstekleri doğrultusunda kendi ülkelerinin temsilciliklerine bilgi verme ve orayla görüşebilme imkânı sunulmuştur.
- Eğitim ve öğretimleri konusunda rehberlik sağlanmıştır.
- Mağdur çocukların yaş ve eğitim durumlarına uygun olarak okullara kayıt işlemleri yapılmıştır.

İl Göç İdaresi Müdürlükleri tarafından tanımlaması yapılan mağdurların istekleri ve rızaları doğrultusunda barınma desteği sağlanmaktadır. Adresleri ve tüm bilgileri gizli tutulan sığınmaevlerine, kadınlar refakatindeki çocukları ile birlikte alınmaktadır. Destek süreci boyunca güvenli barınma ihtiyaçları sağlanmaktadır. İl Göç İdaresi Müdürlükleri bu süreci 4/4/2013 tarih ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 121'inci maddesi ve 30/1/2016 tarih ve 6667 sayılı Kanun kapsamında uygun bulunan Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi çerçevesinde hazırlanan, İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik esaslarına göre yürütmektedir.

1.3.2. İkamet İzni

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 30'uncu maddesinde ikamet izni çeşitleri arasında insan ticareti mağduru ikamet izni sayılmıştır. Kanun'un 48. ve 49. maddelerinde, insan ticareti mağduru olduğu veya mağdur olabileceği yönünde kuvvetli şüphe duyulan yabancılara 30 gün süre ile ikamet izni verilmektedir. İyileşme ve düşünme süresi olarak kabul edilen bu süre, mağdurun yaşadığı olumsuz durumların etkisinden kurtulabilmesi, sağlıklı düşünebilmesi ve akabinde yetkililerle iş birliği yapıp yapmayacağı konusunda karar alabilmesi için verilmektedir. Mağdurun özel durumuna göre bu süre en fazla altışar aylık sürelerle uzatılabilir ancak üç yılı aşamaz. Ayrıca ilgili yönetmelikte: *"İnsan ticareti mağduru olduğu veya olabileceği yönünde kuvvetli şüphe bulunan yabancılardan, kendi girişimleriyle suçun failleriyle yeniden bağ kurduklarının belirlendiği durumlarda ikamet izinleri iptal edilir."* hükümleri yer almaktadır.

Mağdurlara sağlanan destek hizmetleri arasında ikamet izninin yanı sıra yasal kalış hakkı sağlayan çalışma izni de düzenlenebilmektedir. İnsan ticareti mağdurlarına yönelik çalışma izinleri Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İşgücü Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Mağdur destek programından yararlanan insan ticareti mağdurlarının iş gücü piyasasına erişimleri sağlanabilmektedir (Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, 2023: 47). 6734 sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu'nun 16. maddesinde çalışma izninin istisnai olarak kimlere verilebileceği ifade edilmiştir.

“Bu kanun maddesinde, 6458 sayılı Kanun uyarınca uluslararası koruma başvurusu sahibi, şartlı mülteci, geçici koruma sağlanan veya vatansız ya da mağdur destek sürecinden yararlanan insan ticareti mağduru, yabancılar mağdurlara, iş gücü piyasasına erişimlerini kolaylaştırmak amacıyla” şeklinde hüküm altına alınmıştır.

1.3.3. Gönüllü ve Güvenli Geri Dönüş

İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik’in 30’uncu maddesi, gönüllü ve güvenli geri dönüş programı ile ilgili hükümleri içermektedir. Mağdurların istekleri doğrultusunda ülkelerine veya üçüncü bir ülkeye güvenli insan onuruna yakışacak şekilde dönüşleri sağlanabilmektedir. Gerekli koordinasyonlar, Göç İdaresi Başkanlığı tarafından sağlanmaktadır. Gönüllü ve güvenli geri dönüş programları, insan ticareti mağduru bireylerin mağdur destek hizmetlerinden faydalanmak istemediği koşullar veya hizmetlerden faydalanma esnasında talep etmesi halinde gerçekleştirilmektedir. Mağdurlara ilişkin gerekli güvenlik önlemleri alınmaktadır. Hayati tehlikeleri veya güvenlikleri tehdit altındaysa kolluk refakatinde ülkeden ayrılışları sağlanmaktadır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2019: 36).

Mağdurların gönüllü ve güvenli geri dönüşlerinde IOM ile iş birliği yapılabilmektedir. Mağdurların seyahat masraflarının, ülkeden ayrılışlarında havaalanlarına transfer, refakat ve ülkelerine varışlarında karşılama gibi imkânlar sunulmaktadır. IOM ile yapılan gönüllü ve güvenli geri dönüş programı kapsamında mağdurlara ayni ve nakdi yardımlar yapılabilmektedir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2019: 37).

1.4. İnsan Ticareti ve Göçmen Kaçakçılığı

Ülkeler, bulundukları konumları itibarıyla hedef, kaynak ve transit ülke olarak değerlendirilebilmektedir. Bu ayrım çerçevesinde hedef ülke kavramı; yasal veya yasal olmayan yollardan bireylerin gitmek istediği ülkeler olarak tanımlanabilmektedir (Öztürk ve Ardor, 2007: 90). Bazı kaynaklarda hedef ülke; gidilen ülkeler tarafından izin verilmemiş yani yasa dışı olan göç şeklinde ele alınmaktadır. Ülkeye yasa dışı yollardan girmek veya ülke içinde vize süresini, vize muafiyet süresini aşmış olarak kalarak gerçekleştirilen eylemler şeklinde de ifade edilmektedir (Bartam vd., 2017: 309). Kaynak ülke; yasa dışı göçe, çeşitli mağduriyetlere konu olan ülke vatandaşlarının bulundukları veya vatandaşlığına sahip oldukları ülkedir. Transit ülke; hali hazırda bulunduğu kaynak ülkeden hedef ülkeye geçişinde ikamet ettiği gerek yasal gerekse yasal olmayan yollarla kaldığı asıl hedefin, hedef ülkeye ulaşmak için belirli bir süre geçirilen ülke olarak tanımlanabilmektedir (Öztürk ve Ardor, 2007: 90).

Göçmen kaçakçılığı: Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne ek olarak düzenlenen kara, deniz ve hava yoluyla göçmen kaçakçılığına karşı protokolde yer alan 3. ve 6.maddelerdeki tanımda; doğrudan veya dolaylı olarak herhangi bir çıkar elde etmek amacıyla bireylerin vatandaşı olmadığı ülkelere yasal olmayan yollarla sokulması olarak belirtilmektedir (Güçlü, 2020: 221).

İnsan ticareti suçunun en kabul gören tanımı Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine Durdurulmasına Cezalandırılmasına İlişkin Protokol'ün 3. maddesinde (Palermo Protokolü) tanımlanmıştır. Buna göre:

“(a) İnsan ticareti, kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer biçimde zorlama, kaçırma, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma, kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinden denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden başka bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir. İstismar terimi, asgari olarak başkalarının fuhşunun istismar edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, esareti veya esaret benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını içerecektir.”

“(b) İnsan ticaretinin (a) bendinde belirtilen yöntemlerden herhangi biriyle yapılmış olması halinde, mağdurun bu istismara razı olup olmaması durumu değiştirmeyecektir. (c) Bu maddenin (a) bendinde öngörülen yöntemlerden herhangi birini içermese bile, çocuğun istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması ‘insan ticareti’ olarak kabul edilecektir.”

“(d) On sekiz yaşının altındaki herkes ‘çocuk’ kabul edilecektir.” şeklinde belirtilmiştir.

Türk Ceza Kanunu'nun 79'uncu maddesinde; göçmen kaçakçılığı suçu, maddi çıkar elde etmek maksadıyla yasa dışı yollardan Türkiye'ye insan sokma veya Türkiye'den başka ülkelere insan çıkarılmasını sağlamak yoluyla oluşmaktadır. İşlenebilmesi için birtakım seçimlik haklarından bahsedilmiştir. Bunlar, bir yabancıнын yasal olmayan yollardan ülkeye sokulması, ülkeye girmiş bir yabancıнын ülkede kalmasına imkân sağlanması, Türkiye vatandaşı veya yabancıнын yurt dışına çıkmasına imkân sağlama olarak belirtilmiştir.

Bahse konu suçun gerçekleşmesi için kişilerin zarar görmesi veya ölmesi, yaralanması gibi durumların oluşması gerekmemektedir. Kanunda teşebbüs edilmiş olması dahi göçmen kaçakçılığı suçunun oluşması için yeterli görülmektedir. Türk Ceza Kanunu'nda bahse konu suçun cezası *“3 yıldan 8 yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.”* şeklinde belirtilmektedir. Türk Ceza Kanunu'nun 80'inci maddesi kapsamında insan ticareti suçu:

“(1) Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye

kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkaran, tedarik eden, kaçıran, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimseye sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası verilir.”

“(2) Birinci fıkra da belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası geçersizdir.”

“(3) On sekiz yaşını doldurmamış olanların birinci fıkra da belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hallerinde suça ait araç fiillerden hiçbirine başvurulmuş olmasa da faile birinci fıkra da belirtilen cezalar verilir.”

“(4) Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunur.” şeklinde belirtilmektedir.

Ulusal ve uluslararası mevzuatta belirtildiği üzere insan ticareti unsurları üç ögeden oluşmaktadır.

Eylem unsuru: *Tedarik etme, nakletme, sevk etme, barındırma ve kabul etme.*

Araç Fiiller: *Tehdit, baskı, cebir, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzun kötüye kullanılması, savunmasızlık, başka kişi üstünde kontrol sahibi olan bir kişinin rızasının elde edilerek menfaat sağlanması.*

Amaç Fiiller: *Fuhuş veya cinsel sömürü, zorla çalıştırma, hizmet ettirme, kölelik ve köleliğe benzer durumlara maruz bırakma, organların alınması (IOM, 2016: 47).*

İnsan ticareti suçunun oluşması için aşağıdaki tabloda yer alan araç fiil, suç eylemi ve amaç fiillerden en az birinin gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Bu üç unsur Palermo Protokolü kapsamında belirlenmiştir. Göç İdaresi Başkanlığı 2018 Türkiye İnsan Ticareti İle Mücadele Yıllık Raporu’nda tablo olarak yer almaktadır. İnsan ticareti suçunun tespitinde çocuk mağdurlarda suç eylemi ve amaç fiil aranmamaktadır. Araç fiilin olması yeterli görülmektedir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2018: 21).

Tablo 1.2 İnsan Ticareti Suçunun Oluşması İçin Gerekli Eylemler

Araç Fiiller	Suç Eylemi	Amaç Fiiller
• Kuvvet kullanma veya kuvvet kullanma tehdidi • Diğer bir biçimde zorlamak • Kandırmak • Hile yapmak, aldatmak • Nüfuzu kötüye kullanmak • Çaresizliğinden yararlanmak • Başkaları üzerindeki denetim olanaklarından yararlanmak	• Tedarik etmek • Bir yerden başka bir yere taşımak • Devretmek • Barındırmak • Teslim almak	• Cinsel sömürü ve istismarın diğer biçimleri • Zorla çalıştırmak • Hizmet ettirmek • Kölelik veya kölelik benzeri uygulamalar • Vücut ve organların verilmesini sağlamak

İnsan ticareti, beraberinde göçmen kaçakçılığına sebep olabilmektedir. Bu anlamda konuya dair kavramsal çerçevenin detaylandırılması ihtiyacı doğabilmektedir. Kavramların karıştırılmaması için bu ayrım özellikle değinilmektedir. Aynı zamanda iki kavram arasındaki ayrımın detaylandırılması mağdur tanımlama aşamasında etkili olmaktadır. İnsan ticareti mağduru olan bireylerin statü almaları önem arz etmektedir. Göçmen kaçakçılığında ise bireylerin talep edeceği herhangi bir statü bulunmamaktadır. Ancak insan ticareti mağdurlarının tespit aşaması tamamlandıktan sonra her türlü mağdur destek hizmetlerinden yararlanmaları söz konusudur. Bu sebeple iki kavram arasındaki benzerlikler ve farklılıklar konusunda kapsamlı bir tanımlamaya ihtiyaç duyulmuştur (TİHEK, 2023: 14-15).

İnsan ticareti olayları son yıllarda daha fazla dikkat çekici olmaya başlamıştır. Sivil toplum kuruluşları, bu alanlara özel kaynaklar ayırarak suça ilişkin farkındalığın artması hususunda eğitimler düzenlemektedir. İnsan ticareti ve göçmen kaçakçılığı terimlerinin anlam olarak ayrımı karmaşık bir yapıda görünmektedir. Göçmenlerin yola çıktıklarında hür iradelerinin olup olmadığı meselesi kıstas alınmaktadır. İlerleyen süreçlerde bilimsel mecralarda da bu tür ayrımlara gidilmiştir. Göç eden bireylerin baskı altında tutulup tutulmadıkları, borçlandırmanın söz konusu olup olmadığı, diğerleriyle aralarındaki alışverişin varış noktasında bitip bitmediği gibi sorulara aranan cevaplarla göçmen kaçakçılığı ve insan

ticareti arasındaki benzerlik ve farklılıklar belirlenmeye çalışılmıştır (Bartam vd., 2017: 174-175).

Konuyla ilgili geliştirilen bazı yaklaşımlarda bu kavramlar arasındaki fark genel kabul görmemektedir. Göçmenlerin seks işçisi olarak kendi istekleri doğrultusunda çalıştıkları varsayılmakta ve sonrasında kendi istekleri ile sonlanabildiği düşünülmektedir. Seks işçiliğinin bu anlamda başlayıp sonlanması durumları feminist kuramcılar ve diğerleri arasında anlaşmazlıklara sebebiyet vermektedir. Köleliğe karşı görüşlerde seks işçiliğinin kadınların kendi tercihleri olabileceği konusu kabul edilmemektedir. Palermo Protokolü'nde de bu konu kişinin zor durumundan yararlanma veya savunmasızlığı şeklinde belirtilmekte olup insan ticareti olabileceği yorumlanmaktadır. Kaçakçıların, kadınları seks işçiliğine yönlendirerek gelir elde etmeleri onları bir bakıma insan taciri yapmaktadır (Bartam vd., 2017: 177).

Kölelik, seks işçiliği ve insan ticareti olgusu uluslararası ve ulusal düzeyde karmaşık bir yapıda görülmektedir. Modern kölelik kavramı bu üç kavramın tek çatı altında toplanması konusunda ilerleme kaydetmemektedir. Bundan dolayı yasal çerçeveler ve sözleşmeler önlemesi değil bastırılması gereken insan ticareti üzerinde yoğunlaşmaktadır. İnsan ticaretine modern kölelik denmesi yeni bir sömürü olduğu anlamına gelmemektedir. Kölelik, insan ticaretinin unsurları olan araç, yöntem ve amaç fiillerden yalnızca biridir (Scarpa, 2008: 460).

1.5. İnsan Ticareti ve Göçmen Kaçakçılığının Benzerlikleri ve Farklılıkları

İnsan ticareti ve göçmen kaçakçılığı genellikle sınırların ötesinde yaşandığı algısından dolayı sıklıkla karıştırılan aynı gibi görünen ancak özünde farklı olan iki kavramdır. İki suç türünün bazı yönlerde benzerlikler taşıdıkları bazı yönlerde ise ayrıştıkları görülebilmektedir.

Benzerlikler

- İki suç türünde de maddi bir çıkar elde etme amacı yatmaktadır. Bu çıkarlar doğrultusunda kişilerden fayda sağlanarak sömürülmektedir. Sömürüler göçmen kaçakçılığında vaat edilen hizmet olurken, insan ticaretinde kişilerin zorla çalıştırılması, fuhuşa sürüklenmesi, organlarının verilmesi, esarete tabii kılınması gibi istismar şekilleriyle oluşmaktadır.
- İki suç türünün de konusu insandır. Çoğu zaman yabancılar olabilmektedir.
- Göçmen kaçakçılığında olduğu gibi insan ticaretinde de kişilerin iradi veya zorla taşınması durumu gerçekleşebilmektedir.
- İki suç türü de organize sınıraşan suçlar kapsamına girmektedir.

- Her iki suç türünde de kişilerin temel hak ve özgürlükleri ihlal edilmektedir. Ancak bu ihlal durumu insan ticareti suçunda daha ciddi boyutlarda ve ağır olabilmektedir (IOM, 2009: 39).

Farklılıklar

- İnsan ticareti suçunda mağdurun rızası mevcut değildir. Ancak göçmen kaçakçılığında mağdurun rızası bulunmaktadır. Bir ülkeden başka bir ülkeye varış için rızası mevcuttur. İnsan ticaretinde kişi ülkeye yasal olmayan yollarla getirilmiş olsa bile rızası dâhilinde hareket etmediği için cezai bir sorumluluk öngörülmemektedir.
- İnsan ticareti suçunda, kişinin zorla veya iradesi ile taşınması durumunun gerçekleşmiş olması gerekmez ancak suçun oluşması için insan ticareti göstergeleri olan araç, amaç fiilleri ve suç eyleminin gerçekleşmiş olması yeterli görülmektedir. Amaç fiiller; tedarik etmek, kaçırmak, sevk etmek, barındırmak, ülkeye sokmak veya ülke dışına çıkarmaktır. Araç fiiller; şiddet uygulamak, kandırmak suretiyle nüfuzu kötüye kullanmak, tehdit ve baskı uygulamak, kişiler üzerindeki denetim olanaklarından yararlanmak, kişilerin çaresizliğinden yararlanmaktır (IOM, 2009: 91-98).
- Göçmen kaçakçılığında vaat edilen ülkeye kişi götürüldükten sonra veya ülke sınırlarını geçmesi sağlandıktan sonra suç sona ermektedir. Ancak insan ticaretinde istismar devam edebilmektedir. Kişinin ülkeden ayrılmasına izin verilmektedir (IOM, 2009: 41).

1.6. Feminist Yaklaşım Bağlamında İnsan Ticareti ve Kadın Göçü

Feminizm, feodal sistemin bitmesinin ardından kapitalizmin başlaması ile birlikte toplum tarafından dışlanmış orta sınıf mensubu kadınların hareketi olarak anılmaktadır. 17. yüzyılda İngiltere’de feodalizmin bitmesi, kadın hareketinin başlamasına olanak sağlamış, kadınlar eşitlik ve özgürlük için mücadele etmeye ve öncelikle cinsiyet temelli ayrımcılığa karşı çıkmaya dair adımlar atmışlardır. Fransız Devrimi, kadınları kendileri hakkında araştırma yapmaya, özgürlükleri ve güvenlikleri üzerinde düşünmeye sevk etmiştir. Feminizm, kadınların özgürleşmesini, toplumda görünür olmalarını ve erkek egemen gücün dengelenerek kadınların da güç kazanmasını hedeflemektedir (Çelik, 2020: 232).

Feminist kuram, toplumsal yaşama daha çok kadın merkezli bir bakış geliştiren düşünce yapısına sahip sistemdir. Bu kuram kadını, toplum içindeki yerine, deneyimlerine ve kadınların dünyaya bakışına göre kategorize etmektedir. Feminist yaklaşım, bu kapsamda kadının toplumsal cinsiyete ve kadınlara yönelik olarak kavramsal anlamda önemli görülmüştür. Erkekler ve kadınlar arasındaki iş bölümü ve sosyal hayata dair birçok durumda hiyerarşik

ilişkilerde eşitsizliğin olduğu ve işlevsel olmayan bir işleyişin bulunduğu savunulmaktadır (Aktaş, 2013: 62-63).

Feminist yaklaşım, zaman içinde gelişim göstermekle birlikte birçok farklı toplumsal cinsiyet hareketinden etkilenmiştir. Toplumsal hareketler, kadına yönelik bakış açısından yola çıkarak dinamik bir yapıya ulaşmıştır. Bakış açılarında kadın sorunu ile ilgili konularda değişimler olsa da kadının ikinci planda olması hususuna karşıt herhangi bir hareket gözlemlenmemiştir (Çetinel ve Yılmaz, 2016: 141).

Feminist kuramların çoğu, kadının ne olduğuna dair soruların cevaplarını arama eğilimindedir. Liberal feministlerin çıkış noktası, kadınların erkeklerle eşit olarak siyasi ve ekonomik anlamda haklara sahip olmasının yanı sıra cinsiyet olgusunu beden üzerinden tanımlamıştır. Kadınların toplum içinde savunmasız kalmalarının sebebinin eğitimsizlikle ve onları eğitimsiz kalmaya iten ayrımcı koşullar ve görüşlerle açıklamaya çalışmıştır. Aile temelli değişim ve dönüşüm yerine kadın temelli dönüşümü savunmuşlardır (Dikici, 2016: 526). Liberal feministler, savundukları eşitlik olgusunu tam anlamıyla yerine getirmedikleri gerekçesiyle eleştirilmişlerdir. Çalışma alanlarının yalnızca orta gelir düzeyine sahip beyaz sınıfa mensup kadınlardan oluşması ve diğer toplumsal statüdeki kadınların görmezden gelinmesi noktasında ciddi eksiklikler bulunduğu algısı mevcuttur. Kadın ve erkek eşitliği vurgulanırken kadınlar arasındaki eşitsizlik göz ardı edilmiştir. Etnik ve kimliksel ayrımlara gidilmiştir (Çetinel ve Yılmaz, 2016: 124).

Radikal feministler, kadınlar arasındaki eşitsizliği ön plana çıkarmış ve kadınlara yönelik, kendilerini ve varoluşlarını keşfedebilecekleri alanlar oluşturma çabasına girmişlerdir. Ataerkil toplum yapısına sert eleştirilerde bulunulmuş ancak asıl amacın aileyi dönüştürmek olduğu vurgulanmıştır. Tarihsel olarak yakın geçmişe sahip olan radikal feminizm yaklaşımı, kadınların ataerkil ailelerde, erkeklere hizmet eden ve bunun doğuştan gelen bir durum olduğunu kabul ettirmeye çalışan sisteme karşı savunmaya geçmiş bu alanda çalışmalar başlatmıştır. Radikal feministlerin sıklıkla vurgu yaptığı ve eleştirdiği en önemli husus ataerkil toplum yapısıdır. Oluşturulan politikaların eylem aşamasına geçirilmesi konusunda çalışmalar başlatılmıştır. Bu kapsamda kadının var olmasının, özgürlüğüne kavuşmasının yolunun kadın kültürünün hâkimiyet kazanmasından geçeceği belirtilmektedir. Ataerkil toplum yapısının hâkimiyetini sona erdirerek anaerkil topluma geçilmesi savunulmaktadır (Dikici, 2016: 531).

Marksist feministler, kadınların üretime katılması konusu üzerinde durarak sosyal ve kültürel ilişkiler üzerinden değerlendirme yapmıştır. Bu doğrultuda sınıfsal ayrımın kaldırılmasını savunmuştur. Kadınların geri planda kalmasının nedenini cinsiyetçilikle açıklamak yerine sınıfsal ayrımla açıklamaktadır. Bunu da kapitalist sistemin dayatmaları

olarak nitelendirmektedir. Kadını, ev hizmetleri gibi dar bir alana sıkıştırarak ev hizmetlerini değersiz bir konuma düşürmektedir (Çetinel ve Yılmaz, 2016: 130).

Postmodern feministler ise kadınları toplumsal cinsiyet bağlamında dil üzerinden değerlendirmiştir. Feminizm genel olarak erkek egemen toplumlarda kadının rolleri üzerine tanımlama çabasına girmiş bunu toplumsal cinsiyet ekseninde açıklamaya çalışmıştır (Dikici, 2016: 530). Değişen ve küreselleşen dünya şartlarında birçok feminist kuram bulunmaktadır. Hepsinin ortak noktası kadının ezilmişliği ve ikinci planda oluşudur. Her kuram kendi alanı ve bakış açısı çerçevesinde farklı görüşlerden beslenmekte, farklı tezlerle yola çıkarak kadın erkek ilişkilerini değerlendirmektedir.

Genellikle daha iyi yaşam koşulları isteği ile gerçekleştirilen göç sürecinde kadınlar ve çocuklar dezavantajlı gruplar olarak düşünülmektedir. Bu gruplar, hedef ülkeye vardıklarında ise toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılığın yarattığı mağduriyetler yaşayabilmektedir. Varılan ülkede ayakta kalabilmek adına Marksist feminist yaklaşımçıların savunduğu üretim sürecine katılmak için erkeklere oranla daha fazla çaba sarf etmek durumunda kalabilmektedirler. Göç sürecini kadın ve erkeklerin farklı şekillerde deneyimlediği bilinmekle birlikte kadına cinsiyet temelli bakış açısından dolayı bazı meslekler atfedilmektedir. Bunlar; ev hizmetleri, yaşlı ve çocuk bakımı, masörlük, temizlikçilik, garsonluk, aşçılık vb. işler olmakta ve bu işler “kadınını işi” olarak görülmekte, bu durum ise birtakım mağduriyetlere yol açabilmektedir (Haas vd., 2022: 345).

Yerleşik cinsiyet kalıpları kapsamında kadınlar ve erkekler farklı sömürülere maruz kalmaktadır. Kadınlara ve kız çocuklarına erkeklerden çok daha ağır ve farklı roller atfedilmektedir. Toplumlarda bireylere dayattıkları bu roller cinsiyet temelli rollerdir. Cinsellik temelli bu ayırım, kadınlara ve kız çocuklarına itaatkâr olma durumunu yüklerken erkeklere daha baskın olma rolünü yüklemektedir. Küresel anlamda yaşanan bu eşitsizlikler bireyler arasında güç dengesizliklerine sebep olarak cinsel sömürü riskini artırabilmektedir. Erkeklere yüklenen baskın roller kadınlar üzerinde hakimiyet kurma düşüncesini güçlendirerek kadınları çok daha fazla sömürüye açık hale getirebilmektedir (ECPAT, 2020: 18-19).

Feminist yaklaşımlarda kadınların göç etmesindeki zorluklar olduğu konusunda kabul gören birtakım pratikler olsa da toplumsal cinsiyet olgusu üzerinde ortak bir görüş bulunmamaktadır. Bazı feminist yaklaşımlar, göç sürecinde kadınların korunmaya ihtiyaç duyduğunu ve onların özel ihtiyaç sahibi dezavantajlı bir grup olduğunu vurgulamaktadır. Freedman, 2015 yılında mülakatları yapılan ve 2016 yılında yayımlanan Türkiye’den Yunanistan’a geçmek isteyen kadınlarla yapılan görüşmeleri ve analizleri kapsayan çalışmada yalnız ve çocuklu kadınların çoğunlukla cinsel istismara ve şiddete maruz kaldığını belirtmiştir.

Bu doğrultuda göçün kadınlar ve erkekler tarafından farklı hayati tecrübeye konu olduğu gerçeği ile yüzleşilmiştir. Aynı dil, din ve ırka sahip ancak farklı demografik özellik taşıyan kadınlar bile göç süresince farklı engeller yaşamış ve bu durumlara karşı farklı yaklaşımlar sergilemiştir (Freedman, 2016: 22-23).

Çok sayıda göçmen kadın, ev ve bakım hizmetleri, imalat işleri gibi hizmet sektöründe herhangi bir vasıf aranmayan sektörlerde kayıt dışı olarak herhangi bir sosyal güvencesi olmadan ve insani olmayan koşullarda çalıştırılmaktadır. Küreselleşen göç doğrultusunda “*Kadın ve Kız Çocuklarının Ticaretine İlişkin 38 No’lu Genel Tavsiye*” metninde bahse konu sektörlerde “kadın işi” olarak isimlendirilen işlerin cinsiyete dayalı ayrımcılık olduğu vurgusu yapılmaktadır. Cinsiyet ayrımı gözetilen sektörler, kadınlara güvenli çalışma koşulları sunmamakla birlikte onların insan ticareti mağduru olmalarına sebep olabilmektedir (CEDAW, 2020).

Feminist yaklaşımlarda, insan ticaretinin hem bireylerin hem de devletlerin güvenliğini tehlikeye soktuğu belirtilmektedir. Geleneksel güvenlik çerçevesinden ziyade daha bireysel güvenlik olgusuna değinilmektedir. Feministler, uluslararası insan ticaretine yönelik geleneksel güvenlik yaklaşımına etik anlayış ve pragmatist anlayış olmak üzere iki şekilde dikkat çekmektedir. İnsan ticaretinin etik sorunsalı olarak tezahür etmekte olduğu savunulmaktadır. İnsan ticareti suçuna güvenlik tehdidi olarak odaklanılması durumunda, mağdur bireylerin sesinin duyulmayacağı konusuna vurgu yapılmaktadır. Bu sebeple konuya devlet güvenliğinden ziyade insan güvenliği odaklı bakılması önemsenmektedir. Geleneksel güvenlik yaklaşımında insan ticaretinde özellikle cinsel istismara maruz kalan kadınların, tacirler karşısında savunmasızlığının arttığı görülmektedir. Güvenlik yaklaşımı çerçevesinden bakıldığında sınır dışı edilenlerin yeniden insan ticareti mağduru olma tehlikesini artırabileceği bildirilmektedir. Feminist yaklaşımlar tarafından geleneksel güvenlik yaklaşımı etik ve faydacı yönlü yaklaşımda yetersiz görülmektedir (Lobasz, 2009: 321).

İnsan ticaretini, feminist yaklaşımlar doğrultusunda ele alan çalışmalar, Lobasz’ın sıklıkla vurgulamış olduğu gibi insan ticaretinin devlet merkezli bakış açısından ziyade birey merkezli bakış açısı ile ele alınmasının insan ticareti mağdurlarının güvenliğini sağlamak konusunda etkin olmakta ve bu tehditlerin ortadan kaldırılması sağlanabilmektedir (Memişoğlu, 2018: 261).

Feminist yaklaşımlar kadın göçüne, kadınların göç yollarında yaşadıkları sorunlara, hedef ülkelerde, transit geçiş ülkelerinde veya kaynak ülkelerde ne gibi sorunlarla karşılaştıklarına dikkat çekerek toplumsal cinsiyet bağlamında analizlerde bulunmuştur. Tarihsel süreçte göç alanında ikinci planda tutulan kadın göçüne yeni bir soluk getirmiş ve bu

konuları daha görünür kılmıştır. Feminist yaklaşımların, sürekli gelişen, yenilikler üreten dinamik bir yapıda olması kadınların da göç deneyimlerinin incelenmesini sağlamıştır. Kadınların göç etme eylemine sıklıkla başvurmuş ve yaşadıkları mağduriyetleri dile getirerek göçün feminizasyonunu ortaya çıkarmıştır (Dedeoğlu ve Gökmen, 2020: 33).

Göçün kadınlaşmasının hedef ülkeler ve kaynak ülkeler açısından toplumsal cinsiyet noktasında büyük önem arz ettiği bilinmektedir (Kurt, 2021: 262). Göç edilen ülkelerde erkeklere bağımlı bireyler olarak görülen kadınlar, kadın olmanın dezavantajını yaşamamanın yanında bir de kadın göçmen olmanın getirdiği zorluklarla baş etmektedir. Kadınlar gerek sosyal hayatta gerekse ekonomik hayatta hem kadın hemde göçmen olarak ikinci sınıf insan statüsüne dahil edilmektedir (Morokvasic, 1984: 891).

Kadının mağdur olma durumu söz konusu olduğunda ilk akla gelen kavram, kadın ticareti olmaktadır. Kendi iradeleriyle göç eden kadınların, göç yollarında karşılaştıkları zorluklar veya mağduriyetler olabildiği gibi kendi iradesi dışında göç etmeye mecbur bırakılan veya bu eylemden habersiz olarak alıkonan, bir yerden başka bir yere taşınan, barındırılan kadınların yani insan ticareti mağduru kadınların yaşadıkları durumlar ayrı başlıklar altında değerlendirilmelidir (Ünlütürk Ulutaş ve Kalfa, 2009: 14).

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

Çalışmanın bu kısmında çalışmada kullanılan yöntemler ve teknikler açıklanmıştır. Öncelikle çalışmanın konusu, amacı ve problemlerine değinilmiştir. Sonrasında çalışmanın yöntemi, evren ve örnekleme, verilerin toplanması ve analiz teknikleri ifade edilmiştir. Son olarak ise çalışmanın kapsamı ve sınırlılıkları hakkındaki bilgilere yer verilmiş ve alan yazına sunması beklenen katkılar ile çalışmanın öneminden bahsedilmiştir.

2.1. Araştırma Konusu

Bireyler, hayatlarını sürdürdükleri coğrafyalardan farklı yerlere birtakım sosyal, ekonomik veya siyasal sebeplerle göç etmek istemektedir. Göç etme eyleminin altında birçok itici ve çekici faktör yer alabilmektedir. Bireylere göre farklılık gösteren göç etme eylemi çocuk sahibi olan aileler için gelecek kaygısı, daha iyi şartlarda çocuklarına eğitim verme güdüsü olurken bekâr veya çocuk sahibi olmayan bireylerde durum çok daha farklı sebepler içerebilmektedir. Göç etme eyleminin tehlikeli ve zorlu olması, gidilecek ülkelerin mesafelerinin kısa veya uzun olması bu sürece katılmak isteyen bireyler için engel olarak görülebilmektedir. Çekici faktörler bir bakıma çeşitli engelleri barındırabilmektedir. Göç etmek isteyen bireyler arasında bu zorlukları iyi derecede bilmekte ve bu sürece dahil olmaktadır. Bireysel veya bireysel olmayan yönleriyle göç etme sürecinin engelleri ile karşılaştıkları düşünülmektedir (Adıgüzel, 2016: 26-28).

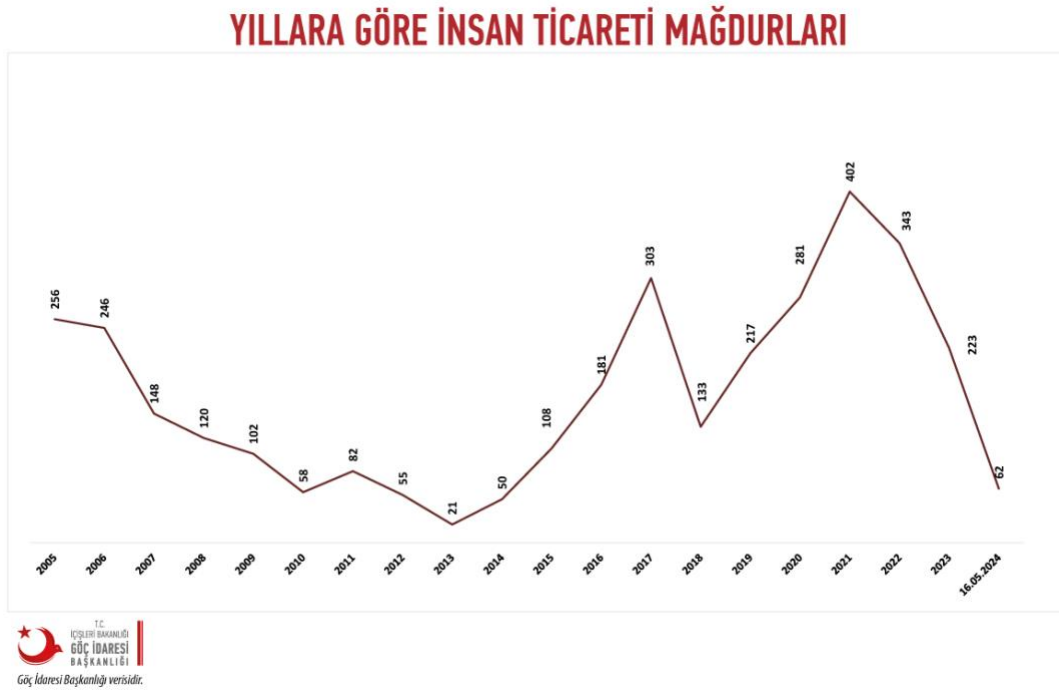
Göçmen akını hem Türkiye hem de uluslararası arenada dünya genelinde önemli bir insani ve lojistik sorun olarak gündemde yer almaktadır. Türkiye, 2011 yılında Suriye’de meydana gelen savaş sebebiyle toplu göç akınları ile karşı karşıya kalmıştır. Toplu ve ani başlayan bu göç akınlarına karşı bölgenin güvenliğini istikrarını ve insanların can güvenliğini sağlamak için açık kapı politikası izlemiştir. Savaş sebebiyle Türkiye’ye gelen Suriye uyruklu yabancılar için 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu doğrultusunda geçici koruma statüsü verilmiştir. 2009 yılında karşılıklı vize uygulaması kaldırılmış ancak 2016 yılında tekrardan vize uygulamasına geçilmiştir. Göç İdaresi Başkanlığının verileri incelendiğinde 16.05.2024 tarihi itibarıyla geçici koruma kapsamındaki Suriyeli erkek sayısı 1.624.329, kadın sayısı ise 1.491.015 olmak üzere toplam 3.115.344’tür. İkamet izni ile kalan Suriyeli sayısı 77.118’dir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024).

Dünya genelinde Suriye uyruklu yabancılar kapısını açan dört ülkeden birinin Türkiye olduğu bilinmektedir. Birleşmiş Milletler verilerinde bahsedilen dört ülke Türkiye, Lübnan,

Ürdün ve Irak olarak geçmektedir. Türkiye’de, zorunlu göç hareketinden itibaren çeşitli düzenlemeler yapıldığı görülmektedir. Göç süreci insan ticareti suçunu önemli ölçüde etkilemektedir. Çünkü göç eden bireylerin göç sürecinde savunmasız olması, ekonomik zorluklar yaşaması, koruma eksiklikleri vb. sebepler onları insan ticareti mağduru haline getirebilmektedir. Bunun önlenmesi için dünya genelinde çalışmalar yürütülmüş ve yürütülmeye de devam etmektedir. Örneğin 2000 yılında Birleşmiş Milletler İnsan Ticareti Protokolü onaylanarak insan ticaretini suç sayan yasalar çıkarılmıştır (Healy, 2016: 2).

Türkiye’de insan ticaretiyle mücadele 2000’li yıllarda başlanmış olsa da ulusal mevzuatta “6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve 30/1/2016 tarihli, 6667 sayılı Kanunla” uygun bulunan “Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi’ne dayanılarak hazırlanan İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik” detaylandırılarak dahil edilmiştir. Ulusal eylem planları ve ulusal yönlendirme mekanizmaları daha etkin duruma getirilmiştir (Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, 2023: 26).

Genel yabancı nüfusa bakıldığında ilk sırada Suriyelilerin olduğu görülmektedir. Göç İdaresi Başkanlığının aşağıda yer alan verilerine bakıldığında tanımlama yapılan insan ticareti mağduru sayısının 2017’de 303, 2018’de 133, 2019’da 217, 2020’de 281, 2021 yılında 402 ve 2022 yılında ise 343 kişi olduğu görülmektedir.

Şekil 2.1 İnsan Ticareti Mağdurlarının Yıllara Göre Dağılımı

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun (TİHEK) İnsan Ticaretiyle Mücadele Türkiye Ulusal Raporu’nda (2023) yer alan Göç İdaresi Başkanlığı verilerine bakıldığında

2017-2021 yılları arasında toplam 1.336 insan ticareti mağduru olduğu ve bu mağdurların 1.060'ının kadınlardan 276'sının ise erkeklerden oluştuğu, uyruk bazında ise ilk sırada 455 mağdur sayısı ile Suriye'nin yer aldığı görülmektedir. 2017-2021 yılları arasında tanımlanan insan ticareti mağdurlarının %34,1'ini Suriye uyruklu yabancılar oluşturmaktadır (Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, 2023: 37-38). Bu raporda Suriye'nin birinci sırada yer aldığı tabloda görülmektedir.

İnsan ticareti mağdurlarının uyrukları (2017-2021)

Uyruk	2017	2018	2019	2020	2021	Toplam	%
Suriye	86	15	37	159	158	455	34,1
Özbekistan	19	29	44	38	63	193	14,4
Kırgızistan	31	14	32	14	12	103	7,7
Afganistan	21	21	14	11	22	89	6,6
Fas	26	18	28	5	5	82	6,1
Türkiye	9	-	2	11	42	64	4,8
Azerbaycan	11	3	6	9	9	38	2,8
Ukrayna	16	3	10	2	5	36	2,7
Türkmenistan	11	3	5	4	11	34	2,5
Rusya	16	1	4	3	6	30	2,2
Endonezya	3	6	11	2	5	27	2,0
Kazakistan	9	7	4	4	3	27	2,0
Moldova	20	1	4	1	-	26	1,9
Gürcistan	10	1	2	2	-	15	1,1
İran	-	1	2	2	9	14	1,0
Diğer	5	9	11	17	61	103	7,7
Toplam	303	134	215	282	402	1.336	100

Kaynak: GİB

Şekil 2.2 İnsan Ticareti Mağdurlarının Uyrukları

İkinci Dünya Savaşı sonrası göçler çağı dönemi olarak tanımlanmakta ve esasında bu çağın asıl aktörlerinin kadınlar olduğundan ve göçün kadınlaştığından bahsedilmektedir. Göçün kadınlaşması olgusu feminist yaklaşımlarda da yerini almakla birlikte zorlu bir süreç olarak kabul edilmektedir. 1990 yılından itibaren emek piyasasında ortaya çıkan hareketlilikle birlikte ev hizmetleri, hasta, yaşlı ve çocuk bakımı gibi sektörlerde göç eden kadınların çalıştığı gözlenmiş ve bu durum günümüzde de hızla artmıştır. Kadınların göç etme süreci toplumsal

cinsiyete bakış, normlar ve zorlu süreçlerin yeniden gündeme gelmesi meselesi ortaya çıkmıştır (Haas vd., 2022: 343-345).

Küresel çağda, göç eden bireylerin büyük bir bölümünü kadınlar oluşturmaktadır. Bu anlamda kadın göçü son 15 yılda ciddi oranda ve hızla yükselişe geçmiştir. Bununla birlikte göç eden bireylere karşı özellikle savunmasız kadınlara yönelik olarak zorbalık ve istismar olayları yaşanmaktadır. Göç eden kadınların yoksul ülkelere geldikleri ve cinsel kimlikleri sebebiyle hem ekonomik hem de sosyo kültürel anlamda hedef ülkelerde çeşitli zorluklarla mücadele ettikleri bilinmektedir (Smith, 2019: 86-87).

Göç öncesi, sırası ve sonrası göç edenlerin özel olarak ise kadınların yaşadıkları problemler ve bunlara ilişkin sergilemiş oldukları davranışlar farklılaşmaktadır. Bu problemlerden biri de insan ticareti suçudur. Bu suç, dünya genelinde ciddi bir tehlike olarak kabul edilmekte ve önemli bir sorunsal alanı kapsamaktadır. Birçok ülke ise bu sorunlardan ciddi anlamda etkilenmektedir. Türkiye’de de insan ticareti suçu Suriye gibi savaş ve çatışma ortamından kaçıp gelen kadınlar için önemli bir sorun olarak görülmektedir.

Daha iyi ve güvenli bir yaşam arayışı sebebi ile Türkiye gibi komşu ülkelere sığınmak zorunda kalan Suriyeli kadınlar, insan ticareti mağduru olarak da risk altında bulunmaktadır. Çünkü suç örgütleri ya da insan kaçakçıları, göç eden bu kadınlara istismar etmek, zorla bir yerlerde çalıştırmak ya da cinsel sömürüye maruz bırakmak gibi durumlar yaşatabilmekte ve onları kullanabilmektedir.

Bu çalışmanın da konusunu Türkiye’de insan ticaretine konu olan Suriyeli kadınlar oluşturmaktadır. Bu kadınlar güvenlik, ekonomik, yasal ve sosyal destek konularında eksiklikler yaşayabilmektedir. Bu eksikliklerin ne olduğu, nasıl geliştiği, etki ve tepki boyutları ve nasıl telafi edilebildiği meselesi çalışmanın özünü oluşturmaktadır. Türkiye, insan ticareti konusuyla mücadele edebilmek için çeşitli önlemler almakta, yasal düzenlemelerle göçmenlerin hakları ve insani yaşam şartlarına sahip olabilmeleri için çalışmalar yürütmektedir. Bununla birlikte sosyal yardım, sosyal hizmet, sivil toplum kuruluşları vb. aracı kurumlarla göç eden kadınların topluma adaptasyonu için çeşitli destek mekanizması sunmaktadır. Bu anlamda Suriye uyruklu kadınların göç öncesi, sırası ve sonrası yaşadığı sürece ilişkin tecrübelerini anlamak, insan ticareti suçunun hem dünyada hem de Türkiye’deki mevcut durumunu değerlendirebilmek açısından önemli görülmektedir.

2.2. Araştırma Problemi

Suriye’den Türkiye’ye 2011 yılından itibaren ülkede yaşanan iç karışıklıklar sebebiyle gerçekleşen zorunlu göçlerle birlikte kadınlar ve erkekler arasında toplumun her alanında

mevcut olan eşitsizlikler daha da derinleşmiş, göç eylemi her iki taraf açısından da farklı şekillerde deneyimlenmiştir. Zorunlu göç eden bireyler, hedef ülkelere vardıklarında genellikle dil bariyerini aşamamaktadır. Bunun yanı sıra eğitim, sağlık ve çalışma gibi imkânlara erişim sağlamakta zorlanmaktadırlar. Kaynak ülkelerde üst düzey eğitime sahip olsalar dahi hedef ülkelerde bu eğitimi belgeleyemedikleri için vasıflı iş bulma konusunda sorunlar yaşamaktadırlar. Bireylerin sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılayamamaları onları sömürüye açık bir hale getirmektedir. Suriye uyruklu kadınlar, kendi ülkelerinde dezavantajlı bireylerken, zorunlu göç ile birlikte dezavantajları daha da artmış ve sömürüye açık hale gelmişlerdir. En büyük insan hakkı ihlallerinden biri olan insan ticareti suçu savunmasız gruplar üzerinden işlenmektedir. Suriye uyruklu kadın mağdurların savaş sebebiyle ülkelerinden ayrılıp Türkiye'ye göç etmesi sırası ve sonrasında temel güvenlik sorunları ile karşı karşıya kalarak insan ticareti mağduru oldukları bilinmektedir (Yılmaz, 2019: 391-393).

Bu çalışmanın temel problemi belirlenirken insan ticareti konusundaki kavramsal çerçeveyi oluşturabilmek adına ilgili alan yazında konuya yönelik önceki çalışmalar taranmıştır. Bu tarama bir bakıma çalışmanın sınırlarını da belirlemiştir. Birleşmiş Milletler verilerine göre insan ticaretinin en büyük mağdurlarının kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Bu çalışmada, insan ticareti mağduru olan Suriye uyruklu kadınların, mağdur olma durumlarının oluşmasındaki sosyal, ekonomik ve demografik sorunların tespit edilmesi amacıyla şu sorulara cevaplar aranmıştır:

1. İnsan ticareti mağduru olan Suriye uyruklu kadınların insan ticareti mağduru olmalarının altında yatan sebepler nelerdir?
2. İnsan ticareti mağduru olan Suriye uyruklu kadınların sosyo-demografik özellikleri nelerdir?
3. İnsan ticareti mağduru olan Suriye uyruklu kadınların maruz kaldıkları istismar biçimleri nelerdir?
4. İnsan ticareti mağduru olan Suriye uyruklu kadınların Türkiye'deki yasal statüleri nelerdir?
5. İnsan ticareti mağduru olan Suriye uyruklu kadınlar hangi destek hizmetlerinden faydalanmaktadır?

2.3. Araştırmanın Amacı

Çalışmanın genel amacı, Türkiye'de 2017-2022 yılları arasında insan ticareti mağduru olan Suriye uyruklu kadınların, göç etme eyleminin altında yatan sebepler, sosyo-demografik özellikleri, Türkiye'de insan ticareti mağduru olmalarına yol açan faktörler, maruz kaldıkları

istismar biçimleri, yasal statüleri ve Türkiye’de destek hizmetlerinden faydalanmaları gibi çeşitli durumlar incelenmiştir.

Göç eden bireyler ve insan ticareti arasındaki ilişkinin konumu ve boyutu, göç hareketlilikleri ve insan ticareti suçunun karmaşık yapısını yansıtmaktadır. Bu bireylerin insan ticareti mağduru olma riskini azaltabilmek için ulusal ve uluslararası düzeyde etkili olan destek mekanizmaları üretmek, politikalar ve yasalar oluşturmak önemlidir. İnsan ticareti suçunda mağdur profillerinin iyi belirlenmesi, suçun niteliği ve niceliğine yönelik doğru tespitlerde bulunabilmek gerekmektedir.

Suriye uyruklu kadınlar özelinde çalışılmasının nedeni insan ticareti mağduru olan uyruklu kadınlar arasında bu grubun ilk sıralarda yer almasıdır. Çalışmada, insan ticareti mağduru olan Suriye uyruklu kadınların göç eylemleri, toplumsal cinsiyet normları ile sosyo-demografik özellikleri arasındaki ilişkiye değinmek amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda Türkiye’de sayıca fazla olan Suriye uyruklu kadınların mağduriyetlerine ilişkin incelemeler yapılmaya çalışılmıştır. Bu incelemeler, Göç İdaresi Başkanlığı tarafından mağdur olarak tanımlanan dosyalar üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Bu kapsamda 2017-2022 yılları arasında insan ticareti mağduru olarak tanımlanan Suriye uyruklu kadınların durumları ele alınmıştır. Türkiye’ye kendi istekleri ile göç etmiş veya göç etmek zorunda kalmış olma durumlarına bakılarak göç etmelerine sebep olan faktörler belirlenmeye çalışılmış, insan ticareti mağduriyeti bağlamında yaşadıkları olumsuzluklar, demografik özelliklerinin mağduriyetleri ile bağlantısını ele alınmıştır. Suriye uyruklu kadınların; yaşı, mesleği, eğitimi, medeni durumu ve çocuk sahibi olup olmamaları, Türkiye’ye geliş durumu, istismar biçimi, Türkçe bilip bilmemeleri, mağdur olduktan sonraki süreçte destek hizmetlerinden faydalanıp faydalanmadıkları hususları ve dosyalar üzerinde yer alan diğer spesifik bilgiler kişisel verilere yer verilmeden incelenmiştir. Çalışmanın alt amaçları ise şu şekildedir:

- Göç eden kadınların Suriye’den Türkiye’ye nasıl geldikleri ve gelmelerinde savaşın etkisini araştırmak,
- Türkiye’de yaşadıkları mağduriyete sebep olan olumsuz durumları saptamak,
- Yasal statülerini incelemek,
- Mağduriyetlerine yönelik tespiti hangi mercilerin yaptığına ilişkin bilgileri incelemek,
- İnsan ticareti mağduriyetlerinde hangi sömürü türüne maruz kaldıkları ve maruz kalınan sömürülerin altında yatan sebeplerin neler olduğunu belirlemek,

- İnsan ticareti mağduru olduktan sonraki süreçte destek hizmetlerinden yararlanıp yararlanmadıkları ve yararlandılarsa hangi destek hizmeti (gönüllü ve güvenli geri dönüş, ikamet izni, sığınmaevi) kapsamında yardım aldıklarını tespit etmek.

2.4. Araştırmanın Yöntemi

Bir çalışmanın yöntemini belirlemek, araştırma süreci için en kritik adımlardan biri olarak görülmektedir. Araştırmanın temel amacı, problemleri ve varılmak istenen sonuç doğrultusunda yöntem seçimi ve planlaması yapmak gerekmektedir. Bu kapsamda genel bir eğilime göre mi yoksa derinlemesine bir anlama çabasına göre mi hareket edildiği çerçevesinde araştırmanın yöntemi şekillenmektedir. Bu çalışmada daha derinlemesine ve ayrıntılı bir bilgi ve anlam arayışına başvurulduğu için nitel araştırma kullanılmıştır.

Bu kapsamda çalışmalarda nicel, nitel ve karma yöneme başvurulmaktadır. Nicel araştırmalar, öngörülerde bulunmak veya genelleme yapabilmek için ölçülebilir ve sayısal verilerin güvenli araçlarla elde edilmesini gerektirmektedir. Nitel araştırmalarda, daha çok sosyal anlam ve yorumlar bağlamsal olarak değerlendirilmektedir (Gül ve Kahya, 2021: 181-182). Karma araştırmalar ise nitel ve nicel yöntemler birlikte kullanılarak oluşturulmakta ve çalışmada yanıt aranan sorulara bu iki yöntemin harmanlanmasıyla cevap üretilmektedir (Akarçay Ulutaş ve Ustabası Gündüz, 2018: 440).

Nitel araştırmaların her geçen gün önem kazandığı ve bilimsel çalışmalarda yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Yapılan araştırmaların nitelik açısından zengin olması sebebiyle araştırmanın yöntem ve tekniklerinin büyük önem arz ettiği bilinmektedir.

Nitel araştırma yöntemi, bir şeyin ne olduğu ile ilgilenmekle birlikte o şeyin ne zaman, nasıl, nerede ve hangi ortamda gerçekleştiğiyle de ilgilenmektedir. Tanımlara, kavramların içeriğinde yer alan gizli anlamlara atıfta bulunmakta ve yeri geldiğinde bu gizli anlamları ortaya çıkarmaktadır. Nicel araştırmalar ölçüm ve sayım gibi dağılımlara odaklanarak bir şeyin ne kadar büyük olduğu ve bu şeylerle karşılaşma olasılıklarının ne kadar olduğu ile ilgilenmektedir. Nitel ve nicel araştırmaların ayrımında en dikkat çekici örneklerden biri yaşam sürecinde duyulan belli başlı kokulardır. Bu kokular bireylere, bir yerleri, bir şeyleri veya anıları hatırlatmaktadır. Yalnızca kokular değil renkler ve şarkılar da kişilerde aynı hisleri uyandırmaktadır. Bahsedilen bu anılar niceliklerine göre tanımlanamaz ancak niteliklerine ve bireylerde uyandırdıkları hislere göre kategorize edilip araştırılabilir. Nitel araştırma yöntemi duyguları, sesleri, kokuları, renkleri ve unutulmuş görüntüleri gün yüzüne çıkararak o dönemlere ait çeşitli bakış açıları geliştirebilir. Nitel araştırmalar, sayısal veri bulmaktan ziyade bireylerin davranışlarını incelemeye ve bu davranışlara uygun bir şekilde sosyal yapılar, roller,

din, dil, cinsiyet ve ırk gibi kavramlar aracılığıyla cevaplar aramaya çalışmaktadır (Lune ve Berg, 2017: 15).

Nitel araştırmalar; antropoloji, felsefe, psikoloji, sosyoloji ve dilbilim gibi daha birçok disipline dayanan temellere sahiptir. Bahse konu disiplinlerin ortak amacı aslında insan davranışlarını anlamaya çalışmaktır. Disiplinler arası anlayışa göre insan davranışlarının genellikle karmaşık ve anlaşılması zor olduğu ancak bütüncül bakılırsa anlaşılabilceği kabul edilmektedir. Mekanik anlayış, bireyleri birbirinden bağımsız olarak değerlendirmekte ve davranışların ölçülebilir olduğunu belirtmektedir. Buna benzer birçok anlayış, insan davranışlarını anlamaya çalışan nitel araştırmalarda farklılık göstermektedir. Bu anlamda nitel araştırmanın genel kabul görmüş bir tanımı bulunmamaktadır. Nitel araştırma şemsiye olarak düşünülmüş ve disiplinler arası kullanılan yöntemlere göre değişkenlik göstermiştir. Dokümanların incelenmesi, gözlem, görüşme vb. teknikler nitel araştırmalarda sıklıkla tercih edilmektedir. Nitel araştırmalarda elde edilen veriler kendi arasında gözlemden elde edilen notlar, resimler, görüşme kayıtları ve dokümanlar şeklinde farklılaşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 33-37).

Nitel araştırmalar belirli temel aşamalarla şekillenmektedir. Bunlar araştırmanın problemi üzerinden temellendirilmektedir. Araştırma probleminin belirlenmesi ilk aşamadır ve bu doğrultuda araştırmanın amacına vurgu yapılmaktadır. Kavramsal ve kuramsal çerçeve oluşturularak araştırmanın kendi içindeki tutarlılığına vurgu yapılmaktadır. Araştırma yapılan alanda ilk defa yeni bir konuya değiniliyorsa kavramsal ve kuramsal çerçeveyi oluşturmak mümkün olmayabilmektedir. Bu sebeple nitel araştırma yöntemlerinde esneklik ortaya çıkabilmektedir. Tümevarımcı bir yol izlenerek sonrasında bir kuram çerçevesine dahil edilebilmektedir. Alan yazın açısından önem teşkil eden bir diğer aşama araştırma sorularıdır. Araştırmanın problemleri soru olarak ifade edilmektedir. Araştırmanın örnekleme veya araştırmanın alanı gerçekçi bir örnekleme yöntemi ile belirlenmektedir. Her araştırmanın örneklem yöntemi farklılıklar içermektedir. Örneklem yöntemi, araştırmacıların elinde bulundurduğu veya ulaşabileceği kaynak ve verilerle belirlenmektedir. Araştırmacının rolü, temel aşamalar arasında bulunmakla birlikte burada anlatılmak istenen durum, araştırmacının ön yargılarının, duygu ve düşüncelerinin önceden edinilmiş bilgilerinin araştırmaya dahil edilmemesi durumudur. Toplanan verilerin yorumlanarak analiz edilmesi, elde edilen sonuçların sınırlandırılması, genellemelere ulaşılması sonucunda son aşama olarak araştırmanın kuram ve uygulama sonuçları kapsamında araştırmacı artık çıkarımlarda bulunabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 78-80).

Bu çalışmada nitel yöntem ve bunun altında yer alan araştırma ve veri toplama tekniklerinden doküman incelemesi yöntemi tercih edilmiştir. 2017-2022 yılları arasında insan ticareti mağduru olan Suriye uyruklu kadınlar hakkında inceleme yapabilmek için Göç İdaresi Başkanlığı arşivinde yer alan Suriye uyruklu mağdurların dosyaları gerekli izinler alınarak bu kapsamda ve yerinde incelenmiştir. Dosyaların, öncelikle 2017, 2018, 2019, 2020, 2021 ve 2022 olarak yıl bazında ayrımı yapılmış sonrasında da cinsiyete göre ayrım yapılarak sınırlandırılmıştır. Kadın, erkek ve çocuk şeklinde ayrımı yapılan dosyalar akabinde yalnızca bahse konu tarihlerde mağdur olarak tanımlanan 18 yaş ve üzeri kadınların dosyaları üzerinden analize tabii tutulmuştur. Suriye uyruklu insan ticareti mağduru kadınların dosyalarında yer alan mülakat formları ve ihtiyaç duyulması halinde uzman raporları incelenmiştir. Böylece mülakat formları içinde yer alan sorulara verilen cevaplar derlenmiş, tematik olarak sınıflandırılmış ve analiz edilmiştir.

Araştırma nitel bir anlayışla oluşturulduğu için daha çok anlamaya yönelik bir gayret içermesinin yanı sıra elde edilen verilerde yer alan sayısal bilgilere de tablolar ve şekillerde yer verilmiştir. Örneklem grubunun sosyo-demografik bilgileri, Türkçe bilip bilmeme durumları, yasal statüleri, istismar şekli, suçu ortaya çıkaran birimler, faydalanılan destek hizmetleri gibi genel analizlere değinilmiştir. Veri setinden elde edilen bilgiler doğrultusunda Suriye uyruklu kadınların insan ticareti mağduru olmaları arasındaki ilişkisellik ayrıntılı olarak incelenmeye çalışılmıştır.

2.4.1. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Örneklem, olasılık kuramına bağlı olarak geliştirilmiş bilimsel çalışmalarda kullanılan nicel ve nitel yöntemlerde farklı anlam taşıyabilen bir araştırma aracı olarak tanımlanmaktadır. İndirgemeci bilim anlayışı doğrultusunda örneklem, bilimsel çalışmaların yürütülebilmesi için evren kavramının küçük ve çalışılabilir boyutları taşınmıştır. Nitel araştırmaların evreni indirgemek gibi bir amacı bulunmamakta ve evreni bütün olarak çalışmaktadır. Bu durum nitel araştırmalarda araştırma deseni olarak anılan durum çalışması veya örnek olay çalışması olarak tanımlanmaktadır. Araştırmanın problemi doğrultusunda örneklem seçimi sistematik olarak belirlenmiştir. Sistematik örnekleme bireylerin kimler olduğu belirlenmiştir. Evreni ortaya çıkaracak örneklem büyüklüğü, sistemli bir şekilde kronolojik, sayısal veya alfabetik şekilde düzenlemektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 111-114).

Nitel araştırmalarda araştırmanın amacı doğrultusunda bir olayı detaylı inceleme için seyrek ve büyük sayıda örnek olay arasından temsili örneklem seçilmektedir (Flick, 1998: 41). Bu doğrultuda amaca yönelik örneklem seçimi türü yapılabilmektedir. Amaca yönelik

örneklem türünde derinlemesine bir inceleme yapabilmek amacıyla belli örnek olay çeşitleri belirlenmek istenmektedir (Neumann, 2014: 324). Bu çalışmada da insan ticareti mağduru Suriyeli kadınlar örneklem grubu olarak seçilmiştir.

Araştırmanın evren ve örneklemini İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı arşivinde yer alan, 2017-2022 yılları arasında Türkiye’de insan ticareti mağduru olarak tanımlamış Suriye uyruklu kadınlara ait mülakat formları ve bu bağlamda elde edilen veriler oluşturmaktadır. Bahse konu mülakat formlarında yer alan kimlik bilgileri kullanılmamış olup mülakat formlarında eksik kalan kısımlarda mağdur dosyalarında yer alan tanımlama belgelerinden yararlanılmıştır. Ayrıca Suriye uyruklu kadın insan ticareti mağdurlarına ait uzman raporları Göç İdaresi Başkanlığından alınan izin kapsamında fiziksel olarak incelenmiştir. Evren ve örneklemin belirlenmesi konusunda dört temel yaklaşım olan; nerede (Türkiye), ne zaman (2017-2022 yıllarında), hangi aracıyla (dosyalar, mülakat formları), hangi konuda (insan ticareti) sorularından yararlanılmıştır. İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkındaki yönetmelik Ek’inde yer alan mülakat tutanağında (Ek-1) ad soyad, anne ve baba adı, doğum yeri ve tarihi, nüfusa kayıtlı olduğu yer, ikametgâh adresi, medeni hali, mesleği, ifadenin alındığı yer ve tarih, yurtdışı adresi, iletişim bilgileri yer almakta olup tutanağın devamında on dört soru bulunmaktadır. Bahse konu sorular haricinde mağdurun durumu gözetilerek ihtiyaç duyulması halinde ek sorular oluşturulabilmektedir. Mağdur olduğu değerlendirilen yabancı hakkında tanımlama belgesi (Ek-2) düzenlenmektedir. Bu belge; ad soyad, uyruk, anne ve baba adı, doğum yeri ve tarihi, pasaport numarası, Türkiye’ye gelme amacı, öğrenim durumu, medeni durumu, çocuk sayısı, ülkesindeki adresi, vatandaşlık numarası ve evrakın düzenlendiği tarih bilgilerini içermektedir. İl Göç İdaresi Müdürlüğünün değerlendirme raporunda (Ek-3) ise raporun konusu, şahsın kişisel bilgileri, sığınmaevi görevlilerinin görüşü ve sonuç kanaat yer almaktadır.

2017-2022 yılları arasında insan ticareti mağduru olarak tanımlanan Suriye uyruklu toplam 562 kişiye ait dosya incelenmiştir. İncelenen dosyalar arasında kadın, erkek ve çocuk ayırımına gidilmiştir. Yalnızca kadın insan ticareti mağdurlarının dosyaları seçilmiştir. Bu doğrultuda 161 dosya araştırma örneklemini olarak belirlenmiş ve bunlar üzerindeki veriler incelenerek ve analizler yapılmıştır.

2.4.2. Araştırmanın Veri Toplama ve Analiz Teknikleri

Nitel araştırmalarda doğal, doğrudan gözlem ve görüşme imkânı bulunmayan durumlarda araştırmanın konusu ile ilgili belgeler, raporlar, video kayıtları, günlükler, mektuplar, film ve fotoğraflar araştırma süreçlerine doküman incelemesi yöntemi ile dahil

edilmektedir (Özdemir, 2010: 328). Bu çalışmada da İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı arşivinde bulunan insan ticareti mağduru olan kadınlara yönelik dosyalar ele alındığı için doküman incelemesi yapılmıştır.

Doküman incelemesinde araştırmacı, araştırmanın konusu doğrultusunda hangi belgelere ihtiyaç duyacağını ve bu belgelere nasıl, hangi kurum veya kişilerden ulaşacağını belirlemelidir. Ulaşılan belgelerin araştırmanın konusu kapsamında gerekli sınırlamalara sahip olması gerekmektedir. Araştırmanın orijinalliği konusunda detaylı inceleme yapılmasının yanı sıra verilerin analizinde başlıkların belirlenmesi veya kategorize edilmesi gerekmektedir. Kategorilerin ardından veriler nicelleştirilebilir veya yüzdelik dilimlerle belirtilebilir (Kıral, 2020: 182).

Doküman incelemesi yönteminin olumlu ve olumsuz yönleri bulunmaktadır. Olumlu anlamda doküman incelemesi, öncelikli olarak araştırmacının hem zaman hem de maddi açıdan tasarruf etmesini sağlamaktadır. Kişi ve kurumlar aracılığıyla ulaşılması zor olan belgelerin incelenmesine olanak tanımaktadır. Denek veya katılımcı bulunmaması sebebiyle çalışmanın duygusal etkileşime ve yoruma kapalı olmasını sağlamaktadır. Geniş zaman diliminde yayımlanan dokümanların (gazete, dergi vb.) incelenmesine olanak tanımaktadır. Alanında uzman kişiler tarafından hazırlanan ve düzenlenen belgeler çalışmanın niteliğini artırarak çalışmayı güvenli kılmaktadır. Olumsuz anlamda ise doküman analizinde oluşturulan belgeler, kişiler tarafından yanlış bir yaklaşımla oluşturulmuş veya davranışsal bir etkiye maruz kalmış olabilir. Dokümanlarda eksik ya da kaydedilmeyen bilgiler olması ulaşılabilirliği ve dokümanların kodlanmasını zorlaştırabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 190-193).

Nitel araştırmalarda verilerin analizi önemlidir. Elde edilen verilerin anlamlı bir bütün haline getirilmesi çalışma sürecini etkilemektedir. Kavramlar ve analiz birimleri arasında sürekli sorgulama isteyen esnek bir yapı olarak görülmektedir. Nicel araştırmalarda analizin ana maddesi sayısal verilerken nitel araştırmalarda verinin içinde gizlenmiş olan anlamlardır (Gül ve Kahya, 2021: 185).

Çalışma, doküman inceleme yöntemi ile tümevarımcı analiz kullanılmaya çalışılmıştır. Doküman incelemesi yöntemi ile hem veri elde etmek hem de birtakım çıkarımlarda bulunulmak istenilmiştir. Doküman incelemesi yöntemi doğrultusunda elde edilen verilerle birlikte dosyalar tek tek fiziksel olarak arşivden çıkarılarak incelenmiştir. Mülakat tutanakları üzerinden ilerlenmiş ve bu tutanaklar çıkarımlarda bulunulması konusunda imkân sağlamış böylece araştırmada daha nesnel verilere ulaşılması hedeflenmiştir. Aynı zamanda dosya ayırıştırma aşamasında birtakım sayısal veriler elde edilmiştir.

Çalışmada verileri elde etmek, verilerin kullanılması, dosyaların içinde yer alan mülakat formlarının incelenmesi için Göç İdaresi Başkanlığından 15.03.2024 tarih ve 241091 sayılı resmî yazılı izin alınmıştır. İzin alındıktan sonra fiziksel inceleme için Göç İdaresi Başkanlığının uygun gördüğü bir zamanda gözetmen eşliğinde arşive girilerek tek tek dosyalar çıkarılmıştır. İncelenen dosyalardan hiçbir şekilde kişisel veri, dosya fotokopisi, fotoğrafı vb. alınmamıştır. Dosyaların gizliliği araştırma boyunca korunmuştur.

Göç İdaresi Başkanlığınca uygun görülen odada incelemeler yapılmıştır. Dosyalarda mağdurlara ilişkin birden fazla evrak bulunmaktadır. Mağdurların mülakat formları, kolluk veya sağlık kuruluşlarına ait tutanaklar, uzman raporları, mağdurların ihtiyaçları, özel durumlarda farklı farklı evraklar yer alabilmektedir. Bu anlamda mağdurların dosya içerikleri farklılık göstermektedir. Ancak araştırma için mülakat formları ve ihtiyaç duyulması halinde uzman raporları incelenmiştir. Doküman analizi yapılırken mülakat formlarında araştırmanın konusu ile ilgili olmayan sorulara verilen cevaplar dikkate alınmamıştır.

Tüm Türkiye genelindeki dosyalar ele alınmış, tanımlama yapan il isimlerinden bahsedilmemiştir. Belirlenen yıl, uyruk ve yaş sınırlılıkları kapsamında tüm dosyalar incelenmiştir. Bu ayrıma gidebilmek için toplam 562 dosya incelenmiştir. Belirlenen yıllarda mağdur olarak tanımlanan Suriye uyruklu insan ticareti mağdurlarına ait toplam sayısal veriler de alınmıştır. Araştırmanın amacı ve problemi doğrultusunda Suriye uyruklu insan ticareti mağduru olan kadınlarla ilgili 161 dosyada yer alan içerikler ele alınmış ve konuyla uyumlu olmayanlara yer verilmemiştir. Verilerin anlamlarından hareket edilerek çeşitli temalar altında analizler yapılmaya çalışılmıştır.

2.5. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Bir çalışmanın hangi konuyu içerdiği ve temel problemlerin neler olduğuna yönelik bilgiler araştırmanın kapsamını oluşturmaktadır. Burada özellikle konunun derinliği, çalışmanın yürütüldüğü yer ve zaman dilimi, örneklem grubunun kimi ya da neyi kapsadığı, çalışmada kullanılan veri türleri ve teorik çerçevenin ayrıntılı olarak ortaya koyulması çalışmanın kapsamını ifade etmektedir. Çalışmanın dışsal veya yapısal etkenlerle karşılaşılabilen kısıtlılıklar ise araştırmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır. Dolayısıyla örneklem, zaman, bütçe, kaynaklara erişim ve kaynak kullanımı, verilerin toplanma süreci, zaman ve mekâna dair imkân ya da imkânsızlıklar oluşabilmektedir.

Bu çalışma 2017-2022 yılları arasında Türkiye’de insan ticaretine konu olan Suriye uyruklu kadınlara yönelik incelenen dosyalardan elde edilen verilerden oluşmaktadır. İnsan ticareti genel olarak kavramsal düzeyde incelenebilmektedir ancak tacire ve mağdura ulaşmak

kolay olmamaktadır. İnsan ticareti mağdurlarının tespiti, tanımlanması Göç İdaresi Başkanlığının taşra teşkilatı olan İl Göç İdaresi Müdürlüklerinde çalışan uzman personeller tarafından yapılmaktadır. Tanımlama süreci İl Göç İdaresi Müdürlükleri tarafından yapılsa dahi birçok kamu kurum ve kuruluşu bu sürece dahil olmaktadır. Bu anlamda kamu kurum ve kuruluşlarıyla irtibat halinde olarak çalışan uzman veya meslek memurları yardımıyla insan ticareti mağduru olan kişiler tespit edilebilmektedir.

Dolayısıyla çalışma Göç İdaresi Başkanlığı bünyesinde incelenen 562 dosyadan alınan verilerle sınırlıdır. Araştırmadaki bir diğer sınırlılık ise gizlilik esası dolayısıyla mağdur dosyalarındaki her veriye çalışmada yer verilmemiş olmasıdır. Ayrıca çalışmada 2017-2022 yılları arasında yer alan mağdur dosyaları incelendiği için çalışma bu zaman dilimindeki verilerle sınırlıdır.

2.6. Araştırmanın Önemi

İnsan ticareti suçu, dünya genelinde yapılan araştırmalar neticesi ve “Birleşmiş Milletler Uluslararası Suç Önleme Merkezi” tahminlerine göre uyuşturucu ticareti suçundan sonra en çok gelir elde edilen suç türüdür. Bu anlamda suçun mağdurları, iç karışıklık veya savaşın yaşandığı coğrafyalarda yaşayan ülkelere ve ekonomik anlamda zor durumda olan bireylerden seçilmektedir. Bireyler, ekonomik yönden gelişmiş ülkelere ulaşabilmek, zor şartlar altında yaşamaktan kurtulabilmek adına insan tacirleri tarafından kolaylıkla mağdur edilebilmektedir (Arslan, 2004: 27). Geniş kapsamlı ve tespiti oldukça güç olan bu suç türünün mağdurları genellikle savunmasız gruplardan seçilmektedir. Alan yazında ölçülemeyen ve tespiti zor olan bu suç türünün genellikle kavramsal ve kuramsal çerçevede değerlendirildiği hukuksal tanımlar üzerinden çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Tanımsal ve kavramsal çerçevelerden yola çıkılarak yapılan incelemelerde etkin bir insan ticareti tespiti konusunda birtakım hassasiyetlerin gözden kaçabileceği düşünülmektedir. Tüm bunların yanı sıra insan ticareti konusunun insan güvenliği olarak ele alınmasının devlet güvenliği için de önemli olabileceği düşünülmektedir.

İnsan ticareti, büyük gelir getiren, kâr oranı yüksek aktiviteleri içermektedir. Geleneksel anlamda insan ticareti, cinsel sömürü bağlamında değerlendirilmekte olup tacirlerin, savunmasız kadınları seks işçisi olmaya zorlaması olarak ifade edilmektedir. Kadınlara modellik, bakıcılık, temizlik ve garsonluk gibi işlerde iş sözü verilip hedef ülkeye varduktan sonra verilen sözlerin yerine getirilmediği, kadınların seks işçisi olarak çalıştırıldığı ve borçlandırılarak bu suçun mağduru durumuna getirildikleri bilinmektedir (Bartam vd., 2017: 173-174).

Kadınlar, göç eylemini gerçekleştirdiklerinde toplumsal cinsiyet bağlamında ayrımlarla karşı karşıya kalabilmektedir. Resmî veya resmî olmayan emek piyasasıyla yüzleşmektedir. Kadınların, izinsiz olarak düşük statülü işlerde ve zor koşullarda çalıştırılması emeklerinin karşılığını alamamaları veya istemedikleri işlerde zorla çalıştırılmaları insan ticaretine konu olmalarına sebebiyet vermektedir (Atasü Topçuoğlu, 2013: 87).

Küreselleşmenin etkisiyle birlikte geçmişten günümüze yaşanan göç akınlarının ekonomik temelli olduğu ve göç yolunda yalnızca erkeklerin yer aldığı algısı mevcuttur. Ancak günümüze bakıldığında yeni göç akınlarının ve göç eden bireylerin cinsiyetlerinin değiştiği bilinmektedir. Eğitim seviyesi yüksek, vasıflı kişilerin göç ettiği ve göçün giderek çeşitlendiği, kadınların da bu sürece bireysel olarak dahil olduğu görülmektedir. Ulusötesi bir hal alan göç sürecinde kadınlar önemli ve görünür olmuşlardır. Böylece göçün ve emek piyasasının feminizasyonu ortaya çıkmıştır. Feminist yaklaşımlar, toplumsal cinsiyet bağlamında bu noktada kadının erkeğin peşinde göç sürecine pasif olarak katılan birey konumunda olmadığını aktif olarak bu sürecin aktörü olduğunu savunmaktadır (Dedeoğlu ve Gökmen, 2020: 25).

Emek piyasasında yaşanan değişimler, kadın emeğinin toplumsal cinsiyet temelli ayrışmasına ve kadınların kadın işi olarak sınıflandırılan mesleklerde çalışmasına sebebiyet vermektedir. Bakıcılık, aşçılık, temizlikçilik, masörlük ve buna benzer birçok hizmet sektöründe yer alan iş kolları kadın işi olarak kodlanmıştır.

İnsan ticareti suçuna makro bağlamda bakıldığında dünya çapında en çok gelir getiren suç türlerinde biri olarak anılmaktadır. Değişen ve dönüşen dünya şartlarında suç sürekli şekil değiştirmektedir. Dinamik bir yapıda olan bu suç türünün tespit edilmesi zorlaşmaktadır. Küresel tahmin raporlarına göre ILO, Walk Free ve IOM tarafından ortak hazırlanan verilerde 2021 yılında 50 milyon insanın modern köle olduğu düşünülmektedir. Modern köle olarak adlandırılan insanlardan 28 milyonunun zorla çalıştırıldığı ve 22 milyonunun ise zorla evlendirildiği bilinmektedir. İnsan ticaretinin son yıllarda artış gösterdiği, 2016 yılından 2021 yılına kadar geçen süreçte 10 milyon artış yaşandığı tahmin edilmektedir (IOM, 2022: 1-6).

Günümüzde ulaşım ve haberleşme ağlarının ileri seviyelere taşınması sebebiyle uluslararası alanda modern kölelik olarak anılan insan ticareti ciddi bir sorun haline gelmiştir. İnsan hakları hukukunda suç olarak tanımlanan insan ticareti hem mağdur hem de tacir profilleri sürekli şekil değiştirmektedir. Ulaşım ve haberleşme ağlarının da gelişmesi ile organize suç örgütleri, insan ticareti sömürü şekilleri ve insan ticareti suçu birçok ülkeye yayılmıştır (Atasü Topçuoğlu, 2013: 85).

Suriye’de ortaya çıkan iç savaş dünya çapında dikkat çekici olmuştur. Suriye’nin komşu ülkelerinden biri olan Türkiye’ye savaş sebebiyle toplu göç akınları gerçekleşmiştir. Bu göçler

sonucu Suriyeliler hedef ülkelerde ciddi ekonomik sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Emek piyasasında kayıt dışı sektörler ortaya çıkmıştır. Bu zorunlu göç neticesinde kadınlaşan bir göç akını görülmüştür. Göçün kadınlaşması beraberinde göçün, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri üzerinden değerlendirilmesini sağlamıştır. Feminist yaklaşım kapsamında ilgili alan yazında bu konu sıklıkla yer almıştır (Doğangün ve Keysan, 2021: 3-4). Toplumsal cinsiyet bağlamında Suriyeli kadınların aktif bir göç sürecini deneyimlediği ve cinsiyetlerine dayalı çeşitli istismarlara maruz kaldıkları bilinmektedir.

Kadın göçmenlerin göç sürecinde çok daha fazla zorluk çektiği yapılan araştırmalarla belirlenmiştir. Bu anlamda Türkiye’de sayıca fazla olan Suriye uyruklu kadın göçmenlerin mağduriyet yaşama ihtimalleri dikkat çekmektedir. Özellikle eşi vefat eden bekâr veya çocuklu kadınların insan ticareti mağduru olmalarının yanı sıra çeşitli istismar durumları ile de karşı karşıya kaldıkları bilinmektedir. Kamusal hizmetlere erişim sorunları ve erken yaşta zorla evlendirilme gibi durumlar görülmektedir.

Çalışmanın, alan yazını yoğun bir şekilde meşgul eden Suriye uyruklu göç eden bireyleri hem insan ticareti konusu bağlamında ele alması hem de cinsiyet açısından kadınlara odaklanması noktasında önemli olduğu düşünülmektedir. Çünkü bu anlamda göç konusunun farklı bir yönüne temas etmekte ve insanlık için son derece tehlike içeren bir durumu resmî belgelerle ortaya koymaktadır. 2017-2022 yılları arasında Türkiye’de resmî olarak insan ticareti mağduru şeklinde tanımlanmış Suriye uyruklu kadınlara ait mülakat formlarının incelenmesinin, mağduriyetin kaynağına ilişkin verilerin değerlendirilmesine olanak sağlayacağı ve bu anlamda kritik bir önemi temsil ettiği düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışmanın ilerleyen süreçlerde bu mağduriyetleri ortadan kaldırmak veya en aza indirmek adına kurumsal anlamda çeşitli tedbirlerin geliştirilmesi hususunda bu alanda çalışan, politika üreten kişi, kurum ve kuruluşlara katkı sağlaması hedeflenmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN DEĞERLENDİRMESİ

Çalışmanın bu kısmında çalışmada elde edilen veriler analiz edilerek yorumlanmış ve sunulmuştur. Bu kapsamda doküman incelemesi yapılarak mağdur dosyalarından alınan veriler temalara ayrılmış ve ilgili temalar altında yorumlanarak Türkiye’de insan ticareti mağduru olan Suriyeli kadınların yaşamış olduğu süreç üzerinden anlaşılmaya çalışılarak insan ticareti suçunun güncel durumu değerlendirilmiştir.

3.1. Suriye Uyruklu Kadınları İnsan Ticaretine Açık Hale Getiren Risk Faktörleri

Suriye’de meydana gelen iç karışıklıklar ile bunun akabinde yaşanan savaş sebebiyle ülkelerinden ayrılmak zorunda olan kadınlar hem doğrudan hem de dolaylı olarak şiddete ve birçok istismar türüne maruz kalmıştır. Savaşın yarattığı çaresizlik, hassas grup olarak değerlendirilen kadın ve çocukları etkilemektedir. Feminist yaklaşımlar, Suriye uyruklu kadınların savaş sırası ve sonrasında yaşadıkları sorunların esasında erkek egemen yaklaşımlardan kaynaklı olduğunu belirtmektedir. Ataerkil yapıya ve kadının ikinci plana atıldığı göç sürecine karşı çıkarak kadınların göçe katılımlarının pasif olarak görüldüğü bir anlayış karşısında mücadele edilmektedir. Suriye’de gerçekleşen iç savaşta kadınların tecavüze, işkenceye ve şiddete maruz kaldıkları bilinmektedir. Saldırıya ve tecavüze uğramaları ile terör örgütlerinin hedefi haline gelen birçok kadın, kurtuluşu kaçmakta görmüştür (Ülgül, 2017: 461). Bu çalışma kapsamında insan ticareti mağduru kadınların Türkiye’ye geliş veya getiriliş sebebinin Suriye’de yaşanan iç savaş olduğu görülmüştür. Savaştan kaçan savunmasız kadınların aile büyükleri, dini nikâhlı eşleri veya tanıdıkları aracılığıyla insan ticareti mağduru olduğu görülmektedir.

2014 yılında AFAD tarafından barınma merkezlerinde yapılan araştırma kapsamında Suriye uyruklu kadınların erken yaşlarda evlendirildiği, aile içi şiddete ve çok eşliliğe maruz kaldıkları hatta çoğu kez hayatta kalmak için bu durumlara razı oldukları bildirilmektedir. Şiddete maruz kalan, zorla evlendirilen ve başlık parası altında birçok kişiye satılan kadınların ülkelerinde dönecek ev ve onları karşılayacak ailelerinin olmaması eğitim seviyelerin genelde düşük olması, meslek sahibi olmamaları belli başlı risk faktörlerinden yalnızca bazılarıdır. Esasında en önemli risk faktörlerinden birinin de dil bariyeri olduğu bilinmektedir. Çoğu kadın, aile içi şiddete maruz kaldığında bu durumu yetkili mercilere iletememektedir (AFAD, 2014: 75).

Suriye’de yaşanan savaş ve ülkede devam eden toplumsal, ekonomik ve siyasi istikrarsızlıklar ülke vatandaşlarını çaresizlik içine itmektedir. Aile hayatlarında yaşanan zorluklar, savaş sebebiyle göç etmeleri sonucunda da devam etmektedir. Bu zorluklar bazen kendi ülkelerindekiyle aynı olabilmekte bazen ise farklı etkenler devreye girebilmektedir. Dolayısıyla göç süreci ailenin yapısı ve işlevlerini derinden etkilemektedir. Baskıcı ve ayrımcı tutumlar, toplumda gelenek haline gelmiş uygulamalar özellikle kadın ve çocukların mağdur olmalarına yol açmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin baş gösterdiği ülkelerde insan ticareti mağdurlarının fazla olduğu bilinmektedir. Aynı şekilde bu eşitsizliğin Suriye’de de fazla olduğu, kız çocukları ve kadınların geri plana itildiği ve eğitim imkânına sahip olamadıkları bilinmektedir. Ekonomik anlamda güç sahibi olamayan kadınlar, ailelerine bağımlı bir şekilde yaşayarak bu durumu zorunlu olarak kabullenmektedir (Çelik, 2020: 672).

Kadınların savaş sebebiyle ülkelerini terk etmeleri ve ekonomik olarak özgürlüklerinin bulunmaması olumsuz yönde etkiler doğurmakta ve yapılan çalışmalarda da bu durumun doğruluğu desteklenmektedir. 2014 yılında AFAD tarafından yapılan barınma merkezlerindeki araştırmada da belirtildiği üzere kadınların %64’ünün eğitim durumları ilköğretim mezunudur. Bu çalışmada da 2017-2022 yılları arasında insan ticareti mağduru kadınların büyük çoğunluğunun ilköğretim mezunu olması onları insan ticareti mağduriyetine açık hale getirdiğinin göstergesidir. Savaşın etkisiyle bilinmeze doğru gidilen göç yollarında savunmasız kesim olan kadınlar hem kaynak ülkelerinde hem de hedef ülkelerde bu ve başka olumsuz durumlarla mücadele vermektedirler (Gürpınar, 2017: 481).

Yaşanan savaş ve çatışma ortamı sonucu ortaya çıkan göç süreci kadınların yaşam güvenliğini tehdit eden bir ortam yaratmaktadır. Temel ihtiyaçları karşılamadaki zorluklar, aileyi kaybetme tehlikesi veya durumları, ekonomik çöküşle birlikte kadınların riskli seçeneklere yönelmesi, hukuki korumanın zayıflığı, toplumda kadının statüsü, eğitimdeki eşitsizlikler, toplumsal ve kültürel normların zayıflaması, psikolojik ve travmatik etkiler, cinsiyet temelli şiddet ve ayrımcılığa uğranması gibi durumlar kadınları insan ticareti mağduru haline getiren risk faktörleri olarak söylenebilir.

3.2. Suriye Uyruklu Kadınların Demografik Özellikleri ve Mağdur Profili

Çalışmada, 2017-2022 yılları arasında insan ticareti mağduru olan ve Türkiye’de bulunan Suriye uyruklu kadınların demografik özellikleri mağdur profili incelenmiştir. İnceleme sonucunda elde edilen veriler aşağıda sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Tablo 3.1 İnsan Ticareti Mağdurlarının Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Toplam
Erkek	91	23	20	61	81	62	338
Kadın	212	111	195	221	321	281	1341
Toplam	303	134	215	282	402	343	1679

Çalışmada Göç İdaresi Başkanlığı bünyesinde bulunan mağdur dosyaları, alınan izin kapsamında incelenmiştir. Burada 2017-2022 yılları arasındaki zaman dilimi esas alınmıştır. Tablo 3’te 2017-2022 yılları arasındaki insan ticareti mağdurlarının cinsiyet dağılımı verilmiştir. Burada uyruk fark etmeksizin toplam sayı görülmektedir. 2017-2022 yıl aralığında insan ticareti mağduru olan kişi sayısı toplam 1679’dur. 2017 yılında tüm uyruklara ait toplam mağdur sayısı 303’tür. Bu sayı 2018 yılında 134’e düşmüş, devamındaki yıllarda yükselişe geçmiştir. 2021 yılı mağdur sayısının en yüksek olduğu (402) yıldır.

Erkek mağdurların sayısı toplam 338 iken kadın mağdurların sayısı toplam 1341’dir. Hangi yıl olursa olsun cinsiyet olarak kadınların erkeklere oranla daha fazla mağdur profilinde yer aldığı görülmektedir. Dolayısıyla insan ticareti suçunda cinsiyet temelli olarak kadınların daha fazla mağdur olduğu, göç öncesi, sırası ve sonrası bu mağduriyeti yaşama oranlarının daha yüksek olduğu söylenebilir. Burada kadınların erkeklere kıyasla daha savunmasız görülmesi, çare arayışında olan kadınların bu arayış döneminden faydalanılması gibi hususlar etkili olabilmektedir.

Tablo 3.2 Suriye Uyruklu İnsan Ticareti Mağdurları

Yıl	Suriye Uyruklu Kadın Mağdur	Suriye Uyruklu Toplam Mağdur
2017	10	86
2018	3	15
2019	18	37
2020	12	159
2021	68	158

2022	50	107
Toplam	161	562

Çalışma kapsamında incelenen mağdur dosyaları içinden çalışmanın temel konusuna istinaden Suriye uyruklu kadın mağdurlara ait bilgiler seçilmiştir. Suriye uyruklu toplam mağdur sayısı 2017 yılı için 86 kişidir. 86 kişinin içinden 18 yaş ve üzeri olan kadın mağdurların dosyası incelenmiş ve 18 yaş ve üzeri insan ticareti mağduru olan Suriye uyruklu kadın sayısının 10 olduğu tespit edilmiştir. Bahse konu olan 10 kadın mağduru insan ticareti sömürü biçimleri ise cinsel sömürü ve iş gücü sömürüsüdür.

2014 yılında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü teşkilatlanmasının tamamlanmasının ardından sahada aktif olarak yer alınması, farkındalık faaliyetleri ve eğitimlerin artması ile ulaşılan mağdurların sayısı da artmıştır. 2019 Türkiye İnsan Ticaretiyle Mücadele Yıllık Raporu kapsamında 2015-2019 yılına kadar olan veriler yayımlanmıştır. 2015 yılı mağdur sayısı 108, 2016 yılı mağdur sayısı ise 181'dir (GİB, 2019: 56). 2017 yılına gelindiğinde mağdur sayısının 303 olduğu görülmüştür. Bu noktada insan ticareti mağdur tanımlamalarındaki artışta, 2016 yılında yayımlanan İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkındaki Yönetmeliğin, ilgili kurum, kuruluş ve personellere verilen eğitimlerin etkisi olduğu düşünülmektedir.

2018 yılında tüm uyruklara ait toplam mağdur sayısının 134 olduğu görülmektedir. 2018 yılına ait Suriye uyruklu toplam mağdur sayısı 15 kişidir. 15 kişinin içinden 18 yaş ve üzeri kadın mağdurların dosyası incelenmiş, 18 yaş ve üzeri kadın insan ticareti mağdurlarının sayısının 3 olduğu tespit edilmiştir. 2018 yılında mağdur olan 3 Suriye uyruklu kadının dosyası incelendiğinde 2'sinin iş gücü sömürüsüne 1'inin ise cinsel sömürüye maruz kaldığı görülmüştür. 2018 ve 2019 yıllarında mağdur tanımlama sayılarının düştüğü gözlemlenmiştir. 2019 yılında tüm uyruklara ait toplam mağdur sayısının 215 olduğu görülmektedir. 2019 yılına ait Suriye uyruklu toplam mağdur sayısı 29 kişidir. 29 kişi içinden, 18 yaş ve üzeri kadın mağdurların dosyası incelenmiştir. 18 yaş ve üzeri kadın insan ticareti mağduru sayısının 18 olduğu tespit edilmiştir.

Kadınların büyük çoğunluğunun insan ticareti sömürü biçimlerinden cinsel sömürüye maruz kaldığı görülmüştür. Covid-19 salgınının insan ticareti mağdurlarının tespit edilmesini zorlaştırdığı ancak bu salgınla birlikte sömürünün de arttığı bilinmektedir. Normal koşullar altında mağdurların, insan ticareti mağduru olduklarını yetkili mercilere bildirmesi bile olağanüstü bir durum gibi karşılanırken salgın döneminde bu durumu bildirmeleri veya tacirlerin yakalanması bir hayli zorlaşmıştır. Salgın döneminde işsiz kalan bireyler temel

ihtiyaçlarını karşılayamayacak duruma gelmiştir. İçinde bulundukları durumu fırsat bilen tefeciler ve tacirler savunmasız durumdaki bu bireyleri borçlandırarak esarete tabii kılmışlardır. Eğitim kurumlarının da kapalı olduğu bu dönemde çocuklara yönelik olarak yapılan insan ticareti suçu şekil değiştirerek internet platformlarında işlenmeye başlamıştır. Belgesini yenileyemeyen ve sınırların kapalı olması sebebiyle ülkesine dönemeyen birçok insan, bu suçun mağduru olmuştur (UNODC, 2020: 1-4).

2020 yılında tüm uyruklara ait toplam mağdur sayısının 282 olduğu görülmektedir. 2020 yılına ait Suriye uyruklu toplam mağdur sayısı 159 kişidir. 159 kişi içinden 18 yaş ve üzeri kadın mağdurların dosyası incelenmiş ve 18 yaş ve üzeri kadın insan ticareti mağdurlarının sayısının 12 olduğu tespit edilmiştir. Bu kadınların çoğunluğun cinsel sömürüye maruz kaldığı görülmüştür. 2021 yılında tüm uyruklara ait toplam mağdur sayısının 402 olduğu görülmektedir. 2021 yılına ait Suriye uyruklu toplam mağdur sayısı 159 kişidir. 159 kişi içinden 18 yaş ve üzeri kadın mağdurların dosyası incelenmiş ve 18 yaş ve üzeri kadın insan ticareti mağdurlarının sayısının 68 olduğu tespit edilmiştir. Zorla evlendirilme, çalıştırılma ve akabinde cinsel sömürüye maruz kalma durumlarını yaşadıkları görülmüştür. 2022 yılında tüm uyruklara ait toplam mağdur sayısı 343'tür. 2022 yılına ait Suriye uyruklu toplam mağdur sayısı 107 kişidir. 107 kişi içinden 18 yaş ve üzeri kadın insan ticareti mağdurlarının sayısının 50 olduğu tespit edilmiştir.

İncelenen dosyalar içinde zorla evlendirilme ve cinsel sömürünün bir arada olduğu mağdur dosyaları mevcuttur. Başlık parasının gelenek olmaktan çıkıp gelir kapısı olarak kullanıldığı görülmüştür. İncelenen dosyalarda dikkat çeken bir diğer husus kadınların zorla dilendirilmesidir. İnsan ticareti sömürü biçimlerinden biri olan zorla dilendirme, genellikle çocuklar üzerinden işlenen bir suçtur. Çocukların sıklıkla maruz kaldığı bu suçun mağdurları kadınlar ve yaşlılar da olabilmektedir (Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, 2023: 19).

Araştırmanın sınırlılıkları gereği ve konu dışına çıkılmaması kapsamında erkek ve ocuk mağdur dosyaları incelenmemiştir. 2017-2022 yılları arasında toplam 161 Suriye uyruklu kadının insan ticaret mağduru olduğu görülmüştür. Sömürü biçimlerine bakıldığında ilk sırada cinsel sömürü yer almaktadır. Cinsel sömürü sonrasında zorla çalıştırılma ve zorla evlendirilme bulunmaktadır.

3.2.1. Yaş, Eğitim ve Medeni Duruma İlişkin Bilgiler

Çalışmada, incelenen dosyalar kapsamında Türkiye’de insan ticareti mağduru olan 161 Suriyeli kadının yaşı, eğitim durumu ve medeni durumuna ilişkin bilgiler aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 3.3 Mağdurların Yaşa Göre Dağılımı

Yaş	Sayı	Yüzde
18-25	116	%72,05
26-35	30	%18,63
36 (+)	15	%9,32

2017-2022 yıllarında insan ticareti mağduru olarak tanımlanan Suriye uyruklu kadınların yaş dağılımları Tablo 4’te belirtilmiştir. Bu kapsamda mağdurların %72,05’inin 18-25 yaş, %18,63’ünün 26-35 yaş, %9,32’sinin ise 36 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir. İnsan ticareti mağduru kadınların 18-25 yaş grubunda yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Genç kadınlar hem fiziksel hem de duygusal açıdan daha savunmasız görülebilmektedir. Dolayısıyla da insan ticareti suçunu işleyenlerin hedefi haline gelebilmelerinin daha kolay olduğu söylenebilir.

Tablo 3.4 Mağdurların Eğitim Durumları

Eğitim	Sayı	Yüzde
Okuma Yazma Yok	31	%19,25
İlkokul	107	%66,46
Ortaokul	17	%10,56
Lise	-	-
Ön lisans	1	%0,62
Üniversite	5	%3,11

Mağdur olan kadınların eğitim durumları incelendiğinde kadınların %66,46 (107) oranla en çok ilkokul mezunu oldukları görülmektedir. Okuma yazma bilmeyen mağdurlar %19,25’lik (21) kesimden oluşmaktadır. Bunun yanı sıra mağdurların %10,56’sı (17) ortaokul seviyesinde, %3,11’i (5) lisans ve %0,62’si (1) ön lisans seviyesinde eğitime sahiptir. Lise mezunu olan mağdur kadın bulunmamaktadır.

2017-2022 yılları arasında insan ticareti mağduru olan kadınların genellikle eğitim seviyesinin düşük olduğu görülmektedir. Yapılan dosya incelemesinde çoğu kadının eğitiminin

savaş sebebiyle yarım kaldığı görülmüştür. Aile yapıları, erken yaşta evlendirilmeleri, ailelerinin eğitime olumlu bakmamaları ve kadının yerinin evi olduğu algısı mevcuttur. Bu noktada feminist yaklaşım, kadınların hayatlarını yönlendirebilmeleri, aile ve toplum içinde söz sahibi olabilmeleri için eğitilmeleri gerektiğini savunmaktadır. Eğitim, beraberinde ekonomik ve sosyal alanda özgürleşmeyi, toplumsal alanlarda görünürlük kazanmayı sağlamakta ve kadınların çalışma hayatında aktif olarak yer almasına önemli katkıda bulunmaktadır. Böylece geleneksel aile yapısının egemen olduğu toplumlarda var olan kadının yeri eşinin yanı veya kadının yeri evidir algısı bir nebze de olsa yıkılacaktır. Kadınların, bu silsile içinde ekonomik özgürlüklerini kazanarak yaşadıkları topluma da örnek olacakları düşünülmektedir (Aktaş, 2013: 55-62).

Çalışmada, Suriyeliler Barometresi 2021’de T.C. Kalkınma Bakanlığının “Türkiye’deki Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilere Yönelik 2016-2018 Dönemini Kapsayan Birinci Aşama İhtiyaç Analizi” isimli rapor değerlendirilmiş, bu raporun Suriyelilerin eğitim seviyelerine geniş açıdan bakan bir araştırma olduğu düşünülmüştür. Bu raporda kadın erkek ayrımı gözetmeksizin geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin %33’ünün okuryazar olmadığı, %13’ünün okuma yazma bilmesine rağmen herhangi bir okul bitirmediği bildirilmiştir (Erdoğan, 2022: 69).

Suriye’nin Ortadoğu’da diğer ülkelere göre yüksek eğitim seviyesine sahip olduğu bilinmektedir. 2011 yılından sonra Türkiye’ye gelen Suriyelilerin genel olarak eğitim seviyelerinin düşük olduğu gözlemlenmiş ve çoğunluğun, savaş öncesinde de eğitim seviyesi yüksek olmayan Suriye’nin kuzeyindeki şehirlerden geldiği belirtilmiştir (T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu, 2018: 134). Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin genel eğitim durumuna ilişkin incelemeler yapılan bir diğer önemli araştırma Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü’nün 2018 yılında yaptığı araştırmadır. Bahse konu araştırmada hane halkı içinde kadınların %40’ının erkeklerin ise %35’inin hiç okula gitmediği bildirilmiştir. Suriyeliler Barometresi 2021’de 6 yaş ve üzeri kişilerin eğitim seviyeleri incelenmiş, bu inceleme sonucunda %34’ünün hiç okuma yazma bilmediği veya okuma yazma bilse de herhangi bir okul bitirmediği tespit edilmiştir (Erdoğan, 2022: 70-71).

Suriye uyruklu kadınların eğitim seviyesinin bu denli düşük olmasının en temel sebebinin erken yaşta evlenmelerinden kaynaklı olabileceği düşünülmekle birlikte ataerkil aile yapısının etkisi de göz ardı edilmemektedir. 2014 AFAD araştırmasında da genel olarak Suriye uyrukluların eğitim seviyesinin Türkiye ortalamasının altında olduğu, her 100 kadından 21’inin hiç okuma yazma bilmediği, okuryazar olma oranının da %8 olduğu belirtilmiştir (AFAD, 2014: 21).

Tablo 3.5 Mağdurların Medeni Durumları

Medeni Durum	Sayı	Yüzde
Bekâr	50	%31,06
Boşanmış	22	%13,66
Evli	44	%27,33
Resmi Olmayan Evlilik	45	%27,95

Çocuk Sahibi Olmak	Sayı	Yüzde
Var	84	%52,17
Yok	77	%47,83

Mağdur kadınların medeni durumları ve çocuk sahibi olup olmama durumları incelendiğinde %31,06'sının bekâr, %27,95'inin resmi olmayan evli, %27,33'ünün evli, %13,66'sının ise boşanmış olduğu görülmektedir. Tabloya bakıldığında resmî olmayan evliliklerin fazla olduğu ortaya çıkmaktadır. Bunun nedeninin dini nikâhın yaygın olması, akabinde Suriye'den resmî bir evrak getirememeleri sebebiyle evliliklerinin Türkiye'de geçerli görülmemesi ve tekrardan resmî evlilik için başvuru yapılmaması olduğu düşünülmektedir. Ayrıca geleneksel ve kültürel yapının kadınların erken yaşta evlendirilmesi veya zorla evlendirilmesine neden olduğu söylenebilir.

Suriyeli kadınlar ve insan ticareti mağduru olmuş evli, boşanmış veya bekâr kadınlar, namuslarını korumak adı altında Türk Medeni Kanunu'na aykırı bir şekilde yasa dışı evlilikler gerçekleştirmektedir. Bu evlilikler resmî olmadığı için kadınları hem insan ticareti konusunda hem de farklı şekillerde istismara açık hale getirmektedir. Savaştan kaçan, eşi vefat etmiş veya boşanmış olan çocuk sahibi kadınların ailelerini kurtarmak amacıyla resmî olmayan evlilikleri tercih ettikleri bilinmektedir. Bu anlamda ikinci veya üçüncü eş olarak Türk vatandaşları ile evlenmektedirler. Bu evlilikler hem Suriyeli kadınlara hem de Türk Vatandaşı kadınlara zarar vermekte ve aile yapılarını bozmaktadır (Kargın, 2018: 32-35). Ancak genel itibarıyla mağdur olmayan kadınların büyük çoğunluğunun evli olduğu bilinmektedir. Bu durum yapılan araştırmalarla da desteklenmektedir.

2018 yılında Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından, "Nüfus ve Sağlık Araştırması" konulu bir çalışma yapılmıştır. Bahse konu çalışmada 15-49 yaş arası 7346 kadınla birebir görüşmeler yapılmış ve bunun sonucunda kadınların %66'sının evli, %30'u hiç evlenmemiş, %3'ünün boşanmış ve %1'inin eşinin vefat etmiş olduğu görülmüştür. Batı

illerinde yařayan kadınların eęitim seviyelerin daha yüksek olduęu, doęu bۆlgesinde yařayanların eęitim seviyesinin ise daha dűřűk olduęu gۆzlemlenmiřtir. Yapılan arařtırma kapsamında yapılan genel deęerlendirmede birebir gۆrűřmeler gerçekleřtirilen kadınların %41'inin lise dűzeyinde eęitime sahip olduęu tespit edilmiřtir (Hacettepe űniversitesi Nűfus Etűtleri Enstitűsű, 2019: 29). 2017-2022 yılları arasında insan ticareti maęduru olan Suriye uyruklu kadınların ocuk sahibi olma durumları incelendięinde %52,17'sinin ocuk sahibi olduęu %47,83'űnűn ise ocuk sahibi olmadıęını gۆrűlmektedir.

3.2.2. Türkçe Bilip Bilmeme Durumları

Bir ülkenin dilini bilmek sosyal, kültürel, ekonomik vb. birçok açıdan bireylerin yaşamını zenginleştirebilmektedir. Bu noktada dil önemli bir araç olarak kullanılmaktadır. Çünkü bireyler dil aracılığıyla iletişim kurmaktadır. Aynı zamanda kültürel olarak da başka bir ülkenin gelenek ve değerlerini öğrenmeyi kolaylaştırabilmektedir. Göç edilen ülkenin dilini bilmek, o ülkeye uyum ve adaptasyon sürecinin daha rahat geçirilmesine yardımcı olmaktadır. İş bulma ve eğitim konusunda öne çıkan engellerin aşılmasını kolaylaştırabilmektedir.

Dil biliyor olmak ve derdini anlatabilmek insan ticareti mağdurlarının tespit edilmesinde etkilidir. Dil bariyeri birçok alanda olduğu gibi insan ticareti mağdurlarında da mağdur olmalarına, kendilerini ifade edememeleri konusunda zorluklar yaşamalarına sebep olmaktadır. Savunmasız gruplardan biri olan insan ticareti mağduru kadınların dil biliyor olması sosyal ilişkileri açısından kuvvetli bir araç olabilmektedir. Bu sayede şiddete ve istismara maruz kaldıkları durumlarda ulaşabilecekleri mekanizmaları takip edebilmekte ve farkındalık kazanabilmektedirler.

Tablo 3.6 Türkçe Bilip Bilmeme Durumları

Türkçe Bilip Bilmeme	Sayı	Yüzde
Biliyor	33	%20,50
Bilmiyor	128	%79,50

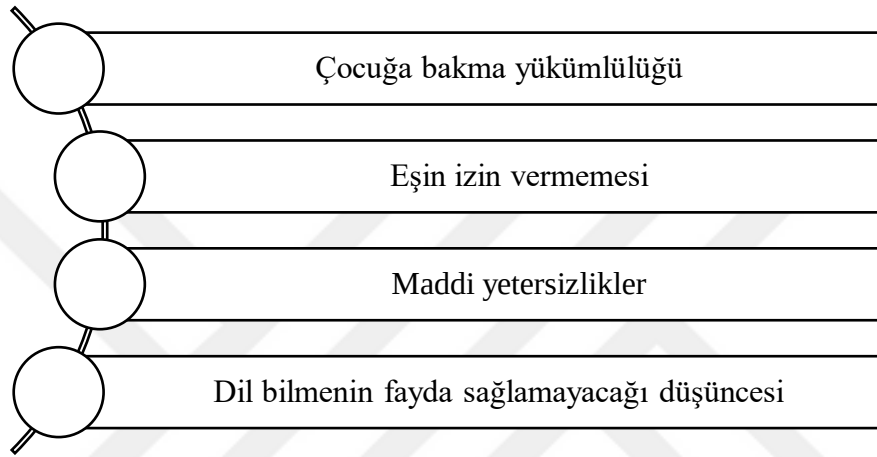
2017-2022 yılları arasında insan ticareti mağduru olan Suriye uyruklu kadınların Türkçe bilip bilmeme durumları incelendiğinde %79,50'sinin Türkçe bilmediği, %20,50'sinin ise Türkçe bildiği görülmektedir. Türkçe bilip bilmemeleri ile eğitim durumları arasında bağlantı kurulamamıştır. Çünkü incelenen bazı mülakat formlarında mağdurların savaş öncesinde çocukken Türkiye'ye gelip gittikleri ve akrabalarının sınır illerinde yaşadıkları bilgilerine rastlanılmıştır.

2018 yılında Türkiye'de geçici koruma altında bulunan kadın ve kız çocuklarının ihtiyaç analizlerine yönelik olarak Birleşmiş Milletler kadın birimi tarafından desteklenerek Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği'nin (SGDD) yaptığı çalışmada 15 yaş ve üzeri 1230 Suriyeli kadınla görüşmeler gerçekleştirilmiş ve kadınların %70,2'sinin hiç Türkçe bilmediği, %24,4'ünün biraz bildiği ve %2,4'ünün Türkçe bildiği tespit edilmiştir (Yücel vd., 2018: 20). Bu çalışmada da benzer şekilde kadınların büyük çoğunluğunun Türkçe bilmediği görülmektedir.

Temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde veya yaşadıkları olumsuzlukları dile getirebilecek düzeyde dil öğrenmeleri yaşadıkları şehirlere uyum ve entegrasyon sağlamaları

açısından önemlidir. Yine yapılan bir başka araştırmada dil bariyerinin kadınlarda ve çocuklarda eğitimlerini devam ettirememeye gibi sorunlara sebep olduğu belirlenmiştir. Eğitimi ve cinsiyeti dolayısıyla yarıda kesilen veya hiç okutulmayan Suriyeli kadınların veya kız çocuklarının erken yaşta evlendirildikleri ve ev hizmetlerinde kullanıldıkları anlaşılmıştır (Yücel vd., 2018: 43-44).

Suriyeli kadınların dil öğrenememe sebepleri arasında birçok farklı etkenin devreye girdiği görülmektedir. İncelenen dosyalarda çeşitli sebeplerle Suriyeli kadınların dil bilme noktasında büyük oranda yetersiz kaldıkları görülmektedir.

Şekil 3.1 Dil Bilmeme Sebepleri

Şekil 3'te Türkçe bilme konusunda Suriyeli kadınların yetersiz bilgi düzeyine sahip olmalarına yönelik sebepler yer almaktadır. Burada çocuklarına bakacak kimse olmaması, eşlerinin izin vermemesi, maddi yetersizlikler ve Türkçe öğrenmenin kendilerine bir fayda sağlamayacağı düşüncesinin olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle cinsiyet temelli ayrımın dil bilme konusunda da etkili olduğunu söylemek mümkündür. Bu noktada çocuğa bakma sorumluluğunun doğrudan kadına yüklenmesi, kadınların kendi hayatları üzerinde söz hakkının az olması ya da hiç olmaması dolayısıyla eşlerinden izin almak zorunda kalmaları bu durumun önemli sebepleri olarak sayılmaktadır.

Yaşanan ekonomik ve maddi sıkıntılar, bireylerin dil kurslarına gidememelerine sebep olmaktadır. Göç sonrası temel yaşamsal faaliyetleri (yeme-içme, barınma, giyinme) sürdürme noktasında zorlanan bireyler için dil kursuna gitmek ve bir dil öğrenmek ekstra bir durum olarak değerlendirilebilir. Bunun yanı sıra göç yüzünden hedef ülkede yaşanan ayrımcılık, dışlanma, ötekileştirme gibi sebeplerle dil öğrenmenin herhangi bir fayda sağlamayacağına yönelik olumsuz bakış açısı da bireylerin dil bilme konusunda isteksiz bir tutum sergilemesine neden olabilmektedir. Tüm bu durumlar göç eden bireylerin dil bilme konusunda yetersiz kalmasına neden olabilmekte bu da onları her türlü istismara karşı savunmasız hale getirebilmektedir.

Çünkü dil bilmediği için yaşanan olumsuzluklarda bireyin kendini ifade edebilmesi zorlaşmaktadır.

Suriyelilerin dil eğitimi deneyimleri üzerine yapılan bir çalışmada da dil bilmenin öneminden bahsedilmiştir. Dil kurslarına erişimde mekân ve kapasitenin sınırlı olması, çalışma saatlerinin uzun olması nedeniyle kursa gitme vakti bulunamaması, kurs maliyetleri, kadınların aile içi dinamikler ve çocuk bakımı sebebiyle dil eğitimi alamaması gibi sorunlar belirtilmiştir (Nimer, 2019).

Bu çalışmada da cinsiyet odaklı dil engellerinin kaldırılmasının Suriyeli kadınlar ve Suriyeli insan ticareti mağduru kadınlar üzerinde olumlu etkisinin olacağı söylenebilir. Dil öğrenme temelli gelişen bu sürecin birçok kadın ve çocuğun hayatını olumlu yönde etkileyeceği ve herhangi bir mağduriyet yaşamaları halinde hangi mercilere ulaşacakları konusunda bilinç kazandıracağı düşünülmektedir.

3.2.3. Mağdurlara Yönelik Sömürü Biçimleri

İnsan ticareti konusu karmaşık bir yapıya sahiptir. Farklı şekillerde ortaya çıkan bu suç, bireyler üzerinde yıkıcı etkilere sebep olabilmektedir. Bireyin sömürülmesini temel alan bu suç türü, kadın ve erkek mağdurların bazen aynı bazen ise aynı olmayan çeşitli alanlarda istismar edilmesi olarak gerçekleşmektedir. Göç eden bireylerde göçün durumu, göç esnasında insan ticareti suçunu işleyen kişilerle karşılaşılması sonucu meydana gelen hadiseler, göç edilen ülkedeki yaygın suç türleri vb. etkenler mağdurlara yönelik sömürü biçimlerini şekillendirmektedir.

Tablo 3.7 İnsan Ticareti Mağdurları Sömürü Biçimleri

Yıl	Cinsel Sömürü	İş Gücü Sömürüsü	Zorla Evlendirme	Zorla Dilendirme	Toplam
2017	8	-	2	-	10
2018	2	1	-	-	3
2019	8	3	7	-	18
2020	6	5	1	-	12
2021	34	11	23	-	68
2022	20	14	15	1	50
Toplam	78	34	48	1	161

2017-2022 yılları arasında insan ticareti mağduru olarak tanımlaması yapılan Suriye uyruklu kadınların mülakat formlarında yapılan inceleme neticesinde elde edilen verilerde farklı alanlarda sömürü biçimlerine uğrayan kadınların olduğu görülmüştür. En az mağduriyet 2018 yılında (3 kişi) en fazla mağduriyet ise 2021 (68 kişi) ve 2022 (50 kişi) yıllarında yaşanmıştır. Bu sömürü biçimleri cinsel sömürü, iş gücü sömürüsü, zorla evlendirme ve zorla dilendirme olarak belirtilmiştir.

Cinsel sömürü, insan ticareti mağduru olan kadınlarda en çok görülen sömürü biçimidir. Toplam 78 kadın cinsel sömürüye maruz kalmıştır. 2017 yılında 8 kişi, 2022 yılında ise 20 kişi cinsel sömürü mağduru olarak görülmektedir. Bu sömürü biçimine en çok rastlanılan yıl ise 2021 yılı (34 kişi) olmuştur. Cinsel sömürüye maruz kalan kadınların dosyasında dikkat çeken husus, çoğunun resmî nikâhlı olmayan eşleri tarafından fuhuşa sürüklenmeleridir. Ayrıca tanıdık/akraba aracılığı ile fuhuşa zorlananlar da görülmüştür.

İnsan ticareti mağduru olan kadınlarda cinsel sömürü, seks işçiliği gibi durumlarda en fazla risk altında bulunan grup 16-24 yaş aralığıdır. İstekleri dışında ya da ölüm tehdidi ile para karşılığında cinsel ilişkiye zorlanmaktadırlar. Bu para doğrudan insan tacirlerinin olmaktadır.

Mağdur kadınlar herhangi bir şey alamamaktadır. İnsan ticareti suçu işleyen kişiler, kadınları yurt dışında bu suçu işlemeye ikna etmektedir. Dolayısıyla cinsel sömürü kadının onayıyla oluşmuş gibi görünebilmektedir. Ancak durum böyle gerçekleşmemektedir. Kadın mağdurlar köle haline getirilmekte, şiddete maruz bırakılmaktadır (CETAD, 2006: 47). Kadınların ve kız çocuklarının güçsüzlükleri, muhtaçlıkları ve korunmasızlıkları hedef alınarak cinsel sömürüye daha fazla maruz bırakıldıkları söylenebilir.

Çalışmada incelenen raporlarda görülen bir diğer sömürü türü iş gücü sömürüsüdür. Bu kapsamda kadınların en fazla 2022 yılında iş gücü sömürüsüne maruz kaldıkları görülmektedir. İş gücü sömürüsünün daha çok işveren tarafından yapıldığı görülmüş ve kişilerin çaresizliğinden faydalanılmıştır. Emek piyasasında işverenler yabancı işçileri daha çok tercih etmektedir. Çünkü yabancıların işverenlere boyun eğmeleri daha kolay görülmektedir. Ayrıca verilen emirleri sorgulamadan yerine getirmeleri ve sömürüye açık savunmasız gruplar olmaları işverenler tarafından tercih edilmelerini artırmaktadır.

İşveren için her koşulda avantajlı olan yabancı işçi çalıştırma talebi arttıkça bu talebi karşılamak üzere gayri resmi şekilde kurulan ulusal ve uluslararası alanda faaliyet gösteren acente sayısı artmıştır. Bu gayri resmî şekilde kurulan acenteler insan tacirlerinin akabinde insan ticareti mağdurlarının artmasına sebep olmaktadır. Kayıt dışı olarak çalıştırılan kadınların bu süreçte vasıfsız işlerde, sağlıksız koşullarda çalıştırıldığı, çoğu zaman ücretlerini alamadıkları, pasaportlarına el koyulduğu fiziksel ve psikolojik istismara maruz kaldıkları ve bu şartlar altında esarete tabii kılındıkları için ülkelerine dönmelerinin imkânsızlaştığı bilinmektedir (Haas vd., 2022: 343-345).

Göç sonucu yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamak zorunda bulunan bireyler ucuz iş kollarında vasıfsız şekillerde az ücretle zor çalışma şartları altında çalışmaktadır. En temel ihtiyaçlardan biri olan barınma ihtiyaçlarında bile en dezavantajlı şekillerde gittikleri ülkelerde yer edinmek durumunda kalabilmektedirler. Normal koşullarda kiraya dahi verilemeyecek ya da verilse bile çok az ücret bedeli olabilecek ev, baraka gibi yaşam yerleri bedelinin iki üç kat üzerinden ve fahiş fiyatlarla göç eden bireylere kiralanmaktadır. Bu durum ise birden fazla ailenin bir arada yaşamasına ve çocuklar da dahil olmak üzere tüm aile bireylerinin ucuz iş gücü kollarında vasıfsız olarak çalışmasına neden olmaktadır (Aydın Yılmaz, 2019: 47).

Kadınların insan ticaretinde mağdur oldukları bir diğer konu zorla evlendirmedir. Geleneksel yapıya sahip ataerkil aile düzeninde kadınların istemediği kişilerle zorla evlendirilmeleri sıklıkla karşılaşılan bir olaydır. Bunun farklı bir versiyonu göç süreci veya sonrasında da gerçekleşebilmekte ve bu durum insan ticareti suçu kapsamında önemli bir alanı temsil etmektedir. Zorla evlendirme hemen hemen her yıl yaşanan bir olay olarak ortaya

çıkılmaktadır. İncelenen dosyalarda 48 kadın zorla evlendirme mağdurudur. Zorla evlendirmelerin genellikle aile bireyleri tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Yapılan incelemelerde Türkiye'ye getiriliş sebeplerinin savaş olduğu görülmüş ancak evlilik vaadiyle getirilen kadınlarda mevcuttur.

Zorla evlendirme suçunun insanlığa karşı işlenen suçlar kapsamına girmesi gerektiği düşünülmektedir. Çünkü zorla evlendirme adı altında gerçekleştirilen pek çok eylem insanlığa karşı bir suç oluşturmaktadır. Zorla evlendirme genel olarak cinsel kölelikle bağdaştırılmakta ve zorla evlilik durumunun cinsel kölelik suçuna da yol açtığı savunulmaktadır (Koca, 2023: 89-90).

İnsan ticareti mağduru olan Suriyeli kadınlarda zorla evlendirme yüzünden yaşanan mağduriyette başlık parası meselesi önemlidir. Burada kadınların aileleri tarafından başlık parası adı altında satılarak zorla evlendirildikleri anlaşılmaktadır. Bu da aslında insan ticareti suçuna girmektedir. Kadın onu başlık parası olarak zannetmekte, başlık parası adı altında bir ya da birden fazla erkeğe ayrı ayrı satılmaktadır. Başlık parası altında yapıldığı için durum meşrulaşmaktadır. Çünkü başlık parası toplumun yapısından kaynaklanan bir gelenek olarak görülmektedir. Aynı zamanda bu toplum düzeninde küçük yaşta evlendirilme de çok fazla olduğu için normal bir olay olarak kabul edilmekte ve suç olarak düşünülmemektedir.

Zorla evlendirme suçuna bakıldığında ise 2022 yılında bir kişinin bu sömürüye maruz kaldığı görülmektedir. Diğer sömürü biçimlerine kıyasla en az yaşanan mağduriyet alanı olduğu söylenebilir. Genellikle zorla evlendirilme sömürüsünün çocuklar üzerinde yapıldığı bilinmektedir (Uslu Ak, 2022: 97). Çalışmada zorla evlendirilen bu bir kişinin dosyası incelendiğinde ise cebir ve tehditle eşi tarafından dilenmeye zorlandığı ve bu durumun kendi beyanı ile İl Göç İdaresi Müdürlüğünde koruma masası birimindeki görevliler tarafından tespit edildiği görülmüştür.

İncelenen dosyalarda kadınların büyük çoğunluğunun *8 yıl önce veya 6 yıl önce savaş sebebiyle* geldik dediği görülmüştür. Tespitlerin İl Göç İdaresi Müdürlükleri tarafından, işlemler esnasında gerçekleştirildiği anlaşılmıştır. İşlemler olarak bahsedilen veri güncelleme işlemi, geçici koruma kayıt işlemi ve benzeridir. Ayrıca kişilerin İl Göç İdaresi Müdürlüklerine gelerek beyanda bulunmaları ile de tespitler söz konusu olmuştur.

3.2.4. Göçmenlerin Türkiye'ye Geliş/Getiriliş Sebepleri

İnsan ticareti ülke içinde veya ülke dışında gerçekleşebilmektedir. O ülkenin kendi vatandaşı insan ticareti mağduru olabileceği gibi ülkeye yasal ve yasal olmayan bir şekilde giriş yapan yabancılarda insan ticareti mağduru olabilmektedir. Bu doğrultuda insan ticareti suçunun gerçek anlamda sınıraşan bir boyutu olduğu görülmektedir. Çeşitli sebepler bağlamında varış ülkelerinde bu suça maruz kalınmaktadır. Ekonomik sorunlar, savaşlar, ülke içinde yaşanan iç karışıklıklar, depremler, seller, yangınlar gibi doğa felaketleri, insan ticaretinin artmasına yol açmakla beraber yerinden edilmiş zorunlu göçe maruz kalmış bireyleri insan ticaretine konu olma hususunda daha hassas hale getirmektedir (Memişoğlu, 2018: 242-245). Çalışma kapsamında insan ticareti mağduru olan Suriyeli kadınların Türkiye'ye geliş ve getiriliş sebepleri farklılaşmaktadır.

Tablo 3.8 Mağdurların Türkiye'ye Gelme Sebepleri

Sebepler	Sayı	Yüzde
Savaş	70	%71,43
Evlilik	17	%17,35
Çalışma	7	%7,14
Arkadaş Daveti	4	%4,08

Çalışmada incelenen mağdur dosyalarında kadınların savaş, Suriye'de hayat şartlarının kötüleşmesi, tanıdık aracılığıyla, arkadaş daveti, evlilik ve çalışma sebepleriyle Türkiye'ye geldikleri ya da getirildikleri görülmektedir. Burada en çok savaş sebebiyle (%71,43) Türkiye'ye göç edildiği anlaşılmaktadır. Savaş sonrası yaşam koşullarının kötüleşmesi bireyleri göçe zorlayan en önemli sebep olarak belirtilmektedir.

Türkiye'ye bu derece yoğun göçlerin yaşanmasında en büyük etkenin Suriye ile sınır komşusu olunması ve Türkiye'nin bu doğrultuda uyguladığı açık kapı politikası olduğu düşünülmektedir. 2014 AFAD araştırmasında da belirtildiği gibi Suriyelilerin büyük çoğunluğunun güvenlik kaygısı, siyasi görüşler ve ekonomik kaygılar sebebiyle zorunlu olarak göç ettiği bilinmektedir (AFAD, 2014: 9).

Bunun yanı sıra evlilik (%17,35) de Türkiye'ye gelmede önemli bir faktör olarak belirtilmektedir. Evlilik sebebiyle gelenlerde eşi savaşta ölmüş veya Suriye'de evlilik çağına gelmiş ve Suriye'den tek kurtuluş yolunun Türkiye'de evlilik olduğunu düşünenler mevcuttur. Bu düşünceye sahip bireylerin evlendirildiği kişiler yaşça kendilerinden büyük bireyler veya akrabalarıdır. Evlilik konusunda kadınların büyük mağduriyet yaşadıkları söylenebilir. İncelenen mağdur dosyalarında aile büyüklerinin kız çocuklarını para için satması, tanıdıklarla

zorla evlendirmesi ya da evlendirme karşılığı göç edilmesi yani evliliği göç için bir araç olarak kullanmaları durumları oluşmuştur. Bunun yanı sıra göç sırası ve sonrasında para karşılığı satılan kadınlardan tecavüze uğradığını belirtenler de olmuştur.

İç savaşın getirmiş olduğu hem siyasi hem ekonomik kaygılar çalışma amacıyla da kadınları Türkiye'ye getirmiştir. Mağdurların %7,14'ü çalışma amacıyla Türkiye'ye gelmiştir. Ancak kadınların çaresizliklerinden faydalanılarak insan ticareti mağduru edildikleri görülmüştür. Mülakat formları incelendiğinde kadınların irtibat kurduğu kişilerin genellikle tanıdıkları, komşuları, akrabaları veya aileleri olduğu yönünde beyanları mevcuttur. Bunun yanı sıra kötü çalışma koşullarında çalıştıkları, az para aldıkları ya da alamadıkları, tacize veya tecavüze uğradıkları, tehdit edildikleri, sürekli iş değiştirmek zorunda kaldıklarına yönelik ifadeler de bulunmaktadır.

Türkiye'ye gelme sürecinde tanıdık aracılığı ve arkadaş davetinin de etkili olduğu anlaşılmaktadır. Mağdurların %4,08'i arkadaş daveti ile Türkiye'ye gelmiştir. Bu sebeplerle göç edenlerin mülakat formları incelendiğinde Türkiye'de daha iyi yaşam koşulları olduğu, ülkenin güvenli olduğu, ekonomik olarak iş imkânlarının bulunduğu gibi ifadelerin yer aldığı görülmüştür.

Şekil 3.2 Türkiye'ye Geliş/Getiriliş Sebepleri

Mağdurların Türkiye'ye geliş/getiriliş sebepleri en genel olarak şekil 3.2'de özetlenmektedir. Bu kapsamda en baskın sebep savaştır. Bunun yaratmış olduğu sonuçlar bireyleri göçe zorlamıştır. Dolayısıyla hayat şartlarının kötüleşmesi yeni bir hayat kurma arayışını beraberinde getirmiştir. Burada tanıdık aracılığı, arkadaş daveti, evlilik ya da başka ülkede iş bulma gibi faktörlerin göç sürecini hızlandırdığı söylenebilir.

Kadınların göç alanındaki görünmez konumu ve yaşadığı mağduriyetin erkeklere oranla daha fazla olması toplumsal cinsiyet eşitliği ve adaletinin son derece yetersiz olduğunu göstermekte ve özellikle bu süreçte kadınların durumunun göz önünde bulundurulması önemli görülmektedir. Yaşanan hadiseler, göç sürecinde kadınları erkeğe bağımlı kılmakta ve kötü bir konuma sokmaktadır. Kadınların bu konumdan kurtarılması, yaşadıkları deneyimlerin kendine özgü dinamikleri içinde ele alınması, yeniden incelenmesi, yorumlanması ve bu mağduriyetin giderilmesine yönelik yeni politikaların geliştirilmesi gerekmektedir (Aydın Yılmaz, 2019: 38).

Suriye uyruklu kadınların dosyaları incelendiğinde genel olarak cinsiyet eşitsizliklerinden kaynaklı ya da ataerkil toplum yapısından kaynaklı bir mağduriyet yaşadıkları söylenebilir. Erkekler ve kadınlar arasındaki hiyerarşik eşitsizlikler ve benzeri durumlar Türkiye'ye geliş ve getiriliş sebeplerinde, yaşam koşullarında, iş sahasındaki durumlarında vb. birçok konuda görülebilmektedir. Yani göç sürecinde kadınlar erkeklerden daha farklı tecrübeler yaşayabilmektedir. Erkeklerin de tecavüze uğradığı, fuhuşa, zorla dilendirilmeye ya da sömürülmeye maruz kaldığı durumlar bulunabilmektedir. Fakat kadınlar bu noktada çok daha fazla mağduriyet yaşamaktadır. O anlamda göçü kadın ve erkeklerin farklı deneyimlediğini söylemek mümkündür.

3.2.5. Göçmenlerin Yasal Statüleri

Türkiye, dünya genelinde yaşanan olaylar neticesinde gerçekleşen kitlesel göç akınlarından yoğun olarak etkilenmiştir. Bunlardan biri olan Suriye’den gelen göçlerle birlikte yabancılara geçici koruma ismi çerçevesinde farklı bir koruma yöntemi içeren statü tanımlanmıştır. Bu statü kanuni bir temele de dayandırılarak Suriyelilere verilmiştir (Topal, 2015: 13). Suriyelilerin sahip olduğu yasal statüler Türkiye’nin toplumsal dinamiklerini ve uluslararası ilişkileri biçimlendiren bir konudur. Türkiye, Suriyelilere ev sahipliği yapmada hedef bir ülke konumuna gelmiş ve bu durum Suriyelilerin yasal statülerinde çatışma ve tartışmalar ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Tablo 3.9 Suriyelilerin Yasal Statüleri

Statü	Sayı	Yüzde
Geçici Koruma	144	%89,44
Herhangi Bir Statüsü Olmayan	17	%10,56
Yasal/İkamet/Vize	-	-

Çalışmada incelenen dosyalarda 2017-2022 yıllarında insan ticareti mağduru olan Suriye uyruklu kadınların %89,44’nün geçici koruma kapsamında olduğu, %10,56’sının ise herhangi bir yasal statüsünün olmadığı görülmektedir. Geçici koruma, Suriyeli kadınlara sağlık, eğitim vb. birtakım temel konularda bazı haklar tanırken bu kadınların gidilen ülkedeki uyum ve adaptasyon sürecini zorlaştırmaktadır. Çünkü belirsizlikler içerdiği için tam olarak güvende olma hissi vermemektedir. Bununla birlikte Türkiye’de Suriyeli kadınların çoğunun kayıtlı geçici koruma kapsamında kimlikleri bulunmaktadır. Bu da istedikleri zaman okullara rahat bir şekilde kayıt yaptırabilmeleri, dil eğitimi alabilmeleri anlamına gelmektedir. Fakat buna rağmen dosyalar incelendiğinde okullaşma ve eğitim alma oranının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bu da her ne kadar imkânlar sağlansa da fırsat eşitliği elde etme ve haklara erişimde yeterli bir düzeye ulaşamadıklarını göstermektedir.

Yasal statüler, Suriyelilere yönelik toplumsal algılar, siyasi boyut, ekonomik etkilerde de belirleyici bir unsur olarak düşünülebilir. Bu konuda özellikle iş sahasında ciddi problemler yaşandığı anlaşılmaktadır. Yasal statü sahibi olmayan kadınların mülakat formları incelendiğinde işveren tarafından iş gücü sömürüsüne maruz kalan kadınların çoğunlukta olduğu görülmektedir. Vasıfsız işlerde düşük ücretlerle veya hiç ücret verilmeden çalıştırıldıkları beyanları mevcuttur.

İşverenler yasal statüsü olmayan kadınları çalıştırmayı, vergi kaçırma ve mevzuata aykırı hareket etme konusunda avantaj olarak görmektedirler (Morokvasic, 1984: 891).

Dolayısıyla yasal statülerinin olmaması kadınları iş gücü anlamında sömürülmeye daha açık hale getirmektedir. Kadınlar, işverenlerin kimliği olmadığı için daha rahat sınır dışı ettirmekle, polise şikâyet etmekle tehdit ettiğini bildirmişlerdir. Bu ülkede kalıcı olmadıkları vurgusuna maruz kalarak zorlamalar ve çeşitli manipölasyonlarla caydırmalar yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

İnsan ticareti yapanlar da bu işte düşük risk ve yüksek kâr noktasında iki temel unsuru benimsemektedir. Çünkü insan ticareti suçu diğer uyuşturucu ya da silah kaçakçılığı gibi sınır ötesi suçlarla kıyaslandığında daha düşük risk taşımaktadır. Yasal olmayan şekilde gerçekleşen ticarete konu olan insanlar olduğu için bu insanların sınırdan geçebilmesi uyuşturucu ve silahtan daha kolaydır. Ayrıca fuhuş yapılmaya zorlanan kadınlar örneğinde olduğu gibi insan ticaretine konu olan kişiler tekrar tekrar satılıp kullanılabilirdiği için elde edilebilecek kazanç da süreklilik sağlayabilmektedir (Öztürk & Ardor, 2007: 85-86). Bu nedenle yasal statünün olmaması hem istismara maruz kalma hem de ülkede yer edinme noktasında zorlanma yaşanmasında temel etkenlerden biridir.

Yasal statüsü olmayan kadınlar, evlilik yoluyla Türk vatandaşlığına geçebilecekleri vaadiyle de kandırılmakta ve sömürülmektedir (Aksu Kargın, 2020: 33). Bu anlamda kadınların yasal statüsü sahibi olma konusunda bilinçlendirilmesi ve farkındalık kazandırılması önem arz etmektedir.

3.2.6. İnsan Ticaretine Yönelik Suçun Ortaya Çıkma Durumu

İnsan ticareti suçu çok boyutlu bir suçtur ve organize yapılanmaya sahiptir. Bu sebeple suçun tespiti, önlenmesi, suçluların cezalandırılması, mağdurların korunmaya alınması ve suçun tekrarlanmaması için çeşitli kurumların iş birliği içinde çalışmaları ve birlikte hareket etmeleri önemli görülmektedir.

Tablo 3.10 Suçu Ortaya Çıkaran Birim

Birim	Sayı	Yüzde
İl Göç İdaresi Müdürlüğü	112	%69,57
Kolluk Birimleri	45	%27,95
Diğer	4	%2,48

UNDOC, 2023 yılında yayımladığı raporda 2012-2022 yılları arasında mağdurların %41'inin tacirlerin elinden kendi imkânları ile kurtulmaya çalıştığını, %28'inin polis ve sınır muhafızları tarafından kurtarıldığı veya tespit edildiğini, %11'nin tanımadıkları diğer kişilerin eylemleri ile %10'unun aileleri tarafından, %9'unun STK'lar ve %1'inin diğer eylemler tarafından kurtarıldığını belirtmiştir (UNODC, 2023: 6). Raporda, dünya genelinde mağdurların kurtarılması ve insan ticareti ile mücadele konusundaki mevcut yetersizliklerden bahsedilmekle birlikte mağdurların kendi kendilerini kurtardıkları da belirtilmektedir.

İnsan ticareti suçunu ortaya çıkaran birimlerin fazla olması ve etkin çalışması mağdurlara yönelik olarak koruma ve destek hizmetlerinin sağlanması açısından önemlidir. Kadınlar bu konuda daha kırılgan bir grubu temsil ettikleri için ilgili birimlerin hassas bir çalışma prensibi sergilemesi gerektiği söylenebilir. Bu birimlerin yapacağı faaliyetler, suça ilişkin verilerin toplanması, analiz edilmesi ve sorunun boyutunun anlaşılması noktasında kritiktir. Böylece yasal düzenlemelerin güçlendirilmesi, yerel ve uluslararası düzeyde iş birliği kurulması, mevcut hakların yeniden değerlendirilerek konuya daha etkili çözümler sunulması mümkün olabilmektedir.

Çalışmada 2017-2022 yıllarındaki mağdur dosyaları incelendiğinde Türkiye'de Suriye uyruklu insan ticareti mağduru kadınların, %69,57'sinin İl Göç İdaresi Müdürlükleri, %27,95'inin kolluk birimleri ve %2'sinin diğer kamu kurum veya sivil toplum kuruluşları tarafından tespit edildiği görülmektedir.

Söz konusu süreçte İl Göç İdaresi Müdürlüklerinin suçun tespiti aşamasında etkin olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen verilere bakıldığında 2021 ve 2022 yıllarında tanımlama yapılan mağdur sayısı fazladır. Bu durum konuya dair ilgiyi ve mağduriyetin önlenmesine yönelik çalışmalar yapılması düşüncesini daha da güçlendirmiştir. Böylece Göç İdaresi

Başkanlığı tarafından ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliğinin genişlediği, farkındalık faaliyetlerinin artırıldığı ve bu alanda tanımlama yapan uzman personel kadrolarının geliştirildiği, sayıca fazlalaştırıldığı düşünülmektedir.

2019 Türkiye İnsan Ticaretiyle Mücadele Yıllık Raporu kapsamında yapılan faaliyetlerde özel sektör ve kamu iş birliğine yönelik uygulamalara yer verilmiştir. İnsan ticareti suçunun önlenmesi yönünde adımlar atılmıştır. Kamu personellerine yönelik çeşitli farkındalık faaliyetleri geliştirilmiştir. Okullarda öğrencilere, öğretmenlere, din görevlilerine, özel sektör çalışanlarına, taksi şoförlerine, otogar çalışanlarına, hava yolu firmalarına, sivil toplum örgütlerine ve kamuoyuna yönelik yoğun bir bilinçlendirme çalışması yapılmıştır. 2019 yılı rapor verilerine göre 3087 kamu personeli, 297 özel sektör çalışanı, 3384 kişiye insan ticaretiyle mücadele konusunda eğitimler verilmiştir. Bununla birlikte çeşitli bakanlıklarda, taşra teşkilatlarında bilinçlendirme ve bu suçun önlenmesi yönünde farkındalık faaliyetleri düzenlenmiştir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2019: 20-22). Suçu ortaya çıkaran birimlerin görünürlüğü, bu mercilere başvurmak isteyen yabancıların kolay ulaşmasını sağlamakla birlikte suça ilişkin önleme faaliyetlerini etkin kılmaktadır.

3.2.7. Mağdur Destek Hizmetlerinden Faydalanma

İnsan ticareti mağduru olan kadınlar yaşadıkları mağduriyet sonrası destek hizmetlerine ihtiyaç duymaktadır. Bu noktada sosyal, psikolojik, hukuki vb. ihtiyaçları karşılamak üzere kurum ve kuruluşların sağladığı imkân ve hizmetler bulunmaktadır. Bu imkân ve hizmetlerden mağdurların nasıl ve ne düzeyde yararlandığı ise değişkenlik göstermektedir.

Tablo 3.11 Destek Hizmetlerinden Faydalanma

Hizmetler	Sayı	Yüzde
Güvenli, Gönüllü Geri Dönüş	11	%6,83
Sığınmaevi	47	%29,19
İkamet İzni	-	-
Destek Hizmetlerinden Faydalanmak İstememe	103	%63,98

Mağdur kadınlar Türkiye'ye geldikten sonra hangi koşullarda yaşıyor, hala Türkiye'de mi kalıyor sorularına cevap bulabilmek amacıyla 2017-2022 yılları arasındaki insan ticareti mağdurlarına ait mülakat formları incelenmiştir. Suriye uyruklu insan ticareti mağduru olan kadınların, büyük çoğunluğunun sığınmaevi gönüllü ve güvenli geri dönüş, ikamet izni gibi destek hizmetlerinden yararlanmayı çok fazla istemedikleri görülmektedir. Mağdurların içinde gönüllü ve güvenli geri dönüş isteyenlerin Suriye'de güvenli bölgelerde yaşayan aileler olduğu görülmüştür.

Mağdurlarda ikamet izninden yararlanmak istenmediği anlaşılmaktadır. Bunun sebebi hali hazırda geçici koruma kapsamında bulundukları için kimlik sahibi olduklarının düşünülmesidir. Sığınmaevlerine gitmeyi kabul eden mağdurların dosyaları incelendiğinde eşleri tarafından fuhuşa sürüklenen, aileleri tarafından başlık parası adı altında satılan ve zorla evlendirilen kadınlar olduğu görülmektedir. 103 kadın mağdurun destek hizmetlerinden faydalanmak istemediği anlaşılmaktadır. Bunun genel sebebi aile bireyleri ile birlikte yaşamalarıdır. Mağdurların çoğunluğunun yerleşik hayata geçtiği görülmekte ve ülkelerine dönecek güvenli barınma imkânlarının olmadığı belirtilmektedir.

2014 yılında AFAD tarafından barınma merkezlerinde yapılan araştırmalarda Suriye uyruklu kadınlarla yapılan görüşmelerde kadınlara Suriye'de yakınları olup olmadığı sorulmuş ve büyük çoğunluğunun ailesinde kayıplar olduğu ortaya çıkmıştır. Kamp içinde yaşayan kadınların %32'si kamp dışında yaşayan kadınların ise %26'sı savaşta yakınlarından en az birini kaybettiğini belirtmiştir. Düşük sosyo ekonomik koşullara sahip olan kadınların savaştan bu anlamda daha çok etkilendiği belirtilmiştir. Erkek bireylerin savaşmak veya mallarını

korumak için Suriye’de kaldığını veya öldüğünü beyan etmişlerdir (AFAD, 2014: 36). Bu anlamda AFAD’ın 2014 yılında yaptığı çalışma ile bu çalışma paralellik göstermektedir.

İnsan ticareti mağduru Suriye uyruklu kadınların faydalandığı destek hizmetlerine bakıldığında %6,83’ünün gönüllü ve güvenli geri dönüş yaptığı, Suriye’ye gittiklerinde akraba ya da aile bireylerinde birilerinin güvenli bölgelere taşındığı bilinmektedir. Gönüllü ve güvenli geri dönüş talep etmeyen kadınlardan ise sığınmaevlerinde kalanlar bulunmaktadır. Bunun dışında belirli bir süre sığınmaevinde kaldıktan sonra çıkan kadınlar da vardır. Bu kadınların sığınmaevi sonrası ne yaptıkları ve nasıl yaşadıklarına dair akıbetleri bilinmemektedir. Sonuç olarak insan ticareti mağduru bireyler nu konuda önemli problemler yaşamaktadır. Dolayısıyla bu kişilere sağlanan destek hizmetleri konusunda daha kapsamlı çalışmaların yapılması gerektiğini söylemek mümkündür.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Karşılıklı bağımlılık unsuru çerçevesinde değişen dünya düzeni sonucu göç ve göç etme olgusu önem kazanmaktadır. Bireylerin göç etme kararları birçok noktada artmaktadır. Farklı yerlerde yaşayan bireyler toplumlar ve devletler arasında ekonomik, sosyal, siyasal düzenler açısından değişken dinamik durumların ortaya çıkması, hedef ülke, kaynak ülke ve transit ülke kavramlarına vurgu yapmayı gerekli kılmaktadır.

Göç, yeni bir olgu olmamakla birlikte eski çağlardan beri artarak devam etmekte ve toplumlar göç eden bireyleri kırılgan ve hassas bir yapıya dönüştürmektedir. Bu kırılgan yapı ise sömürülere yol açmaktadır. Göç edilen yerlerin çekiciliği ve yaşanılan yerlerin iticiliği insan ticareti ve birçok suç türünün oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Ülkeler arasında eşitsizliğin giderilmesi gelişen ve değişen dünya düzeni bağlamında zor bir durum olmakla birlikte suçun önlenmesi açısından topyekûn hareket edilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Ülke sınırlarının aşılması ve aşılrken göçmen kaçakçılığı sorununun oluşması akabinde insan ticareti gibi suçların işlenmesi olası görülmektedir. Birleşmiş Milletler tarafından yayımlanan raporlardan da anlaşıldığı üzere dünyada gelir getirici, kâr sağlayan üçüncü suç türü konumuna erişen insan ticareti suçu her geçen gün artmaktadır.

Günümüzde gerek ulusal gerekse uluslararası yasal düzenlemelere bakıldığında caydırıcı cezaların koyulması, Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler sözleşmelerinin bağlayıcılığı taraf ülkelerce kabul edildikleri takdirde geçerli olabilmektedir. Diğer türlü tavsiye kararı niteliğinde kalabilmekte ve ülkelerce uygulanmayabilmektedir. Sürekli artan göç hareketleri sömürüleri de beraberinde getirmektedir. Başta ekonomik zorluklar, işsizlik, açlık, yoksulluk ve savaşlar bireyleri sömürüye açık hale getirmektedir. Kimi zaman kendi rızalarıyla kimi zaman ise rızaları dışında bireyler, insan ticaretine konu olabilmektedirler. Ülkelerinde yaşadıkları bu zorluklardan kurtulabileceklerine inanmaları sebebiyle insan ticaretine sürüklenmektedirler. Daha iyi koşullarda yaşama vaadiyle bireylerin bir yerden başka bir yere taşınmaları sonrasında insan tacirlerine bağımlı hale gelmeleri durumu söz konusu olmaktadır.

Çalışma kapsamında nitel araştırma yöntemi ve doküman incelemesi kullanılarak ilgili alan yazın taranmış ve kuramsal çerçevede insan ticareti olgusu ele alınmıştır. Birbirine sıklıkla karıştırılan insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı kavramları benzerlik ve farklılıklarıyla açıklanarak esasında iki farklı suç türü olduğu ve ikisine de farklı cezalar uygulandığı ortaya koyulmuştur. Modern kölelik olarak bilinen insan ticaretinin yalnızca cinsel istismar değil emek sömürüsü, doku ve organ ticareti, çocuk ticareti, çocukların erken yaşta evlendirilmesi ve dilendirilmesi gibi durumları da içerdiği hususlarına değinilmiştir. Türkiye’de 2017-2022

yılları arası insan ticareti suçuna maruz kalan kadınların bu suçtan etkilenme biçimleri, mağduriyet durumları, yasal statüleri, destek hizmetlerinden faydalanma şekilleri incelenmiştir.

İnsan ticareti suçunun cinsiyet odaklı olarak incelenmesi göç etme eyleminden ziyade bu eyleminin altında yatan makro-mikro sebeplerin değişkenlikleri ve var olmaları büyük önem taşımaktadır. Aynı zamanda küreselleşen dünyada bu suçun önlenmesi için kaynak ülkelerin hem ekonomik hem de sosyal açıdan kalkındırılmaları, koşullarının iyileştirilmesi ve bireylerin göç etme durumuyla karşı karşıya kalmamaları hedeflenmelidir. Bireylerin kaynak ülkelerinde insani şartlarda yaşamalarının sağlanması hususu insani bir hak olmakla birlikte kişilerin yaşamlarını tehlikeye atmalarının önlenebileceği düşünülmektedir.

İnsan ticareti mağdurları sosyo-ekonomik anlamda kırılgan gruplar olması nedeniyle daha kapsamlı sosyal koruma sağlanmalı ve bu koruma aileleri de kapsayacak şekilde olmalıdır. Bahse konu sosyal hizmetin koruyucu ve kapsayıcı olması için eşitlikçi uygulamalara ihtiyaç duyulmaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütünün 2021 yılında hazırladığı raporda insan ticareti mağdurlarının yani modern köle olarak adlandırılan bu kişilerin daha çok aileleri ile tehdit edildiği ve baskı altına alındığı görülmüştür.

Ülkelerde yaşanan iç karışıklıklar, doğal afetler, savaşlar ve buna benzer durumlarda savunmasız insan sayısı artmaktadır. Bu anlamda ani krizlere karşı oluşturulacak ekonomik sosyal alanda koruyucu, önleyici mekanizmaların insan ticaretinden doğan mağduriyeti azaltacağı düşünülmektedir. Ulusal ve uluslararası mevzuatta medeni kanun ve ceza kanunlarında yapılacak ağır yaptırım içeren düzenlemeler koruyucu ve önleyici tedbirler konusunda etkinliği artıracaktır.

Ortadoğu ülkelerinde geniş aile yapıları ve ataerkil toplum yapısının yaygın olduğu bilinmektedir. Geniş aile yapısında daha çok erkekler söz sahibi olurken kadınlar hayata pasif olarak katılmaktadır. Aynı zamanda geniş ailelerde yaşlı erkekler diğer aile bireyleri üzerinde ciddi baskılar oluşturabilmektedir. Özellikle kız ve erkek çocuklarının hayatları konusunda otorite kurulmaktadır (Doğangün ve Keysan, 2021: 18).

Ortadoğu'da yer alan Suriye içinde durum aynı olmakla birlikte yaşam şartları 2011 Mart ayında iç savaşın başlamasıyla zorlaşmış, Suriyeli yabancılar komşu ülkelere zorunlu olarak göç etmeye başlamışlardır. Zorunlu göç sürecine kadın ve çocuklarda dahil edilmiştir. Zorunlu göç özellikle kadın bireylerde uyum sorununu da beraberinde getirmiştir. Kadınlar eğitim, dil, çalışma hayatında sorunlar yaşamış, şiddet görme ve çeşitli istismarlara maruz kalmıştır (Erdoğan, 2022: 619).

İncelenen insan ticareti mağdurları dosyalarında kadınların büyük çoğunluğunun dil bilmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle topluma uyum problemi yaşadıkları, dil bilmenin diğer

ihtiyaçları karşılamaya oranla daha geri planda kaldığı ifade edilmiştir. İnsan ticareti mağduru kadınların yaşadıkları bir diğer önemli istismar türü de aileleri tarafından zorla evlendirilmeleri, genellikle eşleri ve tanıdıkları tarafından fuhuşa sürüklenmeleri ve kimilerinin başlık parası adı altında birden fazla kişiye satılmasıdır. Bu durum, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) 2021 verileri ile de desteklenmektedir. ILO 2021 verilerine göre zorla evlendirilmelerin %73'ünün aileler tarafından gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

Suriye uyruklu kadınlara ait dosyalardan elde edilen bilgiler neticesinde eğitim seviyelerinin ve okullaşma oranının düşük olduğu tespit edilmiştir. Eğitim durumlarının ekonomik yaşamla bağlantılı olduğu bilinmektedir. Bu anlamda herhangi bir iş sahibi olmayan ve yardımlarla geçinen kadınların ekonomik özgürlüklerinin olmayışı birçok mağduriyeti beraberinde getirmektedir. İş gücü piyasasında söz sahibi olan kadınlar ise genellikle vasıfsız işlerde ve ağır koşullarda çalıştırılmaktadır.

Ülkelerinde nitelikli meslek sahibi olan kadınların Suriye'de aldıkları eğitimi belgelendiremedikleri veya belgelendirseler dahi denklik alamadıkları bilinmektedir (AFAD, 2014: 28). Bu anlamda başta insan ticareti mağduru Suriye uyruklu kadınlar olmak üzere eğitim alanında destek sağlanması, akabinde ilgili iş koluna yönlendirilerek topluma kazandırılması ve entegrasyonlarının sağlanması önem arz etmektedir. Ayrıca toplumdaki Suriyeli kadınların vasıfsız işlerde çalıştırılması konusundaki algının çeşitli farkındalık faaliyetleri ile önüne geçilmesi gerektiği düşünülmektedir (Barın, 2015: 51).

Psiko-sosyal destek merkezlerinin güçlendirilmesi ve Suriyeli insan ticareti mağduru kadınların yaşadığı dil engeli konusunda, merkezlere tercüman desteği sağlanması önemlidir. Kadınların psikolojik durumları gözetilerek tercüman konusunda uyruk seçimi yapılmalıdır. İnsan ticareti mağduru tanımlaması yapan illerde de önleyici faaliyetler artırılmalıdır. 2014 yılında yapılan Suriye uyruklu kadınlara yönelik ihtiyaç analizinde psikolojik desteğe ihtiyaç olup olmadığı konusunda sorulan soruya kadınların %52'si ihtiyacının olduğunu bildirmiştir. Savaşın yaratmış olduğu yıkımın kadınlar ve çocuklar üzerinde büyük bir etkisi olduğu görülmektedir. Bu anlamda eşlerini ve ailelerini kaybeden birçok kadın ve çocuk bulunmaktadır. Suriye uyruklu kadınların %35'i en az bir yakınını kaybetmiştir (AFAD, 2014: 35).

Suriye uyruklu kadınların zorunlu göç etmeleri onların hassas gruplar içinde yer almalarına sebep olabilmektedir. Suriyeli kadınlar, erken yaşta evliliklere zorlanarak resmî veya resmî olmayan evlilikler yaşamaktadırlar. Hassas grup olmaları nedeniyle çeşitli istismarlara maruz kalmaktadırlar. Çaresizliklerinden yararlanılarak göç öncesi veya sonrası çeşitli şiddet olayları ile karşılaşmakta, göçmen kaçakçılığı veya insan ticareti mağduru

olabilmektedirler. Yaşadıkları mağduriyetler kimi zaman ihbar kimi zaman kişilerin beyanı doğrultusunda tespit edilebilmektedir.

Sonuç olarak gelinen temel noktada özellikle kadınların, kamu kurum ve kuruluşlarının, sivil toplum kuruluşlarının insan ticaretine karşı bilinçlendirilmesi ve farkındalık kazandırılması konusunda çalışmalar yapılması önemlidir (Erdoğan, 2022: 620). Bunun yanı sıra hedef ülkelerde insan ticaretine karşı çok yönlü politikalar geliştirilmelidir. Mevzuatlara ağır yaptırımlar koyulması gerekli olmakla birlikte yeterli olmayabilir. Bu anlamda insan ticareti sömürü biçimlerinin önüne geçilmesindeki en önemli nokta sosyoekonomik ve kültürel normların, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin, ayrımcılığın önlemesi yönünde kapsayıcı politikalar geliştirmektir. Ayrıca göçün aktif bir süreç olması sebebiyle göç eden kadınların sorunlarının yaşadıkları coğrafyalarda incelenmesi ve anlaşılması ülkeler açısından strateji geliştirme konusunda önem arz etmektedir. Din, dil, ırk ve etnik köken ayırmayan insan ticareti suçu savunmasız gruplar üzerinden işlenmekte olup bu alanda somut adımlar atılmasıyla insan ticaretinin yol açtığı insan hakkı ihlallerinin önüne geçilebileceği söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Y. (2016). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- AFAD. (2014). *Türkiye'deki Suriyeli kadınlar 2014*. AFAD Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. Erişim adresi: <https://www.afad.gov.tr/suriye-raporlari>
- AİHM. (2019). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 4'üncü maddesine ilişkin rehber, kölelik ve zorla çalıştırma yasağı*. Erişim adresi: https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_4_tur#:~:text=%E2%80%9C1.,ve%20zorunlu%20%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fmaya%20tabi%20tutulamaz.
- Aile Danışmanları Derneği. (2017). *İnsan ticareti ile mücadelede sivil toplumun gücü projesi uygulama raporu*. Antalya: Aile Danışmanları Derneği.
- Akarçay Ulutaş, D. & Ustabası Gündüz D. (2018). “Karma araştırma yöntemine giriş”. Ş. Aslan (Ed.), *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: Nicel, nitel ve karma tasarımlar için bir rehber*. Eğitim Yayınevi, Konya, 439-452.
- Akgün, E. (2016). Modern kölelik insan ticareti ve rakamlarla Türkiye gerçeği. *Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 161-163.
- Aktaş, G. (2013). Feminist söylemler bağlamında kadın kimliği: Erkek egemen bir toplumda kadın olmak. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 30(1), 53-72.
- Al Helal, A. & Kabir, K. S. (2013). Exploring cruel business of begging the case of Bangladesh. *Asian Journal of Business and Economics*, 3(3.1), 1-14.
- Arslan, Ç. (2004). İnsan ticareti suçu. *Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi*, 53(3), 19-83.
- Arslan, Ç., Temel, İ., Şen, F., Doğan, K. & Bacaksız, P. (2006). *Türkiye'de insan ticareti ile mücadelede yasa uygulama ile ilgili stratejik bir yaklaşım*. Ankara: Uluslararası Göç Örgütü.
- Atasü Topçuoğlu, R. (2013). İnsan ticareti ile mücadelede sosyal politikada ve sosyal hizmetlerin gelişimi: Ukrayna örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 24(1), 83-99.
- Aydın Yılmaz, S. (2019). “Suriyeli mülteci kadınlar: Göç travması ve entegrasyon.” A. Esen & M. Duman (Ed.), *Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyeliler: Tespitler ve öneriler*. İstanbul: Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı (37-53).
- Aydoğdu, S. (2012). *Türkiye'de insan ticareti suçu ve polisin fuhuş amaçlı insan ticareti ile mücadelesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Aygül, H. H. (2018). Mülteci emeğinin Türkiye işgücü piyasalarındaki görünümü ve etkileri. *Vizyoner Dergisi*, 9(20), 68-82.

- Bartam, D., Poros, M. & Monforte, P. (2017). *Göç meselesinde temel kavramlar*. Ankara: Hece Yayınları.
- Biehl, K. & Danış, D. (2020). *Toplumsal cinsiyet perspektifinden Türkiye’de göç araştırmaları*. İstanbul: Sabancı Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları.
- Buz, S. (2007). Göçte kadınlar: Feminist yaklaşım çerçevesinde bir çalışma. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 18(2), 37-50.
- Castles, S., Miller M. J. & Haas H. (2022). *Göçler çağı: Modern dünyada uluslararası nüfus hareketleri*. (B. A. Evranos, Çev.) Ankara: GAV Perspektif Yayınları.
- CEDAW. (2020). *General recommendation No. 38 (2020) on trafficking in women and girls in the context of global migration*. Erişim adresi: <https://web.dev.ohchr.un-icc.cloud/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-recommendation-no38-2020-trafficking-women>
- Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği (CETAD) (2006): *Cinsel sağlık ve üreme sağlığı alanında ulusal ve yerel medya yoluyla savunuculuk projesi Bilgilendirme Dosyası 8: Seks ticareti*. E. Küntay & M. Çokar (Ed.), İstanbul: CETAD.
- Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 69-91.
- Çelik, D. (2020). Feminist örgüt kuramları. *Journal of Academic Value Studies*, 6(3), 231-243.
- Çelik, E. (2020). Zorunlu-düzensiz göçün yarattığı sorunlardan birisi olarak insan ticareti mağduru yabancıların ikametlerine ilişkin hukuki düzenlemelerin değerlendirilmesi. *Public and Private International Law Bulletin*, 40(2), 657-706.
- Çetinel, E. & Yılmaz, S. (2016). Feminist teori: Yönetim ve organizasyon alanına eleştirel bir yaklaşım. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, 6(2), 119-148.
- Çoşkun, E. (2014). Türkiye’de göçmen kadınlar ve seks ticareti. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 3(42), 185-206.
- Dedeoğlu, S. & Ekiz Gökmen, Ç. (2020). Göç teorileri, göçmen emeği ve entegrasyon: Kadınların yeri. *Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Türkiye’de Göç Araştırmaları*, 18-37.
- Dikici, E. (2016). Feminizmin üç ana akımı: Liberal, Marxist ve radikal feminizm. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 43, 523-532.
- Doğan, K. (2005). *Göçmen kaçakçılığı suçu*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Doğan, Y. H. & Sagut, R. (2023). *Uygulama ve teoride göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti suçları*. Ankara: Adalet Yayınevi.

- Doğangün, G. & Keysan, A. (2021). Göçün Suriyeli kadınların toplumsal cinsiyet pratikleri üzerindeki etkisi: İmkânlar ve zorluklar. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 77(1), 3-25.
- ECPAT International (2020). Regional overview: Sexual exploitation of children in the Middle East and North Africa 2020. Erişim adresi: <https://ecpat.org/wp-content/uploads/2021/05/Regional-Overview-Sexual-Exploitation-of-Children-in-the-Middle-East-and-North-Africa-ECPAT-research.pdf>
- Erbaş, R. (2019). Cross-border surrogate motherhood from a criminal law perspective. *Fiat Iustitia*, 2, 27- 43.
- Erdoğan, H. (2022). Zorunlu göç bağlamında Suriyeli kadınların sorunları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 11(1), 609-623.
- Erdoğan, M. (2022). *Suriyeliler barometresi 2021*. Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Ergöçmen, A. B., Keskin, F. & Kaptanoğlu, İ. Y. (2020). *Child, early and forced marriage in Turkey data analysis of Turkey demographic and health surveys 1993-2018*. Ankara: UNFPA Türkiye.
- Ertan, B. & Akkoyunlu Ertan, K. (2017). Türkiye'nin göç politikası. *Contemporary Research in Economics and Social Sciences*, 1(2), 7-39.
- Flick, U. (1998). *An introduction to qualitative research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Freedman, J. (2016). Sexual and gender-based violence against refugee women: A hidden aspect of the refugee "crisis". *Reproductive Health Matters*, 18-26. <https://doi.org/10.1016/j.rhm.2016.05.003>
- Gallagher, A. (2001). Human rights and the new UN protocols on trafficking and migrant smuggling: A preliminary analysis. *Human Rights Quarterly*, 23, 975-1004.
- Gonzalez, J., Garijo, I. & Sanchez, A. (2020). *Organ trafficking and migration: A bibliometric analysis of an untold story*. Erişim adresi: <https://www.mdpi.com/journal/ijerph>
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2019). *İnsan ticaretiyle mücadele yıllık raporu*. Ankara: Göç İdaresi Başkanlığı.
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2020). *İnsan ticaretiyle mücadele yıllık raporu*. Ankara: Göç İdaresi Başkanlığı.
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2024). *Geçici koruma*. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2024). *İnsan ticaretiyle mücadele*. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/insan-ticareti-ile-mucadele-istatistik>
- Göçlülük, F. & Gözübüyük, Ş. (2002). *Avrupa insan hakları sözleşmesi ve uygulaması: Avrupa insan hakları mahkemesi ve inceleme yetkisi*. Ankara: Turhan Kitabevi.

- Güçlü, A. (2020). Göçmen kaçakçılığı kuramlarında çok boyutlu yaklaşımların gerekliliği. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 216-259.
- Güler, M. A. (2018). Modern Kölelik ve Modern Köleliğin Görünümleri. *İş ve Hayat*, 1(2), 23-46.
- Gürpınar, B. (2017). Feminist uluslararası ilişkilerde güvenlik ve barış: Suriye iç savaşı ve kadınlar. *Alternatif Politika*, 9(3), 471-494.
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2019). *2018 nüfus ve sağlık araştırması*. Ankara: T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve TÜBİTAK.
- Healy, C. (2016). *How are the war in Syria and the refugee crisis affecting human trafficking?* Vienna: International Centre for Migration Policy Development (ICMPD). Erişim adresi: https://www.icmpd.org/file/download/48168/file/How0are0the0war0in0Syria0and0the0refugee0crisis0affecting0human0trafficking_EN.pdf
- International Labour Office (ILO). (2009). *Training manual to fight trafficking in children for labour, sexual and other forms of exploitation*. Cenevre: ILO Publications.
- International Labour Office (ILO). (2012). *ILO 2012 global estimate of forced labour executive summary*. Geneva: ILO Special Action Programme to Combat Forced Labour Publications. Erişim adresi: <https://www.ilo.org/publications/summary-ilo-2012-global-estimate-forced-labour>
- International Labour Organization (ILO). (2022). *Global estimate of modern slavery: Forced labour and forced marriage*. Geneva: ILO Publications. Walk Free, and International Organization for Migration (IOM). Erişim adresi: <https://www.ilo.org/publications/major-publications/global-estimates-modern-slavery-forced-labour-and-forced-marriage>
- İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı. (2015). *Türkiye'de göçmen olmak göçmen işçiler araştırması*. İstanbul: Aşama Yayınevi.
- Kabaoğlu, İ. Ö. (2002). *Özgürlükler hukuku*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kargın, İ. (2018). War hits the women: Marriage as Syrian women's coping mechanism and its impact on women. *Turkish Studies*, 13(3), 31-45.
- Kelly, L. & Regan, L. (2000). *Stopping traffic: Exploring the extent of, and responses to, trafficking in women for sexual exploitation in the UK*. Willis C. F. (Ed.), Policing and Reducing Crime Unit: Police Research Series, 125. London.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.

- Koca, S. (2023). Uluslararası ceza yargısında zorla evlilik suçunun gelişimi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(1), 72-96.
- Kurt, A. (2021). “Bavula sığmayan hayatlar”: Göçmen kadın anlatılarında Trabzon'da mekânlar patikalar ve mücadeleler. *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 15(31), 257-296. <https://doi.org/10.18220/kid.1017431>
- Lobasz, J. K. (2009). Beyond border security: Feminist approaches to human trafficking. *Security Studies: Feminist Contributions*, 18(2), 319-344. <https://doi.org/10.1080/09636410902900020>
- Lune, H. & Berg, B. (2017). *Qualitative Research Methods For The Social Sciences*. Vivar, Malaysia: Pearson Education Limited.
- McLatchie, L. & Lea, J. (2022). *Surrogacy, law & human rights*. Vienna: ADF International White Paper.
- Memişoğlu, F. (2018). Uluslararası göç ve uluslararası göç bağlamında insan ticareti. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 15(30), 3-10. <https://doi.org/10.17752/guvenlikstrjt.620943>
- Metin, O. & Ünal, Ş. (2022). İçerik analizi tekniği: İletişim bilimlerinde ve sosyolojide doktora tezlerinde kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 273-294. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1227356>
- Neuman, W. L. (2014). *Toplumsal araştırma yöntemleri*. (Çev. S. Özge), Ankara: Yayınodası.
- Nimer, M. (2019). Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin Türkçe dil eğitimi deneyimleri ve kurumsal yapılar. İstanbul: İstanbul Politikalar Merkezi.
- OHCHR Report (2010). *United nations human rights office of the high commissioner*. Erişim adresi: https://www.ohchr.org/sites/default/files/0_whole_report.pdf
- Outshoorn, J. (2005). The political debates on prostitution an trafficking of women. *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, 12(1), 141-155. <https://doi.org/10.1093/sp/jxi004>
- Önder, A. (2009). *Türk ceza hukuku özel hükümler*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Öztürk, F. & Ardor, H. N. (2007). Suç sanayiinin bir alanı insan ticareti Türkiye açısından değerlendirme. *Ekonomik Yaklaşım*, 18(62), 79-102.
- Resmî Gazete. (2016). İnsan ticaretiyle mücadele ve mağdurların korunması hakkında yönetmelik. Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=21459&mevzuatTur=KurulmVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5>

- Sallan Gül, S. & Kahya Nizam, Ö. (2021). Sosyal bilimlerde içerik ve söylem analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 42, 181-198.
- Sayın, H. (2018). Modern kölelik olarak meta-göçmen insan ticareti üzerine kavramsal bir inceleme. *Bingöl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 79-102. <https://doi.org/10.33399/biibfad.472260>
- Scarpa, S. (2008). *Trafficking in human beings: Modern slavery*. Oxford: Oxford University Press.
- Smith, B. G. (2019). *Kadın Çalışmaları Temeller*. (Ö. Çakmak, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu. (2018). *Türkiye'deki Suriyeliler özel raporu*. Ankara: Kamu Denetçiliği Kurumu. Erişim adresi: https://paylasim.ombudsman.gov.tr/dokuman/documentuploads/suriye_rapor/index.html#p=4
- Tanör, B. & Yüzbaşıoğlu, N. (2002). *1982 Anayasasına göre Türk Anayasa hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- The Declaration of Istanbul Custodian Group (DICG). (2018). <https://www.declarationofistanbul.org/the-declaration>
- Topal, A. H. (2015). Geçici Koruma Yönetmeliği ve Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(1), 5-22.
- Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu. (2023). *İnsan ticaretiyle mücadele Türkiye ulusal raporu*. Ankara: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu. Erişim adresi: <https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/insan%20ticaretiyle%20mu%CC%88cadele%20tu%CC%88rkiye%20ulusal%20raporu%20v06.pdf>
- Uluslararası Göç Örgütü (IOM). (2013). *Göç terimleri sözlüğü*. Perruchoud R. & Redpath J. (Ed.), Uluslararası Göç Örgütü. Erişim adresi: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf
- Uluslararası Göç Örgütü (IOM). (2016). *Ulusal ve uluslararası alanda insan ticareti ile mücadele ve mağdurların korunmasına ilişkin hukuksal çerçeve*. Ankara: IOM Yayınları.
- Uluslararası Göç Örgütü (IOM). (2022). *Policy brief: Economic shocks and human trafficking risks*. Cenevre: IOM. Erişim adresi: <https://publications.iom.int/books/economic-shocks-and-human-trafficking-risks-evidence-ioms-victims-human-trafficking-database>

- Uluslararası Göç Örgütü. (2009). *Türk hukukunda insan ticareti suçu el kitabı*. Ankara: Adalet Bakanlığı Yayınları.
- Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi (ICMPD). (2017). *Eğiticilerin eğitimi: İnsan ticareti vakalarını tespit etmeye ve yönlendirmeye yönelik eğiticilerin eğitimi müfredatı*. Ankara: ICMPD ve GİGM. Erişim adresi: https://www.icmpd.org/file/download/52289/file/PICTOR_Training_curriculum_TR.pdf
- United Nations Office On Drugs And Crime (UNODC). (2018). *Global report on trafficking in persons 2018*. New York. Erişim adresi: www.unodc.org
- United Nations Office On Drugs And Crime (UNODC). (2020). *Impact of the Covid-19 pandemic on trafficking in persons*. Erişim adresi: https://www.unodc.org/documents/Advocacy-Section/HTMSS_Thematic_Brief_on_COVID-19.pdf
- United Nations Security Council. (2018). *Children and armed conflict in the Syrian Arab republic* Report of the Secretary-General. Erişim adresi: <https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/children-and-armed-conflict-syrian-arab-republic-report-secretary-general-s2023805-enarrazh>
- Uslu Ak, B. (2022). Çocuk ticareti suçunu anlamak. *Uluslararası Suçlar ve Tarih*, 23, 93-115. <https://doi.org/10.54842/ustich.1037346>
- Ülgül, M. (2017). Suriye iç savaşına feminist bir yaklaşım. *Alternatif Politika*, 9(3), 442-470.
- Ünlütürk Ulutaş, Ç. & Topates Kalfa, A. (2009). Göçün Kadınlaşması ve Göçmen Kadınların Örgütlenme Deneyimleri. *Fe Dergi: Feminist Eleştiri*, 1(2), 13-28.
- Yalçın, C. (2004). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A. (2019). Göç ve Kadın: "Göçün Feminizasyonu ve Kadın Göçmenlerin Durumu". *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 383-400.

EKLER

Ek-1

MÜLAKAT TUTANAĞI

KİMLİK BİLGİLERİ

ADI VE SOYADI :

BABA-ANA ADI :

DOĞUM YERİ VE TARİHİ :

NÜFUSA KAYITLI OLDUĞU YER :

İKAMETGÂH ADRESİ :

MEDENİ HALİ VE MESLEĞİ :

İFADENİN ALINDIĞI YER-TARİH :

YURT DIŞI ADRESİ :

İLETİŞİM BİLGİLERİ :

SORU 1- İnsan tacirleriyle ilk nerede, ne zaman ve nasıl temas kurdunuz?

CEVAP-

SORU 2- Türkiye'ye nasıl getirildiniz? (Hangi yol, güzergâh kullanılarak).

CEVAP-

SORU 3- Size Türkiye'de nasıl bir iş sözü verildi ya da Türkiye'ye hangi vaatlerle getirildiniz?

CEVAP-

SORU 4- Türkiye'ye gelirken seyahat masraflarınız kim tarafından karşılandı?

CEVAP-

SORU 5- Türkiye'ye seyahat etmek için gerekli belgelerin sahte olması söz konusu mudur?
(Pasaport bilgileri size mi aittir?)

CEVAP-

SORU 6- Türkiye'ye geldiğinizde kim tarafından karşılandınız?

CEVAP-

SORU 7- Türkiye'ye gelmenizden itibaren ne kadar süre sonra istismar süreci başlamıştır?

CEVAP-

SORU 8- Türkiye'de fuhuş yapmaya veya çalışmaya zorlandınız mı? Zorlandıysanız bu süreç nasıl gerçekleşti?

CEVAP-

SORU 9- İnsan ticareti mağduru olduğunuz bu süreçte herhangi bir gelir elde ettiniz mi?

CEVAP-

SORU 10- İnsan tacirleriyle aranızda borç ilişkisi kuruldu mu?

CEVAP-

SORU 11- Türkiye'de bulunduğunuz süre içerisinde çalışma şartlarınızı açıklar mısınız?

CEVAP-

SORU 12- Türkiye'de bulunduğunuz süreçte hareketleriniz kısıtlanmakta mıydı?

CEVAP-

SORU 13- Daha önce Türkiye'de bulundunuz mu? Aynı şekilde tacirler tarafından zorla çalıştırıldınız mı?

CEVAP-

SORU 14- Türkçe biliyor musunuz? Biliyorsanız nerede öğrendiniz?

CEVAP-

EK SORU- (Muhtemel insan ticareti mağdurlarıyla yapılan mülakat esnasında mağdurun içinde bulunduğu durum göz önünde bulundurularak mülakatçı tarafından mağdura yöneltilen ek sorular ve cevaplar)

Bu mülakat tutanağı mağdur huzurunda uygun yer ve şartlar altında hukuki prosedüre uygun olarak yapıldığına dair tanzim edilerek altı birlikte imza altına alınmıştır. .../.../....

MÜLAKAT YAPAN

HAZIRLAYAN

MÜLAKAT YAPILAN

TERCÜMAN

TANIMLAMA BELGESİ

İnsan Ticareti Mağdurunun	
Adı Soyadı	
Uyruğu	
Baba Adı	
Ana Adı	
Doğum Tarihi	
Doğum Yeri	
Pasaport No	
Türkiye'ye Gelme Amacı	
Öğrenim Durumu	
Medeni Durumu	
Çocuk Sayısı	
Ülkesindeki Adresi	
Vatandaşlık Numarası	
Düzenlediği Tarih	

Bu belge, sahibine;

1. 05/12/2003 tarihli ve 2003/6565 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca sağlık kuruluşlarından ücretsiz faydalanma hakkı,
2. İnsan ticareti mağdurlarının desteklenmesine yönelik faaliyet gösteren sığınmaevlerinde geçici süre barınma ve rehabilitasyon desteğine, destek programına erişim hakkını,
3. Türkiye Cumhuriyeti Devletince bir sivil toplum kuruluşu ya da hükümetler arası kuruluş ile iş birliği halinde sağlanacak güvenli ve gönüllü dönüş programına erişim hakkını verir.

(Bu belge; Mağdura 6458 sayılı Kanunun 48'nci maddesi uyarınca düzenlenecek İnsan Ticareti Mağduru İkamet İzni teslim edilene kadar geçerlidir.)

Bu belgede belirtilen hususları okuyarak anladım.

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bana sağlayacağı yukarıda da belirtilen geçici süre barınmayı içeren destek programına alınmayı kabul ediyorum.

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bana sağlayacağı yukarıda da belirtilen güvenli ve gönüllü dönüş programına alınmayı kabul ediyorum.

Mağdurun

Adı Soyadı

İmzası

Yukarıda açık kimliği yazılı olan şahsın İnsan Ticareti Mağduru Mülakat Raporundaki bilgi ve beyanlara dayanılarak insan ticareti mağduru olarak tanımlanması hususunu olurlarınıza arz ederim./...../....

Tanımlama yapan personelin

Adı Soyadı

İmzası

OLUR

.../.../...

Adı Soyadı

İmzası

(İl Göç İdaresi Müdürü)

İL GÖÇ İDARESİ MÜDÜRLÜĞÜ
(DEĞERLENDİRME RAPORU)

1) GÖREV:

2) RAPORUN KONUSU:

3) ŞAHSIN KİŞİSEL BİLGİLERİ:

Adı ve Soyadı:

Uyruğu:

Baba Adı:

Ana Adı:

Doğum Tarihi:

Doğum Yeri:

Pasaport Numarası:

Türkiye'ye Giriş Tarihi:

Medeni Durumu:

Çocuk Sayısı:

Ülkesindeki Adresi:

Vatandaşlık Numarası:

Türkiye'deki Adresi:

4) SİĞINMAEVİ GÖREVLİLERİNİN GÖRÜŞÜ:

İNCELEME VE TAHLİL

Değerlendirmeye konu olan hususların, bu Yönetmeliğin 17 ve 21'nci maddelerinde belirtilen hususlarla ilgili olarak elde edilen bilgi, belge ve görüşler doğrultusunda;

a) Mağdurun ikamet izninin uzatılması veya iptali,

b) Mağdur destek programının sonlandırılması veya devamı konusunda kanaati belirtir şekilde değerlendirmelere bu bölümde yer verilecektir.

SONUÇ VE KANAAT

Arz ederim./..../....

Raporu Düzenleyenin;

Adı soyadı :

Unvanı :

İmza :

Tarih, saat :

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı, Soyadı	Aysun OCAK
Uyruğu	T.C.
Doğum tarihi ve yeri	
Medeni hali	
Telefon	
Faks	
E-posta	

Eğitim Derecesi	Okul/Program	Mezuniyet yılı
Lise	Halkalı Toplu Konut Lisesi	2006
Üniversite	Sakarya Üniversitesi İ.İ.B.F Kamu Yönetimi	2007
Yüksek Lisans	Akdeniz Üniversitesi Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü Göç Araştırmaları Anabilim Dalı	2024

İş Deneyimi, Yıl	Çalıştığı Yer	Görev
2014-2018	Edirne İl Göç İdaresi Müdürlüğü	İl Göç Uzmanı
2018-2022	Antalya İl Göç İdaresi Müdürlüğü	İl Göç Uzmanı
2022-	Bartın İl Göç İdaresi Müdürlüğü	İl Göç Müdür V.